

ÜÇÜNCÜ YIL SAYI:28 ARALIK 1989 3500 TL (KDV'LI)

TOPLUMSAL KURTULUS

AYLIK TEORİK-PRATİK SOSYALİST DERGİ

En Büyük Devrim

**Dünya
Ekim Devrimine
Dar Geldi**

Celik Bilgin
Eylemli
Bilinç Taşıma

Ahmet Zengin
Yönümüz Geleceğe
Doğru Olmalıdır

A. Veli Yıldırım
Devrimci Olmak
İktidarı İstemek

Yüksel Er
Kendiliğindenlik

BU SAYIMIZ

Bizlerin en büyük destekçisi ve aynı zamanda moral kaynağımız okuyucularımızdır. Bizleri seven, sevmekle kalmayıp yazı, çizgi maddi katkıları ve moral desteğimiz olan sizlerin dergimize yönelik her türlü eleştirileriniz ve önerileriniz bizler için değerlidir. Bazı okuyucularımız künyemizdeki değişiklikler konusunda bilgi verilmediğinden söz ediyor. Son üç sayıdır yazı işleri müdürlüğünü üstlenen arkadaşımız bu görevi yığıtçe devam ettirmiştir. Yazı işleri müdürlüğü ya da sorumlu müdür yalnız Basın Kanununca değil devrimci mücadele içinde de sorumlu kişilerden olmalıdır. Mücadelemizde sorumluluktan kaçan görev alan değil görev bekleyen insan tiplerine yer yoktur.

Bu yürüyüş birlikte büyük bir yürüyüştür. Her bireyin ayrı ayrı ve bir bütün olarak sorumluluğu mutlak olmalıdır. Metin Ağaçoğlu arkadaşımız aldığı sorumluluğu yerine getirmiştir.

Yalnız tek işi bilen insanlar değil birçok işi yapabilen insanlara ihtiyacımız var. İşbölümü gereği hiç kimse aynı yerde kalmamalıdır. Yazı işlerini ben de bir süre götürdükten sonra arkadaşlarıma devre-değim, bir yayın için genel yayın yönetmeni ya da yazı işleri müdürünün ya da dergi çalışanlarının bir ikisi değiştiğinde yayın politikası ve çizdiği hat değişmiyorsa bu değişiklikler olumludur. Kan tazelemedir. Künyedeki değişiklikleri bu nedenle önemli görmüyorum. Önemli olan çizilen hatır. Toplumsal Kurtuluş çizgisi oturmuş bir çizgidir. Bu birkaç kişinin isteği ya da müdahalesiyle değişmez.

Basın-Yayın okulu mezunuyum, 80 sonrası kuşak da denilebilir, bizlerden daha deneyimli eski kuşak devrimciler beni affetsin bizim kuşağa herkesten çok güvendiğimi söylemek istiyorum. Yine sosyalizm mücadelesini yürütebilecek ve sonuna kadar götürebilecek olanın bizim kuşaklardan çıkacağına inanıyorum. Birçoklarından duydum sizler de duymuşsunuzdur, 80 kuşağı çok daha temkinli, kafa ve yürek birliği, uyumunu sağlayabiliyor. Temkinlilik olumsuz anlamıyla değil daha geniş ve seçeneklerle düşünme anlamında kullanılıyor. Eksiklikleri de var: Tecrübesizlik, devrimci deneyim ve örgütsel yetenek gibi. Ama bilindiği gibi bu öğrenilebilecek şeylerdir. Yeter ki istek olsun. Yeter ki eksikliklerimizi bilelim ve bunların üstüne kararlıca gidelim.

Okulda hocalar bizlere tekellerin Basın-Yayın okullarına yaptıkları bağışların yararlarını kanıtlamaya çalışırdı. ABD Büyükelçiliğinin yaptığı 5000 dolar bağışla okula alınan teknoloji nimetlerini anlata anlata bitiremezlerdi. Sonraları Devlet Bakanı Mehmet Yazar çıktı, gazetelerin 5-6 kişi ya da grubun elinde olduğundan tekelleşme olmadığını söyledi. Ona göre bir kişi elinde olursa tekelleşme oluyor.

Tekellere satılmayan, başı dik olarak kalabilen tek basın devrimci basındır.

Dördüncü kuvvet denilen burjuva basını tek başına kuvvet olmaktan çok diğer kuvvetlerle birlikte tek kuvvet olmuştur.

Devrimci basın, düzene itirazı olan tek muhalefet olmaktan çıkmalıdır. Görevleri ve olanakları sınırlıdır. Farklı yapıların oluşturulmasında ve birliğin sağlanmasında bir yayının organının önemi yadsınmamalı. Abartılmamalı da...

Her sayımızda olduğu gibi bu sayımızda da birçok yazı ve yorumu yer darlığından yayımlayamıyoruz. Bizler için en zor olan da bu doğrusu. Yayımlayamadıklarımızı gelecek sayılarda değerlendirmeyi düşünüyoruz. Son olarak cezaevlerinden bizlere mektup yazan arkadaşlarımızın abone olma isteklerini olanaklarımız ölçüsünde karşılamaya çalışıyoruz. Biz gönderdiğimiz halde toplatma kararı çıkan dergilere cezaevi yönetimi el koyuyor.

Dergiye emeği geçen arkadaşlar adına selamlarımızı iletiyoruz.

Sedat Yılmaz

Sahibi: Dönem Yayıncılık
Adına Yakın Küçük Genel Yayın Yönetmeni: Onur Erk Yazı İşleri Müdürü:
Sedat Yılmaz Merkez: Cemal Nadir Sokak Hacı Fazlıoğlu İşhanı 17/6 Cağaloğlu/İstanbul **Ankara Bürosu:** Konur Sokak, 73/9 Ankara
Telefon: 1259378 **Abone Koşulları:** Yurtiçi Yıllık 35 bin TL Posta Çeki Numarası: 28155.7 Yurtdışı: Yıllık 60 DM **Dönem Yayıncılık Döviz Tevdiat Hesap Numarası:** 1380 İş Bankası Akay Şubesi **Frankfurt Temsilcisi:** Mustafa S. Silar Schichau Str. 7-9 6 Frankfurt 1 **Tel:** 069/495743 **Hamburg Temsilcisi:** Yüksel Er Bilsen Str. 24 a 2000 Hamburg 60 **Tel:** 040/5117632 **Danimarka Temsilcisi:** Fadil Ölmez Bellingevej 128/B 5250 Odense SV **Telefon:** 65 961562 **Stuttgart Temsilcisi:** Kamber Resuloğlu Postfach 40026 7000 Stuttgart 40 **Paris Temsilcisi:** A. Yalman Paris, Bonne-Mouvelle 75010 Paris **Köln Temsilcisi:** A. Araç C/O Beratung stelle Mansfelder Str. 30/32 5000 Köln 51 **Bonn Temsilcisi:** İmam Zeynel Aslan İsviçre **Temilcisi:** Baran Fırat Postfach 87 4123 Ailschwil 2

4

İki Eylülist Protokolün İlk Sırasına Yerleşti

5

SHP MİT Kontrolünde

7

Özal Bayar'ın Yerine Oturdu Akbulut Menderes Olacak mı?

8

Başın İktidarsız

10

Sosyalist Ahlaksızlık

11

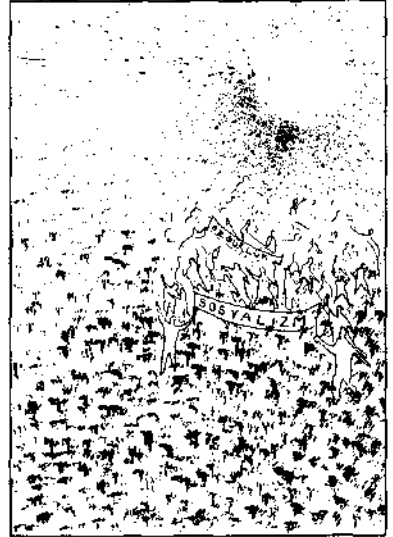
Mizahta Trajedi

12

Baro Atlama Tahtası

13

En Büyük Devrim Haluk Yurtsever

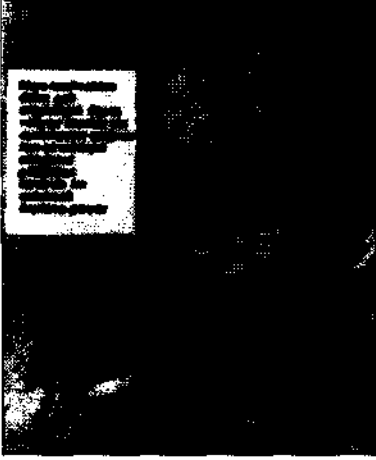
17

Dünya Ekim Devrimine Dar Geldi Yakın Küçük

29

Münih Moskova'da Alexander Cockburn

32

Yaşama Yelken Açmak
Bilgesu Erenus

35

Devrimci Olmak
İktidarı İstemek
A.Veli Yıldırım

37

TEMÖD Kuruldu

38

Yönümüz Geleceğe
Doğru Olmalıdır
Ahmet Zengin

40

Sosyalist Teori
Akademik
Tartışmalarla
Sınırlandırılmaz
Recep Maraşlı

43

'Ne Yapmalı' Eylemli
Bilinç Taşıma
Çelik Bilgin

47

Kendiliğindenlik
Yüksel Er

51

'Birlik İçin
Tartışmadan Tartışmak
İçin Birliğe
Mustafa Silar

53

Birlik Sağlıklı
Ayrışmadan Geçer
İrfan Dayıoğlu

55

Ulusal Soruna Genel
Bir Bakış
Fadıl Ölmez

57

Ateş Olsan Cürmün
Kadar
Mirhan Bengi

58

Ütopya ve Red
Mesut Hastürk

61

Kadınların Özgürleşme
Mücadelesinde
Sosyalistlerin Rolü
Nuray Bayındır

62

Çocuk Bir Ölü
İbrahim Baştuğ

Kapak Resmi:
"Şarabi Eşkiyalar"
Ahmet Telliöğlu
Baskı: Şefik Matbaası

ARALIK BAŞINDA SAPTAMALAR

I

İKİ EYLÜLİST PROTOKOLÜN İLK SIRASINA YERLEŞTİ

Erdem Meclis Başkanı olunca "gool" çığlıkları yükseldi. Kim yedi?

ANAP'lılar SHP'li, DYP'li el birliğiyle, son MC Hükümeti'nin genel müdürü, Eylülüst darbenin Maliye Bakanı ANAP'ın Başbakan yardımcısını Meclis Başkanı yaptılar ve "Demokrasîye kurtardık" diye sevindiler.

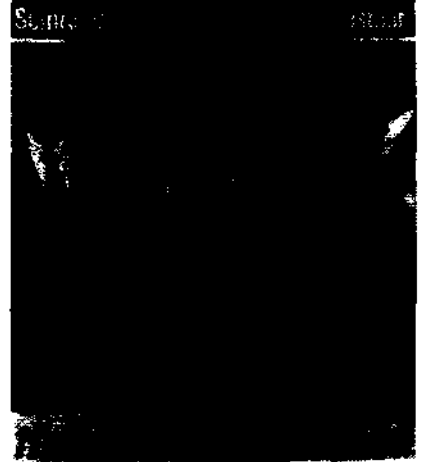
Ülke miyoplaştı. Özal ile Erdem, Eylül darbesinin iki yöneticisi idi. Bütün yasalarda, idamlarda, imzaları var. İşkence yapıldığı kabul edilen dönemde bakan ve başbakan yardımcısı idiler.

Sonunda Eylülüst darbenin iki bürokrat bakanı, Eylülüstün yeni aşamasında resmi protokolün bir ve ikinci sırasına yerleştiler. Kurtuluş, Turgut Özal'ın cumhurbaşkanlığını kaçırmayacağı konusunda hiç kuşkuya düşmedi. Özal başkan olur olmaz, kırıntıya alışımsız Türkiye toplumu önüne 141 ve 142. maddelerle 163. maddeyi koydu ve kendisini kabul ettirmeye başladı. Muhalefet ise Özal'ın Çankaya'ya çıkı-

şını önlemeye yönelik tutarsız ve inançsız politikasının hüsrana sonu-
nuşlanmasını, Özal'ın sözde muhalefeti Kaya Erdem'i Meclis Başkanlığı koltuğuna oturtmasına yardım ederek telafi etme imkanı buldu.

KAYA GİBİ BAYRAM

Ülkenin içine girdiği kısırlığı basın ve politikacıların ikiyüzlülüğünü en iyi Kaya Erdem'in Meclis

Başkanı olması anlatıyor. Erdem, Demirel başkanlığında kurulan ve 12 Eylül 1980 tarihinde sona eren Milliyetçi Cephe Hükümeti'nin Maliye Bakanlığı'ndaki bir numaralı adamıdır. Eylül darbesinin Maliye Bakanı'dır. ANAP Hükümeti'nin başbakan yardımcısıdır.

Kaya Erdem'in politik faziletine yazılacak bir nokta bulmak mümkün görünmüyor. Özal, bir ara Türkiye'yi oğlu Ahmet Özal'ın okul arkadaşları ile yönetmeye kalkınca Bülent Şemiler adında Kıbrıslı bir genç çocukla ihtilafa düştü. Şemiler, Erdem'in yolsuzluktan sanık Kemal Horzum'u desteklediğini gazetelerde yazdırdı. Turgut Özal, oğlunun arkadaşı Bülent'in Kaya Erdem'e yaptığı bu erdemsizlik karşısında sessizliği tercih etti. Kaya Erdem ağabeyi Turgut Özal'dan ses çıkarmasını istedi. Karısı Sevil Hanım'ın arkadaşı ve ablası Semra Özal'a ricaları da işe yaramadı ve Erdem görevden ayrıldı.

SEVİL HANIM VE SEMRA HANIM BARIŞTILAR

Türkiye'de "gool" sesleriyle Meclis Başkanlığı koltuğuna oturan Kaya Erdem'in Turgut Özal'la hiçbir ciddi ve "demokratik" ihtilafı olmadı. Kaya Erdem, Turgut Özal'ın

kendisini, Amerika'dan ithal edilen gençler karşısında yalnız bırakmasına içerledi ve küstü. Karısı Sevil Hanım da Turgut Özal'ın karısı Semra Hanım'a küstü ve birbirleriyle görüşmediler.

Basın Kaya Erdem'in Meclis Başkanı olabileceğinin ilk tiyosünü, Semra Hanım ile Sevil Hanım'ın barışması ile anladı ve bunu haber yaptı. Başkanlık seçimlerinden hemen önce Semra Hanım, bir süredir karşılaştıklarında görmezlikten geldiği Sevil Hanım'ı bu kez gördü ve öptü. Türkiye politikasını yakından izleyen bazı gözlemciler bunu Kaya Erdem'in başkan seçileceği biçiminde yorumladılar.

BAŞKASININ YARDIMI İLE GERDEĞE GİRENLER

Demirel, bu meclisin cumhurbaşkanı seçemeyeceğini söylüyor. Erdal İnönü de bu meclisin cumhurbaşkanı seçemeyeceğini iddia etti. Fakat çok garip bir durum ortaya çıktı: Cumhurbaşkanı seçmeyecek meclis, meclis başkanı seçebiliyordu. Kaya Erdem Meclis Başkanı seçilince önce Turgut Özal, sonra Erdal İnönü ve daha sonra da Demirel, makama gidip kutladılar. Böylece demokrasiyi ve "itibarlarını" kurtarmış oldular.

YAKINDA ÇANKAYA'YA ÇIKIŞ VAR

Erdal İnönü ve Süleyman Demirel, tükürdüklerini yalamaya hazırlanıyorlar. Bütçe Komisyonu'nda Cumhurbaşkanlığı Bütçesi görüşülürken sözçüleri bu hazırlığın işaretini verdi. Eylülist rejimin insafsız ve cahil bilirkişisi ve şimdi Demirel'den milletvekili Tevfik Ertüzün, meclisin başkan seçebileceğini ancak partiler arasında uyuma yapılmasını duyurmaya başladı. Diğer konuşmacılar da aynı şekilde hareket ettiler.

Aslında doğaldır. Ne SHP ne de DYP cumhurbaşkanlığı seçimini gayri meşru görmüyorlar. Özal'ın seçiminden hemen sonra bütün kurumlar Turgut Özal'dan "cumhurbaşkanı" olarak söz etti. İki parti bunu kabul etmekten başka çare

bulamayacaktı ve buna hazırlanıyordu.

KIRINTILAR HAZIR

Kendi yaptıklarına güven duymayan her hafta bir kez yanlış anlaşıldıklarını söyleyen, birisi Türkiye'ye gelmiş en korkak ve diğeri Türkiye'ye gelmiş en politikadan habersiz iki liderin başkanlığında burjuva muhalefeti etkisizliğe mahkumdur. Demirel, Türkiye'ye gelmiş en korkak politikacıdır ve korkaklıkta ancak Deniz Baykal ile yarışabilir. İnönü Türkiye'ye gelmiş en Amerikan kafalı politikacıdır ve

hâlâ emekliliğini düşünen bir üniversite profesörü kimliğinin dışına çıkamamaktadır.

Böyle bir durumda Turgut Özal, 141 ve 142 ile 163 tartışmasını gündeme getirerek hem sempati toplamasını hem de kırıntıya almış kütelleri avutmasını beceriyor. Özal, 141-142 ve 163 tartışmasını mümkün olduğu kadar uzatarak yerine yerleşmeye çalışıyor.

Turgut Özal ve Kaya Erdem koltuklarına yerleşirken Eylülistler, en önde gelen iki bürokratlarını, protokolün ilk iki sırasına yerleştirdikleri için memnun görünüyorlar.

II

SHP MİT KONTROLÜNDE

SHP'nin MİT kontrolünde olduğu kesinleşti. Yedi milletvekilinin ihracının MİT'in direktifiyle yapıldığından kuşku yok.

Toplumsal Kurtuluş, Oktay Ekşi'nin MİT'te Daire Başkanı olup olmadığını sormuştu. SODEP'e kuruculuk yapan ve bir ara Genel Başkan Yardımcısı olan Oktay Ekşi'nin SHP içindeki operasyonları yönetmesi ihtimal dahilindedir.

Bir süre sonra, Özal üzerindeki tartışmalar bitince, bir seçimle, SHP Hükümeti kurdurmak, Genel Kurmay ve Washington'un istekleri arasındadır.

SHP içinde İnönü-Baykal ikilisi dilerine vaadedilen hükümet içi temizliğe başladılar.

Üniversiteden gelerek Hürriyet'e yerleşince önce "Elveda proletarya" türünden akademik işlerle uğraştıktan sonra şimdi özel kaynaklı haberleriyle daha önemli bir gazeteci olmaya başlayan Ertuğrul Özkök, Paris'te Kürt Konferansı'na katılan milletvekillerinin ihracını Erdal İnönü'nün istemediğini yazdı. Bir süre sonra Milliyet'te bunu yalanlayan bir yorumda ise Deniz Baykal'ın ihraçlara karşı olduğu haberi verildi. Sonunda iki önemli gazeteye göre İnönü ve Baykal'ın karşı olmasına karşın yedi milletve-

kili arkasında pek çok çalkantıya gebe olduğu bilinerek SHP'den çıkarıldı.

SHP tümüyle MİT'in kontrolüne girdi.

Toplumsal Kurtuluş, uzun süredir Hürriyet Gazetesi Bağyazarı ve Basın Konseyi Başkanı Oktay Ekşi'nin MİT'te Daire Başkanı olup olmadığını soruyor. "Tencere dibin kara seninki benimkinden kara" örneği basın bu soruya suskunlukla cevap verirken DGM Savcıları bu yazıdan dolayı da Toplumsal Kurtuluş hakkında dava açmaktan

III

ÖZAL BAYAR'IN YERİNE OTURDU AKBULUT MENDERES OLACAK MI?

Bayar, İnönü'nün ekonomik müşaviriydi. Çankaya'yı elinden aldı. Özal, Demirel'in iktisatçısıydı. Önce başbakan, sonra da beklediği Çankaya'yı elinden aldı.

Demirel'in Özal'a kini, İnönü'nün Bayar'a kinini geride bıraktı.

Bayar, Koraltan gibi valilikten ve Köprülü gibi üniversiteden gelen liderler varken, Menderes gibi hukuk mezunu bir "taşralı" çiftçiyi başbakan yaptı. Aralarında en az bilgilsiydi.

Özal, Menderes gibi karşı partiden gelme bir Anadolu avukatını başbakan yaparak kendisine itaatli garantiye aldı.

Tarih tekerrür değildir. İsmet İnönü'nün Celal Bayar'a yakınlığı ve sonradan kini, Demirel'in Özal'a yakınlığı ve daha sonraki kinini hatırlatıyor. Bayar İnönü'den cumhurbaşkanlığını alıyor ve İnönü bunu hiç beklemiyor. Özal, ağabeyi Süleyman-Demirel'in elinden önce başbakanlık koltuğunu ve daha sonra da bir gün oturmayı planladığı cumhurbaşkanlığı koltuğunu alıyor. Bugün Türkiye'de en hakim eğilim, Demirel'in Özal'a duyduğu kindir.

Ancak benzerlikler burda bitiyor. Özal, Çankaya'ya giderken ancak Bayar'ın Çankaya'dan inişine yakın günlerdeki prestijine sahip bulunuyor. Özal, önemli ölçüde prestij kaybından sonra Çankaya'ya çıkabiliyor.

ÇOĞUNLUK VE AZINLIK

Diğer taraftan Celal Bayar, burjuva parlamentarizminin kurallarına göre büyük bir oy çoğunluğuyla cumhurbaşkanı oldu. Başlangıçta sınıfların ve katmanların fiili desteğine de sahipti. Artık Türkiye'de böyle çoğunluklar tarihe karıştı. Turgut Özal 87 sayımına göre seçmenlerin yarısından önemli öl-

çüde eksik bir oy toplamı ile cumhurbaşkanlığına oturuyor.

MENDERES VE AKBULUT

Menderes, kibar, sessiz ve umut vermeyen bir çiftlik ağasıdır. Politika CHP karşıtı Serbet Fırkasının Aydın il başkanı olarak başlıyor. Daha sonra iktidar partisine geçmeye ve iktidar partisinde il başkanı olmayı tercih ediyor. İnönü-

nün il başkanı Menderes, daha sonra İnönü'nü rakibi iktidar partisinin genel başkanı oluyor ve bunu başbakanlıkla güçlendiriyor.

Akbulut da iddiasız görünüyor. Hiçbir devlet deneyimi yoktur ve sadece Demirel'in Adalet Partisi'nde il başkanlığı yapıyor. İktidarın nimetlerinin çekiciliğini bilerek Turgut Özal'ın ANAP'ında da il başkanı oluyor.

Turgut Özal kendisine başbakan ve partisine başkan ararken iddiasız ve henüz ufku bir "taşra" avukatlığını aşamayan Akbulut'u seçiyor. Akbulut henüz güzel konuşmuyor ve insan ilişkisinde Adnan Menderes gibi mahcup davranıyor. Öğrenir.

AMERİKA NEDEN MESUT DEĞİL?

Turgut Özal'ın henüz Washington'un istemediği bir kimseyi başbakan atama gücü yoktur ve ayrıca Turgut Özal'ın böyle bir niyeti de bulunmuyor. Mesut Yılmaz, henüz Amerika'ya kendisini sevdirememiştir. Amerika, Mesut Yılmaz'a güvenmiyor; ancak söz dinleyen Özal'ın seçtiği Akbulut'a güveniyor.

27 Mayıs Dışişleri Bakanlığında Moskova Büyükelçisi Selim Sarper getirildi. 12 Eylül Dışişleri Bakanını Moskova Büyükelçisi Vahit Halefoğlu yaptı. Moskova Büyükelçilikleri Washington'un Türk diplo-

matlarını sınavdan geçirdikleri yerlerdir. Sınavı geçenler, Washington politikasını iyi bilenler ve uygulayanlar, fırsat ve karışıklık çıkınca Dışişleri Bakanı yapıyorlar.

TÜRKMEN CUMHURİYET'İN CUMHURBAŞKANI ADAYI

İlter Türkmen, Moskova Büyükelçiliğinde ve daha başka yerlerde Amerikan politikasına en çok iman edenlerdendir. Bu yüzden 12 Eylül sabahı herkesten önce Dışişleri Bakanlığını ilan etti. Bu yüzden Cumhuriyet gazetesinin koyu Amerikancı muhabiri Ufuk Güldemir tarafından Turgut Özal'ın yerine cumhurbaşkanı adayı yapıldı.

Mesut Yılmaz, Amerika ile çok yakınlaşmış ilişkileri biraz açmak ve özellikle Enka Holding ve diğer büyük holdingler için bir pazar olmaya başlayan Sovyetler Birliği ile yakınlaşmak için bakanlığa getirildi. Yılmaz, ne için bakan olduğunu bilerek kendisinden bekleneni yaptı. Yılmaz zamanında Türkiye Amerikancı çizgisini değiştirmemekle birlikte Türkmen ya da Halefoğlu zamanında olduğu gibi hep Amerika'nın ayıplarını örtmeye çalışmadı. Yılmaz zamanında Türk hariciyesi, Amerika'ya karşı ufak tefek tepkiler göstermekten geri kalmadı. Bu tür tepkilere alışmamış Amerika için bunlar ağır geldi.

Turgut Özal, hem Amerika'yı kızdırmamak hem de kendinden başka meziyetler de görmesi ihtimaline karşı Mesut Yılmaz'ı Dışişleri Bakanlığında tutmayı tercih etti. Yılmaz, herhangi bir riski düşünmediği için yerinde kalıp hareketsizliği tercih etti.

AKBULUT'A 141

Akbulut kendine güvensiz ve kararsız bir biçimde başbakanlık koltuğuna oturdu. Turgut Özal, yeni başbakana, 141 maddesini ilk gündem maddesi olarak veriyor. Taşradan Avukat Akbulut, henüz Özal'ın bu maddeyi kendisine oynamak için mi yoksa bitirmek için mi verdiğine karar veremiyor. Şu anda ayağından dolaştırıyor.

IV

BASIN: İKTİDARSIZ

Birand sık sık basının etkisizliğine üzülüyor ve yazıyor.

Kimisi savcılığa, kimisi iş takibine hevesli basın neden etkin olsun? İstanbul'daki başkanı, gazetelerin yabancı sermayeye kapatılmasının komisyoncusu olursa, basın neden etkin olsun? Konsey Başkanının MİT mensubu olması ihtimali varsa neden etkin olsun?

SHP, yedi milletvekilini ihraç edince şakşak tutan basın neden etkili olsun?

DISK Başkanı SHP'den istifâ edince başyazarlar küfür yarışına girirse basın neden etkili olsun?

Basının hangi haberi doğru çıktı? Cumhuriyet gazetesi iki günde bir "aslan" Türk-İş Başkanı Şevket Reis'i genel greve götürür de Şevket Reis, sermayenin güvenilir adamı olarak kalırsa basın etkili olur mu? Hepsî birden Türkiye'nin Eylül ayında erken seçime gittiğine okuyucularını inandırmadı mı? Mecliste böyle bir çoğunluğu olan bir iktidarın, yerel seçimlerde oy kayması nedeniyle erken seçime gideceğini yazmak bebeklerin işidir.

Türkiye'ye gelmiş en korkak ve en Amerikan kafalı iki politikacı olan Demirel ve İnönü meclisten ayrılmayı rüyalarında görseler dudakları uçuklar. Bütün basın günlerce bu iki politikacıyı önplana alarak "sine-i millet" edebiyatı yapmadı mı? Türkiye burjuva politikasında kim sine-i millete gitti ki, her askerin git dediği zaman şapkasını alıp giden bir politikacı ile YÖK döneminin bölüm başkanı bir profesör, erken seçim olmuyor diye sine-i millete gitsinler. Millet kim, sine neresi ve basın ne yapıyor?

MIT İLE ELELE

Türk basınının önemli yerlerinde MIT olduğunu, Yalçın Küçük iki yıl önce Çağaloğlu'nda yaptığı basın toplantısıyla ilan etti. Daha sonra Çağaloğlu'nda sokakta dolaştırılan ve her masada bulunan ünlü MIT raporu Yalçın Küçük'ün basın toplantısında ismini verdiği gazete-

cilerin bir kısmının polisle işbirliği yaptığını doğruladı. Basın ne yaptı?

Toplumsal Kurtuluş, Basın Konseyi Başkanı Oktay Ekşi'nin MIT'te Daire Başkanı olup olmadığını soruyor. DGM dava açıyor ve basın ne yapıyor? Toplumsal Kurtuluş'un şimdiye kadar yazdıklarından yanlış çıkan oldu mu?

BASINA SİLAH ÇEKENLER

Basını, bir büroya giden iki gazeteciye kurşun sıkanlar mı daha çok öldürüyor, yoksa İstanbul Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Nezih Demirkent mi kundaklıyor? Kıbrıs perdesiyle Türkiye basınına yabancı sermayeye kapatan Asil Nadir'in komisyonculuğunu Nezih Demirkent yapıyor mu? Bu İstanbul Gazeteciler Cemiyeti başkanı, başkandır da, nerede yazar ve nerede haber toplar; böyle basın itibarlı olabilir mi?

Gazeteciler öldürülünce Nezih Demirkent'in yanına Uğur Mumcu'yu da alarak timesah gözyaşları dökmesi kimi kandırabilir? Basını yabancı tekelere peşkeş çekmekle gazetecilere kurşun sıkmak arasında fark var mı?

ARAL KARDEŞLER NEREDELER?

Gırgır'ı Ertuğrul Akbay satın alınca dökülen pisliklerin kokusunu-

dan Bab-ı Ali'ye girilmez oldu. Oğuz ve Tekin Aral kardeşler, kışlarına çuvaldızı yeyince mi, Akbay'ın Adnan Kaşıkçı'nın adamı olduğunu öğrendiler? Bunu yeni mi duydular? Eskiden duydularsa neden harekete geçmediler? Gırgır'ı birkaç kez satışa çıkaranlar varken, Akbay daha kural dışı hareket edince Adnan Kaşıkçı'yı hatırlayanlar nasıl etkin olabilirler?

Hangi haberin altına indiler? Mikis Theodorakis'in buraya Nihat Sargın ve Nabi Yağcı'dan daha çok Papendureau ile Özal'ın arasını bulmak için geldiğini Kurtuluş yazmadı mı? Asil Nadir adında birisinin Türkiye'de gazeteleri kapatacağını da ilk önce İlhami Soysal'la yaptığı bir söyleşide Kurtuluş açıklamadı mı? Kurtuluş'un istihbaratı bütün basından daha mı kuvvetli? Yoksa basın haberlerin üzerine mi oturuyor? Theodorakis buraya geldiğinde, her gelişinde bir kez demokrasiyi kurturanlar ve bir kez de Türk-Yunan Dostluğunu kuranlar basın mensupları değil miydi?

EVREN Mİ ÖZAL MI?

Basın şimdi Özal'la barışmanın yollarını arıyor. İki yıldır basının yaptığı MIT'in iki kanadı arasındaki bir kavgayı sürdürmekten başka bir iş değildir. İki yıldır Türkiye'de bir cumhurbaşkanlığı kavgası veriliyordu. MIT'in bir kanadı Evren'in görevinin uzatılmasını ve olmazsa Necdet Ürug'un başkan yapılmasını istiyordu. Hürriyet ve Cumhuriyet, ısrarla bu çizgiyi savundu. Milliyet ortada kaldı ve önce Sabah, bunun tersi bir çizgiyle yola çıktı. Sonradan çeşitli nedenlerle Sabah da Evren ya da Ürug başkanlığı lobisine dönünce Asil Nadir kanalıyla gazetelerin satın alınması süreci başlatıldı.

MIT raporu Evren ve Necdet Ürug'un başkanlığını önlemek ve Özal'a başkanlık yolunu açmak için sızdırdı. Hürriyet ve Cumhuriyet hiçbir zaman yazılanların doğruluğunu araştırma tartışması açmadılar. Kimin sızdırdığı üzerinde durdular.

MIT raporu, Kurtuluş'ta daha

önce yazıldığı gibi, bütün gazetecilere ve Hürriyet'in sansasyon habercisi Uğur Dündar'a da verildi. Hiçbiri yayımlamayınca Perinçek'in 2000'e dergisi yayımladı.

Cumhurbaşkanı seçiminde basının büyük kısmı haberciliği bıraktı, seçime taraf oldu. Hürriyet, Cumhuriyet, daha sonra Sabah, kısmen Milliyet, Özal'ın yerine Evren veya utangaç bir biçimde İler Türkmen seçilmezse kıyamet kopacağını ilan ettiler. Demirel, Evren-Özal rekabetinden yararlanarak bir erken seçimle veya daha önce reddettiği halk oylaması yoluyla cumhur-

başkam olabilmeyi planladı. Hepsinin boşa çıkacağı belliydi. Sonunda basın, Özal'ın başkanlığını önleyebilmek bir yana kendi iktidarsızlığın ahladı.

Evren ile Özal veya Özal ile Demirel arasındaki bir seçimden iyilik bekleyenler kendilerinin iktidarsızlığına razı olmak durumundadırlar.

Türkiye'de basın yerine "sansasyon basını" koyanlar, iktidarsızlıklarına üzülmek zorundadırlar. Buğdan kurtulmak için ilk önce hangi haberin doğru çıktığını araştırmalıdır. Bu araştırmadan sonra yapılacak daha çok iş vardır.

ANLADIK SOSYALİZM KÖTÜ İMİŞ, YA BURASI...

Soydaş Behçet intihar etti

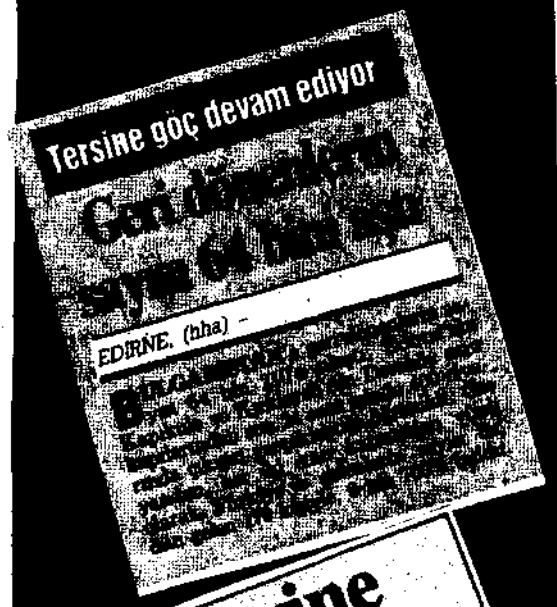
• Ercan GÜREL

B• BERGAMA, MİL-HA ULGARİSTAN'dan zorla pasaport verilen ve sınır dışı edildikten sonra Türkiye'ye gelerek Bergama'ya yerleşen 27 yaşındaki Behçet Sever adlı soydaş intihar etti.

Türkiye'ye geldikten sonra Bergama'da gıda maddesi satan bir işyerinde haftalık 70 bin lira ile çalışan 2 çocuk babası Behçet Sever adlı soydaşın 150 bin lira kira verdiği ve maddi sıkıntılar yüzünden son günlerde bunalım geçirdiği bildirildi. Bir ara geri dönüş hazırlığı da yapan talihsiz soydaş bunalımdan kurtulamayarak Kestel Köprüsü yakınındaki bir ağaca kendini asarak yaşamına son verdi. Soydaşın ölümüyle ilgili soruşturma sürdürülüyor.

Talihsiz soydaş Behçet Sever'in eşi Hülya Sever eşinin maddi sıkıntı içinde bulunduğu belirterek şunları söyledi:

"Biz 150 bin lira kira ile ev tuttuk ve Behçet de gıda maddeleri satan bir yerde haftada 70 bin lira ile işe başladı. Ancak paramız yetmiyordu. Ev kirasını devlet verecek dediler, hiç kimse bir kuruş vermedi. Behçet'in çalıştığı işyerinin sahibi, dükkandan aldığımız bazı yiyeceklerin parasını almıyordu. Ancak biz yine zor durumdaydık. Biz Bulgaristan'dan yokluğundan değil, Bulgarlaştırmadan kaçtık."

Todor
Jivkov
35 yıldır
iktidardaydı.

Jivkov da gitti

D.Avrupa'yı sarsan perestroyka kasırgası Bulgaristan'a ulaştı

Dağ Haberler Servisi — Doğu Bloku'nda son günlerde gözenen baş döndürücü gelişmelere bir halka daha eklendi: ve Bulgaristan Devlet Başkanı ve Komünist Partisi Genel Sekreteri Todor Jivkov dün iki görevinden de istifa etti. Komünist Partisi liderliğine, Dışişleri Bakanı Peter Mladenov getirildi. Bulgar haber ajansı BTA, Jivkov'un Politbüro'dan da istifa ettiğini bildirdi. Doğu Bloku liderleri arasında en uzun süre görevde kalan yetkili olan 78 yaşındaki Todor Jivkov, 35 yıldır Komünist

Partisi'nin başında bulunuyordu. Jivkov, dün toplanan Komünist Partisi Merkez Komitesi'nde istifasını sundu. Merkez Komitesi tarafından yayımlanan kısa bildiride Jivkov'a, "Parti ve halka uzun ve özverili biçimde hizmet ettiği için" teşekkür edildi. Merkez Komitesi'nin dünkü toplantısından önce üst düzeydeki yetkililer arasında bazı değişiklikler yapılmasının beklendiği bildirilmişti. Kaynaklar, toplantıda bazı değişikliklerin ele (Arkadaş Sa.12, Sü.6'da)

DZERJENSKİY-HANOCKER-JIVKOV VE SOSYALİST AHLAKSIZLIK

Görevden ayrıldıkları gün en yakın arkadaşları tarafından karalanmaları, sosyalist sistemde bir ahlak sorunu olduğunu ortaya çıkarıyor.

Dzerjenskiy'in heykelinin parçalanması, Hanocker ve Jivkov hakkında soruşturma açılması demokrasiye geçiş değil bir ahlak bozulmasıdır.

George Bush, CIA içinde görev yapmıştır ve yönetici olmuştur. Dzerjenskiy, Polonya asıllı bir bolşevik devrimcidir. ÇEKA yöneticiliği yaptı; ÇEKA Çrezbıçaynıy Kamitet sözcüklerinin baş harflerinden oluşan bir kısaltmadır ve olağanüstü komite anlamına geliyor. Sözlük anlamında "olağanüstü hal" sözcüğündeki ilk kelimeden hiçbir farkı yoktur. Bolşevik Devriminden sonra ortaya çıkıyor ve devrim düşmanlarına karşı mücadele ediyor. Dzerjenskiy, Ekim Devriminin ilk yıllarında bu komitenin yöneticisi oluyor. Daha sonra planlama ve ek sanayileşme alanında önemli sorumluluklar alıyor.

Dzerjenskiy, Sovyet sanayileşmesinin mimarlarından birisidir. Erken ölüyor. Şimdi Polonya'da Polonyalılar Dzerjenskiy'in heykelini yıktılar. Heykel yıkmaya karşı yasaların olduğu Türkiye'de bile sevinç yarattı.

KAPİTALİZM VE SADAKAT

İnsanlar sadık olmalıdır. Kapitalizm, sadakati ortadan kaldırdı. Şimdi sosyalist ülkede insanların kemiklerini oyan kapitalizm mikrobi bir ahlak hunalımına yol açmış görünüyor.

Bu dergide Jivkov ya da Hanocker lehine yazılmış tek satır bulunamaz. Her ikisi de dergiye göre tutucudurlar. Ancak her ikisi de sosyalisttirler. Ülkelerinde sosyalizmin kuruluşu için çalıştılar.

BU BİR AHLAKSIZLIKTIR

Sovyetler Birliği'nde Brejnev'in yetiştirmelerinden Brejnev karalaması, Hanocker yakınlarının Hanocker'e saldırısı ve sosyalist ülkelerin en dedikoducusu olarak gelişen Bulgaristan'da dünya kadar Jivkov'a sevgi ve saygı yarışına girenlerin Jivkov'un sülalesini ortaya koymaları, demokrasi değil tam bir ahlaksızlığı ortaya koyuyor.

Sosyalizmi kurmada ahlak sorununu önplana çıkarıyor.

Ancak tek başına ahlak değildir.

Dünya kadar Brejnev, Hanocker, Jivkov dedikten sonra dün bunları övmek resmi bir politika iken, bugün bunlara küfredmek resmi bir politika olursa eriyen kişiler olmaktan çıkar. Bunu yapanlar dünyada sosyalizm imajına küfrediyorlardır.

Bunlarla bunların her yerdeki yarıdakçıları ile yolu ayırmak başlangıç olmalıdır.

MİZAHTA TRAJEDİ

ANAP hükümetleri döneminde Türkiye'de güçlenen tekeller ve mafialar dört ayaklı demokrasinin basın ayağını da ele geçiriyor.

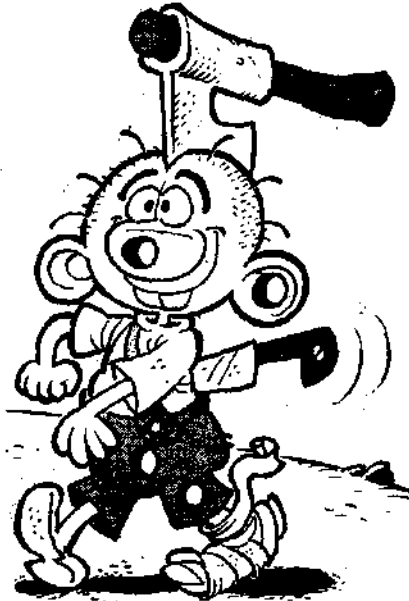
Son olarak silah kaçakçısı Adnan Kaşıkçı'nın Türkiye'deki gölgesi Ertuğrul Akbay Gırgır ve Fırt adlı iki mizah dergisini satın aldı.

Türkiye'de artık esprilere de egemen güçlerin izin verdiği ölçülerde gülünebilecek

12 Eylül, Türkiye için uluslararası kapitalizme entegrasyon sürecini hızlandırmayı ifade ediyor. ANAP hükümetleri bu alanda yoğun çaba harcadı ve Asil Nadir-Adnan Kaşıkçı gibi, özellikle geriplandaki ilişkileri karanlık olan sermayedarları Türkiye'de palazlandırdı.

Hem kâr hem de kamuoyunu denetlemek açısından önem taşıyan basın tekelleşirken dış sermaye güçleri de bu alana el atmış ve basında bir Asil Nadir operasyonu başlatmıştı. Nadir, son olarak Gırgır dergisinin elemanlarını alarak Hıbrır adında bir dergi çıkarmaya başladı.

Yıllar önce Gölge Adam adıyla

DGM KENDİNİ GÜVENSİZ HİSSEDİYOR

Ankara'daki bütün mahkemeler yeni Adliye Sarayı'na taşındı. 41 milyarlık Adliye inşaatı on yılda birçok müteahhitin kasasını doldurdu. Fakat hâlâ asansörler çalışmıyor, elektrikler arızalı, kaloriferler yanmıyor. İnşaat işçileri bir yandan işlerine devam ediyorlar.

Geçenlerde bir yargıç anlatıyordu: "Kenan Paşa çağırılmış Adalet Bakanını, Mahmut demiş, gitmeden sarayı da açayım, o da bir ay önce açmış."

Adalet Bakanlığı savunmayı yargıdan saymadığı için Ankara Adliye Sarayı'nın açılışına Ankara Barosu'nu çağırıyor. Baro başkanını şahsen davet ediyorlar. Bazı yönetim kurulu üyeleri ise açılışı kalem çalışanlarıyla birlikte izliyorlar. Baro şimdi 'alternatif açılış' yapacağını diye tutturmuş. Bu haberi alanlar 'Öğrencilerden görmeselerdi akıllarına bile gelmezdi' diyor. Unutmadan Adalet Bakanlığı, adliyenin 500 odasını halısından sandalyesine kadar döşüyor. Fakat nedense baroya tahsis ettiği odaları çıplak bir şekilde bırakıyor. Dedik ya Adalet Bakanlığı için avukatlar ha-

basın dünyasına giren Ertuğrul Akbay, Adnan Kaşıkçı'nın Türkiye kolu olarak, işe gazete çıkartarak başladı. Çıkardığı Gölge Adam gazetesi ile ANAP'ın propaganda işlerini yüklenen Akbay, aynı zamanda Kaşıkçı'nın, kaçakçılığına sevimlilik maskesi de takmaya çalıştı. Bunun için öğrencilere Kaşıkçı bursu dağıtan Akbay, bu kez Gırgır ve Fırt adlı mizah dergilerini satın almayı başardı.

Ertuğrul Akbay ile anlaşılmayan Aral grubu çıkarttıkları dergi elden gidince çılgın atmaya başladı. Akbay'ın arkasında silah kaçakçısı Kaşıkçı'nın olduğunu bir-

olmuş ha olmamış. Olmasa da ha iyi tabi.

Bakanlık, baroya 'ayrıcalıklı' davranıp çıplak bırakıyor. Fakat baro yalnız değil. Bir de ayrıcalıklı olan Devlet Güvenlik Mahkemesi var. Altındağ, Yenimahalle mahkemeleri bile Adliye binasına gelip yerleşirken, Ankara DGM'si hiç orah olmuyor. Bakanlık yazı gönderip taşınmalarını istemiş. Ama DGM, bakanlığı da dinlemiyor. DGM Başsavcısı Nusret Demiral "Mahkememizin güvenliğini sağlayamazsınız efendim" diye direniyor. Halinden ANAP'lı milletvekilleri bile rahatsız olmuş, gazetelere demeçler verdiler.

Hayret birşey. Ankara'da Sıhhiye'de Devlet Güvenlik Mahkemesi kendini güvenli hissetmiyor. Ağır Ceza Mahkemesi milletvekillerini yargılıyor, babaları yargılıyor kendisini güvenli hissediyor. DGM, öğrencileri yargılıyor, Sıhhiye'de kendisini çıplak hissediyor.

Olayı konuşan avukatlar, yargıçlar "Güvenlik falan değil" onlar Çankaya'dan inmek istemiyor diyorlar.

Oğuz Aral'ın konuyla ilgili çizdiği karikatür

den hatırlayan Aral grubu isyan etti. Bunun üzerine Akbay acımasızlaşarak derginin yazar ve çizimlerinin fikri emeklerine el koydu. Olay büyümüş basına da yansımıştı! Kazan kaldıran Aral grubuna çok kızan Akbay, ne kadar güçlü olduğunu göstermek istercesine "Bu dergiyi satın aldım. Her şey benimdir" demek durumunda kaldı.

Sonunda Gırgır ve Fırt, Akbay'a kalırken Aral'ın 'Avni' ile yetinmek zorunda kaldı.

Gölge Adam nam-ı diğer Ertuğrul Akbay'ın ilişkide ve yakın olduğu isimler arasında en sık geçen Özallardır. Cumhurbaşkanı Turgut Özal'a eskiden beri baba, Semra Özal'a ise anne diyen Akbal, Asil Nadir'le ilişkisi olduğunu söyleyenlere itiraz ederken, Zeynep Özal Ekren ile de arkadaş olduğunu gizleyemiyor. Karda yürüyüp izini belli etmeyen Akbay, Adnan Kaşıkçı'dan elli milyon dolar istediğini fakat veremeyeceğini bildiğini kendine iletti.

Haldun Simavi'nin kendisine Gırgır ve Fırt'ı ucuza vermesini bir jest olarak niteleyen Akbay, bu parayı nasıl elde ettiği şeklinde Emin Çölaşan'ın sorusuna ise, içki ve sigara içmediğini, dolayısıyla biriktirdiğini söylüyor. Çıkardığı Gölge Adam gazetesinin Özallara ve ANAP, iktidarına övücülük yaptığı hatırlatıldığında, bunu kabullenmeyen Akbay, 1979 yılında Turgut

Özal'la röportaj yaptığını ve onu Türkiye'yi kurtaracak tek insan olarak gördüğünü de söylemeyi ihmal etmiyor. Hatta Turgut Özal'dan 49 yıllığına arsa kiralayıp turizmci yapabilecekken bunu istemediğini söyleyerek, adeta, iş kurmak isteyenler için kolay bir yol bulunduğunu ima ediyor.

Her şeyi milli çıkarlar açısından değerlendiren Akbay, bir genelev patronu da dahil, çok insanla ilişkisi olduğunu da belirterek, gazetecilere tam zamanında bir uyarıda bulunuyor: Mafya dahil, milli çıkarlar doğrultusunda, her sınıftan insanla ilişki kurulmalıdır. Yeraltı dünyası ile kurduğu ilişkiyi örnek veren Akbay, çok dürüst ve mazbut bir yaşantısı olduğunu eklemeyi de ihmal etmiyor. Gençliğinde Hazreti Ali ve Cennet Fedaileri adında bir film çevirmiş olan Akbay, bugün Mafya ve tekeller cennetinde yaptığı fedakarlıkların semeresini görmüş olmanın tadını çıkartırken, Aral grubu vefasızlığın zararını çekecek gibi görünüyor ■

TOPLUMSAL KURTULUŞ'A İKİ YENİ DAVA

BARO ATLAMA TAHTASI

Geçen sayımızın mürekkebi kumradan sanki özel olarak bizi doğrulamak için Teoman Evren, SHP Ankara il başkanlığına atanıyor.

Atanıyor ve kabul ediyor. Hiç rahatsızlık duymuyor.

Devletin düzen ve istikrarını her şeyden üstün tutan sözde sosyal demokrat partinin başı İnönü, tehditler savuruyor. Ankara SHP İl Örgütüne "demokratik" bir seçenek sunuyor; ya hemen istifa edersiniz ya da hemen sizi görevden alırım. Solcuların seçtiği il başkanı Dr. Uğur Celasun yürekli çıkmıyor. İnönü'yü dinlemeksizin SHP il başkanlığına kendi aralarında Halil Vural'ı seçiyorlar.

Ne demek bu? Nazikliği ve demokrathıyla lanse edilen fizik pro-

fesörü küplere biniyor. Ankara İl Örgütünü feshediyor. Burada SHP'ye memur yetişen barolar devreye giriyor.

Barolar Birliği'ndeki görevini Önder Sav'a devreden Teoman Evren, İnönü'nün emir ve talimatları doğrultusunda il örgütünün başına atanıyor. Seve seve ve koşa koşa gidiyor görevine. Anayasa Mahkemesi bile SHP'yi "Demokrat ol, atama değil, seçim yap" diye uyarırken, savunmanın en tepesi noktasından gelen hukuk adamı Evren memurluğa itiraz etmiyor.

Baro, siyaset meydanına atlama tahtası olarak duruyor.

Görev beklentisi içindeki memur yöneticiler baro yönetimlerinde oldukça, barolardan kula etkinlik bekleyebilir?

Dergimizin Eylül ve Ekim sayılarında PKK Genel Sekreteri Abdullah Öcalan'la yapılan mülakat nedeniyle İstanbul DGM Savcılığı tarafından iki yeni dava açıldı. Bu davalarda söyleyişi yapan Yalçın Küçük, Toplumsal Kurtuluş dergisi Yazı İşleri Müdürü Metin Ağaçgözü ve Abdullah Öcalan yargılanacaklar.

Yazarımız Yalçın Küçük 21.11.1989 tarihinde İstanbul DGM'nin talimatı üzerine Ankara DGM Savcısı Nuh Mete Yüksel'e derginin Eylül sayısı için, Ülkü Coşkun'a da derginin Ekim sayısı için ifade verdi.

İddianamede Abdullah Öcalan'ın PKK hareketi ve silahlı eylemleriyle ilgili sözleri milli duyguları zayıflatıcı sayılıyor; Yalçın Küçük, Metin Ağaçgözü ve Abdullah Öcalan'ın Kürtçülük propagandası yaptığı söyleniyor.

EN BÜYÜK DEVRİM

Haluk Yurtsever

Sosyalizmin amacı insandır.

İnsanı özgürleştiren tüm, yaratıcılığıyla geliştiren bir eşitlik ve özgürlük toplumu olduğu için sosyalizm de insanın amacıdır.

Devrimci süreçte ve sosyalizmin kuruluşunda hiç bir otomatik mekanizma yoktur. Devrim ve yeni toplumsal düzenin kurulması bilinçli insan eyleminin sonucudur. Devrim ve değişiklik insanda başlıyor ve her devrim kendi yeni insanını yarattığı ölçüde gerçek ve kalıcı bir devrim olabiliyor.

Toplumsal bir devrimin ilk habercisi ideolojik devrimdir. Ekonomik-toplumsal gelişme ve değişmelerin sonucu, ancak mekanik yansıması olmayan yeni düşünceler, egemen ideolojiye meydan okuyarak kendilerini duyuruyor ve egemen ideolojiyi çürüttükleri, toplumdaki yenilenme isteğine yanıt verdikleri ölçüde yol açıcı ve kurucu olabiliyorlar. İdeolojik devrim, bakışını ve düşüncesini değiştirerek yeni öncü insanın yaratılmasına önderlik ediyor.

Devrimci savaşımın ve devrimin kendisi, büyük ve kütleli ölçekte bir yenileştiricidir.

Olağan zamanlarda, sömürü ve baskıya sessizce boyun eğen kendi kabuğunda yaşayan büyük insan kütleleri eyleme girişerek kendi yazgılarını ellerine alıyor; siyasetin ve tarihin yapılmasına katılıyorlar. Kütleli yaratıcılık ve girişimciliğin özgürce geliştiği devrim dönemleri, hem yeni insanın ilk habercilerini kütleli ölçekte yarattığı hem de tüm toplumu dönüştürecek büyük girişimcilik ve yaratıcılığın taze bir enerji ortaya çıkardığı için normal zamanlarda on yıllara yayılacak gelişmeleri kısa süreye sığdırabiliyor. Devrim bu yüzden dünyanın en yaratıcı, en demokratik işidir.

Ne yazık ki, "olağanüstü" devrim günlerinin bir başı ve bir sonu var. Devrimci alt-üst oluş dönemlerinden geriye ve ileriye doğru uzaklaştıkça eski düzenin günlük yaşam alışkanlık ve davranış kalıplarının inatçı bir biçimde etkilerini sürdürdüğü sıradanlık ve rutinizizm egemen oluyor. Yeni insanı yaratma savaşımı, devrim öncesini ve sonrasını kapsayan uzun bir süreçtir; eskinin direnmesiyle karşılaşılıyor.

Ekim Devrimi başta olmak üzere, yirminci yüzyılın tüm başarılı devrimlerinin gelişme çizgileri, devrim dönemlerinin öne çıkardığı insan tiplerinin, zaman ilerleyip düzen oturdukça sahnedan çekildiğini ve yerlerini yeni bürokrat, ya da eski düzen ahlakını sürdüren tiplere bıraktığını gösteriyor. Sosyalizm altında geçen 70 yıldan sonra bugün Sovyetler Birliği'nde rastlanan insan tipleri sosyalizmin insanının ya-

ratılmadığını anlatıyor. Sosyalist ülkelerdeki son gelişmeler, sistemdeki bunalımın ağırlığıyla birlikte, sosyalist ülke insanlarının kapitalist toplumdaki insandan çok fazla uzaklaşmadıklarını da ortaya koyuyor.

Konumuz sosyalist ülkelerdeki durum değil. Ancak sosyalist ülkelerdeki bugünkü durumla yeni insanı yaratma sorunu arasında çok yakın bir bağ var. Burada söylenecek şudur: Ekim Devriminin yapılması ve tutunabilmesi, Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin kurulması ve faşist saldırıya karşı korunması ilerici insanlığın önemli başarı ve kazanımlarıdır. Anti-Stalinizm bu kazanım ve başarıları reddettiği için ve temel güdüsü kapitalizme yaranmak olduğu için yanlış ve kapitalist yolların bayrağıdır. Ancak Stalin yönetimindeki Sovyetler Birliği'nin, özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden sonra Thomas Angotti'nin sözleriyle (*) "İkinci büyük sıçrayış"ı gerçekleştiremediği de doğrudur. Aktif yağın demokrasisi, katılımcılık ve açıklık, yağın mobilizasyonu, sosyalist toplumun sınıfları arasında açık ideolojik mücadele, teoride, bilim ve sanatta yeni atılımlar... Bunların hiçbirisi olmamıştır. Stalin'den sonrası da farklı değildir. Sovyet devletinin kısa erimli dış ve iç politika gereksinimleri teori ve ideoloji durumuna getirilmiş ve bütün gelişmelere damgasını vurmuştur. Sonuçları ortadadır: Sosyalist insan yaratılamamıştır ve varolan sosyalizm kendi içinden çözülme tehlikesi ile karşı karşıyadır.

Deneyler öğrenmek içindir. Sosyalist ülkelerdeki gelişmelerden erken bir hayal kırıklığına uğramak yerine, dünya tarihi açısından çok genç sosyalizmin deneylerinden dersler çıkarmak gerekiyor.

Önemli derslerden biri, yeni insan ve yeni toplumu kurmanın yoğun çaba ve zaman isteyen karmaşık bir iş olduğudur. Burada da otomatizm yoktur. Sosyalist bir ekonominin kurulması ve başarılı işlemesi toplumsal yaşam ve ilişkilerde, insanda kendiliğinden dönüşümlere yol açmıyor.

Sovyetler Birliği ve önceki sosyalist ülkeler söz konusu olduğunda, devrimin kapitalizmin çok geliştiği-az geliştiği ülkede olması, tek ülkede ya da önemlice birkaç kapitalist ülkede birden olması türünden sorunlar kaçınılmaz olarak tartışmaya giriyor ve bazıları kolayca bir çözümleme ile bütün yetersizlik ve deformasyonları sosyalizmin geri bir ülkede doğmasına ve tek kalmasına bağlayarak içinden çıkıyorlar. Bu noktaların önemsiz olduğunu kimse söyleyemez ve

(*) Thomas Angotti, Stalin Dönemi: Tarihin Perdeleri Aralamak, Dünya Solu, sayı 1, Bahar 89, sayfa 62

ben de söylemiyorum. Tersine çok önemlidirler. Ancak bu saptamayı yapanların bir bölümü mantığı, teorik modelin ağırlığı doğrultusunda uç noktalara vardırıyor ve kitapların yazdığı ama gerçek yaşamda olmayan bir sosyalizm adına varolanı çöp tenekesine atıyorlar. Savrulma, kapitalizm hayranlığı ve övgüsüne kadar gidebiliyor.

Aslında sorun daha karmaşıktır.

Bir kez, Ekim Devrimi öncesinden bu yana değişmeyen bir dünya gerçeği var: Kapitalizmin en çok geliştiği yer ile sosyalist devrimin koşullarının olgunlaştığı yer aynı olmuyor. Devrim kapitalizmin en çok geliştiği, emek-sermaye çelişkisinin en derin olduğu yerde değil, emek-sermaye çelişkisiyle birlikte başka birçok çelişkinin üstüste, bindiği, keskinleştiği ve yoğunlaştığı yerde oluyor. Dünya devriminin bugüne kadar ki gidiş yolunun söylediği budur.

İkincisi, maddi teknik önkoşullar, emek üretkenliğinin düzeyi vb açısından kapitalist gelişmişliğin sosyalizm ve komünizm için daha elverişli bir nesnel temel yarattığı açıktır. Sorulması gereken tekeli kapitalizm altındaki insanın durumudur. Tekelcilik, insanda da aynı gelişkinliğe denk düşüyor mu? Bu soruyu "evet" diye yanıtlamak zor. Hatta imkansızdır. Tekelcilik, insanı gerileten bir gericilik. Tüketim sarhoşu ve kendi yarattığı ürünlerin tutsağı yaparak, dolaylı zora dayanan ve korkuyla beslenen ideolojik bir bombardıman altında tutarak insanı bozuyor. Bazı yönlerden gelişmiş insan ölçülerine daha yakın olan bu insan, birçok yönden insanlık durumuna ters düşüyor.

Üçüncüsü, tekeli koşullarında insandaki bozulmayı bu vurgunun hiçbir biçimde ıskellik ve bir tür köylü sosyalizmi savunusuna dönüşmemesi gerekiyor. Bilimsel teknik devrime ve onun üretimdeki sonuçlarına karşı çıkmak doğru, materyalist bir yaklaşım olmuyor; hiçbir çözüm de getiriyor.

Çözüm, tekeli kapitalizmle birlikte dünyanın bir bütün olarak sosyalizm için olgunlaşmasında, eşitsiz ve sıçramalı gelişme dinamiklerinde bulunuyor. Umut yeni devrimlerde, yeni devrimlerin yaratacağı ileri insan, ileri sosyalizm örneklerindedir.

Feodalizmin bağrında doğan kapitalizmin ekonomik ve toplumsal anlamda egemen sistem durumuna gelmesi yüzlerce yılı alır. Bu dönem içinde ileri sıçramalar, geriye dönmeler oldu.

Dünya sosyalizmi gençtir ve işin başındadır. Bir sistem olarak egemen olana dek ileri-geri birçok evreden geçecektir. Dünya sosyalizmine bir dizi zafer ve geri dönmelerden, denemelerden sonra varılacaktır.

Bütün göstergeler, Türkiye'nin iç ve dış komşularımızla birlikte devrim ve sosyalizm denemelerine sahne olacak zayıf halkalardan biri olduğunu gösteriyor. Bu bölge devrimcilerinin önünde Ekim Devrimiyle başlayan sosyalizm deney ve denemelerinin muazzam bilgi ve birikimi ve dersleri vardır. Bizlerin, Ekim Devrimcilerinin sahip olmadığı avantajımız ve daha ileri bir sosyalizm yaratma şansımız buradadır. Onların önünde böyle deneme ve dersler yoktu. Balta girmemiş ormanda yolu kendileri açtılar. Şimdi biz, bu

deneylerden neyi yapıp neyi yapmamamız gerektiğini daha kolay çıkarabiliyoruz.

Çıkarılabilecek ve sürekli gözetilecek noktalardan biri, devrimci yenilenmenin odağında insanın bulunmasıdır. İleriye doğru yürüyüşte başarı ve başarısızlık arasındaki gidiş-gelişlerde sonucu belirleyen insandır.

İnsanı yenileme, yeni toplumun insanını yaratma savaşını bugünden başlayıp komünizme dek sürecek uzun bir süreçtir. Bugünden başlayabilmesi, sosyalist insanın bazı özelliklerinin ilk örnekler düzeyinde de olsa verilmesi çok önemlidir. Gelecek insanın embriyonik biçimlerini bugünden ortaya çıkarmak, eşitlikçi, özgür ve paylaşmaya dayanan yeni türden toplumsal ilişkilerle ilk adımı atmak anlamına gelir ve böyle bir gelişme, sosyalizm savaşımına örnek olma gücüyle de büyük bir destek verir.

"Yeni insanı, sosyalist insanı daha bugünden yaratmaya başlamak" önerisine sahip çıkanların çokluğu ve çoğuyla anlayışımızın farklılığı biliniyor olmalı. Tekelci düzenin sivil toplumu içinde oluşturacak sosyalist adacıkları geleceğin sosyalist insanının yetiştirileceği alanlar olarak görenlerden, ya da kendinden memnun, toplumdan kopuk elitist tekkeler önerenlerden kesin olarak farklı düşünüyoruz.

Gelişmiş insanın öncülleri, toplumsal muhalefet ve devrimci savaşımın, devrimci eylemin içinden çıkacaktır. Ötekisi çürütücüdür. Devrimci birikim ve devrimci eylemin arındırıcı ve araştırıcı gücü müthiştir. Bugünün Türkiye'sinde yeni insanın nüveleri, sürekli bu sorunları tartışan kent aydınlarının bohem çevresinde değil, kendisinden çok daha güçlü bir düşmana karşı bedeli ağır bir savaşım verenlerin içinden filizleniyor. Kadını, erkeği, genci ve yaşlıyla bir halk Ortaçağ'ın karanlığından insanlığın önlerine fırlıyor. İnsanın ve kendi insanı örneğinde insanlığı güzelleştiriyor. Savaşım güzeldir ve güzelleştiriyor. Ancak, güzelliğin kalıcılığı ve damıtılması bilinç ve amaçla istiyor. Yalnız devrimci savaşım, devrimci eylem yeterli olmuyor. Savaşımın büyüyen insanın bilinçle yoğunlaşması, yeni yaşamın canlı pratiğiyle yeni bir ahlak kazanması da gerekiyor.

Sol hareket, gerçekten devrimci ve sosyalist olacaksa en başta kendisine katılan insanını geliştirmelidir. Sosyalist insan, gelişkin insandır. Gelişkin insan, düşünen, karar veren, uygulayan, denetleyen, devlet ve iktidar karşısında taraf olabilen, kısaca siyasallaşmış insandır. Sosyalist hareketin bütün öğeleri bir biçimde ortak düşünce oluşturma süreçlerine katılmalı, karar verme ile uygulama, insanlar ve eylem planında yakınlaştırılmalıdır.

Öncülük, bir anlamda seçkinlik demektir ve bu, işçi sınıfı ve emekçi yığınlardan gelen taze güçlerin eğitilmesiyle, yetiştirilmesiyle her gün genişleyen ve nitelikçe gelişen bir öncülük olmak zorundadır. Sayıca güçlenmeyi ve büyümeyi yeni gelenlerin görece geri bilinç düzeyine teslim olmak biçiminde algılamak bir çeşit kuyrukçuluktur.

Türkiye sol sosyalist hareketinin yakın geçmişi, dar pratikçilik içinde yorulup kenara atılan eski devrimci

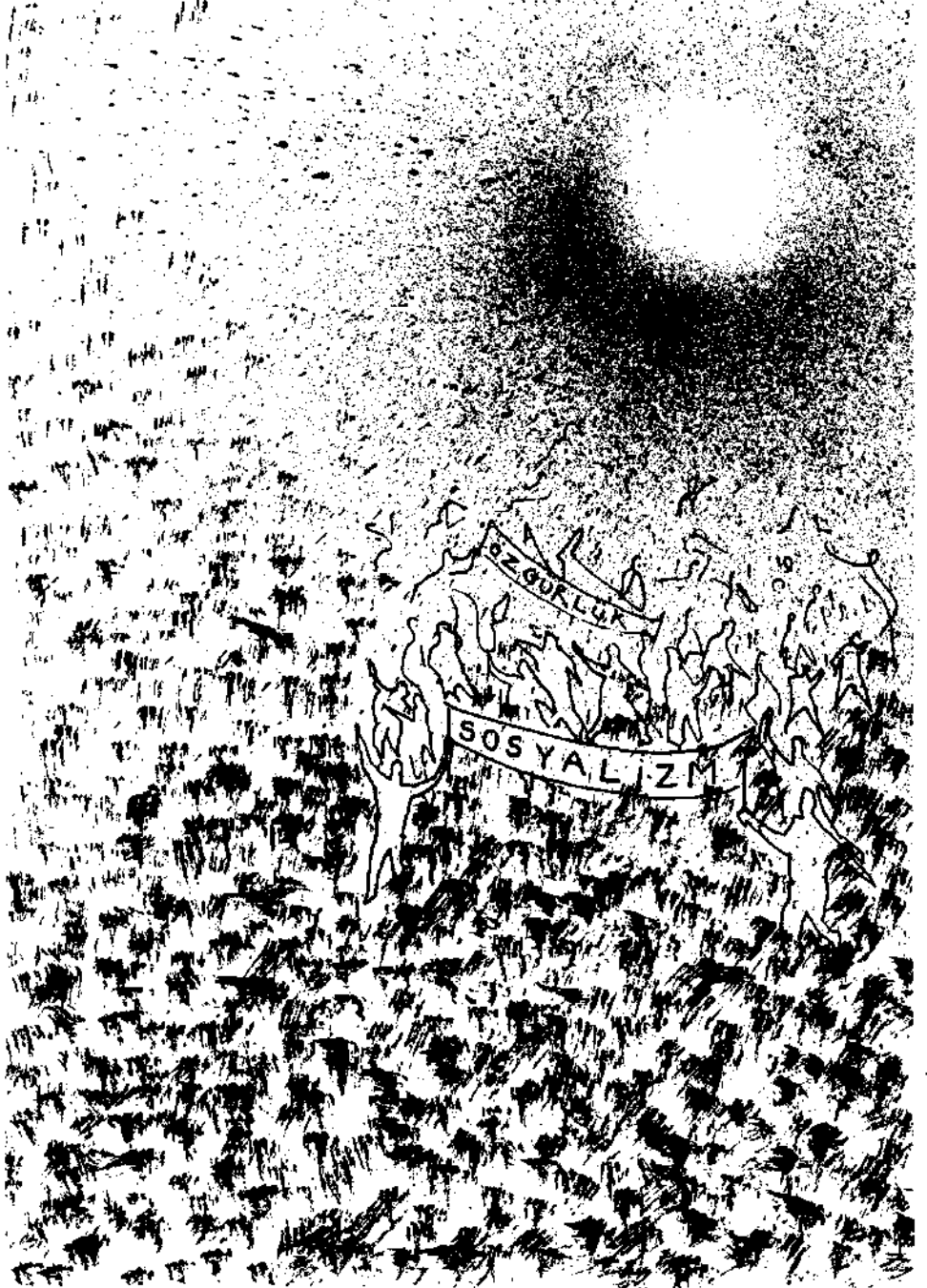
cesetleriyle doludur. Sosyalist harekete katılmış emekçilerin ağındaki en yaygın şikayet, "Bize birşey verilmedi ki..."dır ve bu çoğu durumda doğrudur. Yalnızca verilen görevleri yapan, eğitilmeyen, düşüncesi sorulmayan ve kendisinde de karar verme yeteneği ve yetkisi görmeyen emekçi tipi çok yaygındır ve tipiktir. Gerçek merkezîyetçilikle de ilgisi bulunmayan bu bürokratik gelenekler hem insanı güdükleştiriyor, hem de devrimci hareketi girişimcilik ve yaratıcı enerjiden yoksun bırakıyor. Burada ters yöndeki eğilimi de atlanmamalıdır. Devrimci hareketin çevresinde Eyllül kalıntısı ilginç insan tipleri var. Bunlar, ağızlarından demokrasiyi düşürmeyen kendilerinde her şeyi sorma ve eleştirme hakkı gören ama sosyalizm ve örgüt için parmaklarını bile oynatmayan insanlardır. Devrimci hareketin, demokratik görünmek için böyle sahte tipleri omuzlarında taşıma lüksü yoktur.

Sosyalizm, bir ortaklık, eşitlik ve özgürlük ahlakıdır. Ortaklık bilinci kendini, ortak işe, ortak düşmana, ortak değerlere tutumunda gösterir.

Ortak düşmana karşı olan ve onu zayıflatan bütün devrimci güçlerin kardeşliği esastır. Bunu bir sosyalist ahlak ilkesi durumuna getirmeliyiz. Bütün devrimci, sosyalist değerler ortaktır ve bunlarda özel mülkiyet iddiasına karşı çıkılmalıdır.

Ortak işin çıkarını, genel çıkarı başa almak, devrimci kolektivizm ilkesidir. Olumsuz anlamdaki bürokratik ve benmerkezcilik kişisel çıkarı ortak işin önüne koymakla başlıyor.

Ortak hareketi bir bütün olarak geliştiren kişisel katkısından çok genel sonuçlarıyla önemli olan kolektif işlerden uzak durup, kişisel gösteriş peşindekiler ortaklık ahlakını sindirememiş olanlardır ve kolektif içinde eritilmezlerse bu tiplerin yararlı değil zararlı olacağına düzinelerle örneği vardır.

Ortaklık ve genel çıkar duygusu, Türkiye devrimci hareketinde sanıldığından daha zayıftır. Bu kadar çok bölünmenin, devrimci hareketi sultanı altında tutan bu kadar çok sahte önderin varlığı başka şeyle açıklanamaz.

Ortak işe olduğu kadar, ortak mala, ortak mekanlara ve ortak olanaklara tutum da önemlidir.

Ortaklık duygusunun geliştirilmesinde de katkı ve katılımçılığın önemli rolü var. İnsan kendisinden birşeyler verdiği, kattığı bir bütüne daha çok bağlanıyor ve onu daha çok sahipleniyor. O halde birlikte yapma ve yaratmanın altı çizilmelidir. Bunun eğitim yanı

da var.

Ortak malı, ortak mekanları hor, ortak olanakları savurganca kullanma burjuva bireyciliğinin sosyalist saflardaki yansımasıdır. Evindeki eşyaları dikkatli ve temiz kullanan bir insan ortak mala aynı dikkati göstermiyor; ortak mekanlar çoğu zaman sahipsiz ve kirli; ortak olanaklar çarçur ediliyor. Ortak olanak ve değerleri gözbebeği gibi korumayan taş üstüne bir taş koymayan, yapıcı ve olumlu hiçbir katkı yapmayan bir insanlar topluluğu sosyalistlikten çok uzaktır ve böyle bir topluluğun örnek olma gücü de sıfırdır.

Sosyalizm eşitlikçidir.

Eşit olmayanlar arasında biçimsel bir eşitlik, eşitsizliktir. Sınıflı toplumda, eşitlikçiliğin, zayıf olanın korunması ve güçlü olanın sınırlandırılmasından başka bir tanımı yoktur. Sosyalist hareket ve örgütte de, kafa ve kol emeği farklılaşması, hiyerarşi, işbölümü ve bürokrasinin varlığı bunların yol açtığı eşitsizlikler, nesnel ve kaçınılmazdır. Ancak bu, bizim sürekli olarak gidermek, dengelemek durumunda olduğumuz, göreceli ve geçici bir kaçınılmazlıktır. Katı ve değişmez işbölümü, çalışmanın yalnız küçük bir alanıyla sınırlı dar ve kalmış uzmanlık, devrimci örgütlenme ve eylem gereksiniminden özerkleşmiş bir hiyerarşi kemikleşmesi kaçınılmaz değildir; üstelik bundan kaçınılması gereklidir. Belli çalışma alanlarının yetkinleştirilmesi ve kurumlaştırılması zorunludur. Ancak bu, bu işi yapan kişilerin de kurum gibi kurumlaşmasını gerektirmez. Tersine, sosyalist kurumlaşmanın tutucu etkilerinin, sürekli bir kadro hareketliliği ile mutlaka dengelenmesi gerekiyor. Çalışma konusu ve yeri açısından değişiklik ve çeşitlilik sosyalist kadroyu evrensel insana yaklaştıracak halkalardan biridir. Kadro ve insan hareketliliğinin düzen içi bağımlılıklara karşı da bir önlem olduğu unutulmamalıdır.

Sosyalist harekette kadın-erkek ilişkileri, bağlı başına ele alınıp işlenmesi gereken bir konudur. Erkek gövhenisti egemen ideolojinin kendisini sosyalistler arasında üretmediğini düşünmek saflık ve yaşanmaz görmek olur. Kadınla erkek arasındaki her türlü eşitsizliğe aile kurumunun, çifte ahlak anlayışının cinsel baskı ve yasakların yol açtığı boyunduruklara karşı sürekli bir savaş yürütmek kadın sorununun yalnız kadınların değil, erkeklerin de sorunu olduğu bilinciyle davranmak, durumu değiştirmeye kendi saflarımızdan başlamak gerekiyor.

Son olarak örgütlülük-özgürlük ilişkisi üstünde durmak istiyorum.

Özgürlük, doğal ve toplumsal zorunlulukların bilincine varmak ve o zorunlulukları insanın hizmetine sokacak davranışta bulunmaktır. Başka türlü söylemek istenirse, insanın zorunluluğu kendi gelişmesine egemen olma özgürlüğüne dönüştürmesinin yolu zorunluluğu kavramak arasında birbirini kabul etmeyen bir zıtlık yoktur. Özgürlük bireysel değil toplumsaldır. Çünkü, birey yeteneklerini çok yönlü geliştirmek için gerekli araçlara ancak topluluk içinde sahip olabilir. Örgütlülük, insan üstündeki bütün baskı ve engellerin kaldırılacağı, bir aracı olduğu için ve olduğu oranda

özgürlükle çelişmez. Bu amacın dışına çıktığı durumda ve o ölçüde çelişir. Günlük yaşam düzeyinde durum daha karmaşıktır. Çünkü, örgütlülük ile özgürlük arasında diyalektik bir çelişki vardır. En ilkel örgütlülük bile kurallara sahiptir ve üyelerinden bunlara uymasını ister. Bir örgüte girerken çoğunluğun kararlarına uymayı, bir ölçüde kendi dışında oluşan bir merkezi iradenin üstünlüğünü kabul eden kişi belli "özgürlük"lerinden vazgeçmiş olur. Öte yandan zorunluluk, gönüllülük ve geçicilik gibi kayıtlara bağlı olsa da, küçük bir azınlığın elinde yoğunlaşan gücün kötüye kullanılma olasılığı her zaman vardır. Doğru olan, örgütlenmeyi reddetmeyen aynı zamanda örgütün zorunlu amaçlarına uygun çalışmasını çeşitli denetim mekanizmalarına bağlayan bir stil geliştirmektir. Denetimin en etkili güvencesi, ödevlerini yaptığı gibi haklarını da kullanan, örgütün doğru çalışmasını da kendisi için bir özgürlük sorunu durumuna getiren insandır. Örgütlü birey, örgütünü amacına yaklaştırmaya yaptığı katkı kadar özgürdür.

Türkiye solu açısından bugünün önemli sorunu, 12 Eylül'le birlikte dramatik bir boyut kazanan örgüt ve örgütlülüğün, dahası örgüt kavramından kaçıştır. Tasfiyecilik bu eğilimi körükler. Örgütlülük değil, örgütsüzlük, disiplin değil "bağımsızlık", kolektivizm değil bireycilik modadır. Yığınlar açısından, korku ve örgütlere güvensizlik kadar, hâlâ kulak kabarttığı solcu çevrelerdeki bu tasfiyeci tutum da örgütlülüğün caydırıcı bir etki yapıyor.

Oysa tarih, sınıf savaşımının tarihi, örgütsüz sınıfın ve halkın bir hiç olduğunu yüzlerce kez, en acı örnekleriyle göstermiştir.

Türkiye gibi bir ülkede, örgütlülüğü en büyük özgürlük durumuna getirmeyen, dönüştürücü bir politik güç yaratma işini başa almayan solcuların birşey başarmak şöyle dursun, sokakta başı dik yürüme şansı bile bulunmuyor. Bu iyi anlaşılmalıdır.

Devrimci sosyalist insanı yaratmanın bugünkü adımı örgütlenme ve eylemdir. Türkiye ortamında ve Türkiye solunda belli bir netleşme sağlanmış, örgütlenmenin üstünde yürüyeceği düşünsel siyasal kanallar açılmıştır. Küçük cılız, çok yetersiz çabalar bile yığınların içinde örgütlenmeye açık, dinç güçler olduğunu gösteriyor. Devrimci parti başta olmak üzere, her türlü halk örgütlenmesini güçlendirmek. Görev budur. Artık, Eylül'ün zihinsel boyunduruğundan kurtulamayan, çürüyen ve bunca çabaya rağmen bataklıktan çıkmayanlarla zaman yitirmemek gerekiyor. Denemeler, çürük tahtanın çivi tutmadığını gösteriyor.

En ileri teori sosyalist bilinç, işçi sınıfı ve emekçi halka dayanan örgüt devrimci eylem. Bugün, devrimci ilerleyişin olmazsa olmaz koşulu bu üçünü biraraya getirmektir.

Kendimizden başlayarak, insanımızı, ilişkilerimizi ve koşullarını değiştirmeli ve gereksinimlere uygun duruma getirmeliyiz.

Kendimizden ve yoldaşlarımızdan başlayarak. Çünkü, yolumuzu açacak en büyük devrim budur.

14 Kasım 1989 Çarşamba günü, Yalçın Küçük Mülkiyeliler Birliği'nde 'Ekim Devrimi ve Sovyetler Birliği' konulu bir konferans verdi. Türkiye-Sovyetler Birliği futbol maçı ile aynı saatlere rastlaması nedeniyle sokakların boşalmasına karşılık, pek çok dinleyici yer bulamadığı için konferansı dinleyemeden döndü. Konferansın ve tartışmaların özetini sunuyoruz. Yalçın Küçük bu çalışmasını ayrıntılı bir biçimde, Ekin-Belleten'in yeni sayısı için yazmayı planlıyor.

DÜNYA EKİM DEVRİMİNE DAR GELDİ

Yalçın Küçük

Yapacağım konuşmaların bir özetiyle başlamak istiyorum: Hem Rusya'dan devralınan Sovyet işçi sınıfı ve emekçileri için hem de dünyanın devrimci konumu açısından Ekim Devrimi, fazla radikal geldi. Dünya, Ekim Devriminin tarihi radikalizmini kaldıramadı ve belli aralıklar dışında Ekim Devriminin dünyanın kendisini taşımayan konumuna uyum gösterme yönünde gelişti.

Devrim, dünyanın mülk sahibi sınıflarının yorgun düştüğü bir zamanda gerçekleşti. Lenin, belki de bu fırsatın bir daha gelmeyeceğini hissederek ve her türlü perfeksyonizmi bir kenara atarak, Ekim 1917 tarihinde iktidarı almak için hırs gösterdi ve arkadaşlarına karşı direndi. Dünyayı sarsabileceğini ve bunu başka örneklerin izleyeceğini umuyordu.

1920 yılı sonlarına doğru Kızıl Ordu, Varşova önlерinde durduruldu. Bundan sonra dünya gericiliği bir yandan Ekim Devrimini lokalize etmeye ve diğer yandan geriletmeye hazırlandı. Lenin, çok sert bir politik değerlendirme ile bunları da görerek, geriye doğru bir dönüş yaptı. Çocukluk Hastalıkları ile başlayan dönüşü, Türkiye ve Afganistan'la ve aynı zamanda dönemin en güçlü devleti Büyük Britanya ile yapılan anlaşmalar izledi. Birleşik İşçi Cephesi, Doğu Halkları Kurultayı ve NEP arkadan hızla geldi.

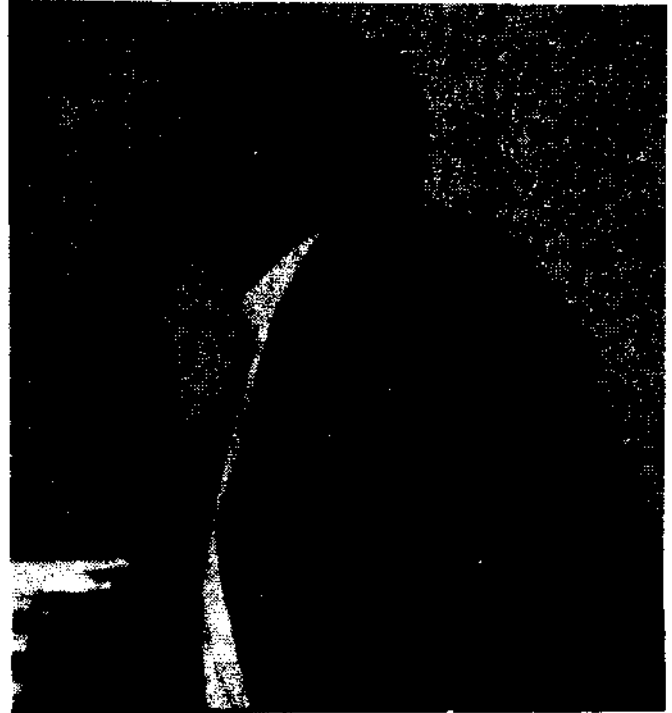
Stalin gerilemeyi durdurdu. Bunun için, savaşlarda 'intihar çıkışı'na benzer bir atışla, 1928 yılından itibaren sosyalist kuruluşu gerçekleştirmeye koyuldu. İşçileşen mujiklerle, içerdeki gericiliğe ve Hitler adıyla gelen dünya gericiliğine karşı direnmeye ve bunun alt yapısını kurmaya çalıştı. Tek sosyalist toplumu somutta yaşatabilmek için teorik planda ödünler vermek zorunda kaldı.

1935 Komintern'in Yedinci Kongresi bu dönemin sonudur. Ekim Devriminin yaratıcı döneminin de burada büyük darbeler yediğini sanıyorum.

Dışarda ise Hitler, misyonunu gerçekleştirebiliyor ve dünyayı sosyalizm gündeminden kopararak burjuva demokrasisine mahkum etmede beyinlere çivi çakıyordu.

Birinci Soğuk Savaş dönemi Hruşefi doğurdu. Hruşefçilik utangaç itiraftıktır. Hruşef, Stalin'in zorunlu olarak ve geriye doğru açtığı pencerelerden ilerledi ve bunları kapı yaptı.

Brejnev'in olgun sosyalizm kavramını ortaya atması boşuna değildir. Brejnev zamanında Sovyet insanının imajı değişti; sosyalist birikim tüketim alanında "sanayi toplumu kalıplarını" uygulamayı başardı. Brejnev dönemi, olgunluğun uluslararası sorumluluklarını da önplana çıkardı. Bu dönemde Vietnam'da Amerika yenildi. Bu dönemde Angola desteklendi. Bu dönemde Afganistan'a silahlı müdahalede bulunuldu.

Yalçın Küçük:
Marksizm-Leninizme soldan müdahale gereklidir.

Garbaçov, önceleri kendisini saklayan açıklamalardan sonra, şimdi başka bir rüzgar estiriyor. Bugün Sovyetler Birliği'nde tek başlangıç NEP dönemi sayılıyor. NEP (Yeni Ekonomik Politika) ile yeni siyasal düşünmenin birbirini tamamlayacağı ileri sürülüyor.

**Sosyalizmin yıkıldığını
düşünmüyorum. Gelişmelerin
Türkiye devrimi için
yeni imkanlar, kapılar
açtığına inanıyorum**

Bir nokta var: Stalin 1953 yılında öldü. Tam otuz altı yıl geçmiş bulunuyor. Tarihçi hesaplarına göre bir kuşaktan uzundur, bugün Sovyet yayınları hâlâ ve sürekli olarak sosyalizmin Stalinist iskajeniyesinden, İngilizce distortion ve Türkçe çarpıklığından söz ediyorlar. Stalin otuz altı yıl önce ölmüş, dünyanın ilk sosyalist ve en güçlü sosyalist ülkesi otuz altı yıldır Stalin'in sözde iskajeniyelerini ortadan kaldıramıyor. Bunu inandırıcı bulmuyorum. Stalin de, Brejnev de, bir itiş duvarı yapıyor.

Sovyetler'de böyledir. Bir politika değişikliği yapılacak olursa, bir sembol seçiliyor ve buna yüklenerek geriye kayılıyor.

Stalin, sosyalist kuruluşu temsil ediyor.

Brejnev, uluslararası sorumluluğu anlatıyor.

Bugün bu ikisinden dönüş için ciddi çaba görüyoruz.

**BU ÇALIŞMAYI YAPARKEN
ÇOK ÜZÜLDÜM**

Bu çalışmayı yapabilmek için on beş gündür Sovyet yayınlarını yoğunlukla inceliyorum. Çalışmalarımı duyarak yaptığımı bilenleriniz olduğunu sanıyorum. Ancak hiçbir çalışmamda bu kadar üzülmediğimi ve içimin yandığını hatırlamıyorum. Sovyetler Birliği Komünist Partisi merkez teorik yayını Kommünist dergisinin birikmiş sayılarını inceledim; artık Amerikan okullarında bile kapitalizm bu denli övülüyor. İlk bakışta çok üzuldüm.

Bundan yirmi yıl önce Sovyetler Birliği'ndeki gelişmeleri Batı basınına muhtaç olmadan izleyebilmek için Rusça öğrendim. Şimdi düşünüyorum, acaba kötü mü yaptım? Rusça bilmesem ve yalnızca Cumhuriyet gazetesi okusam ne kadar mutlu olacaktım. Cumhuriyet gazetesi, sosyalizmin çöktüğüne karar vererek adeta bir yeni Cumhuriyet Bayramı kutluyor. Eylül darbesinin Cumhuriyet gazetesini ellerine verdiği eski Maoçu Aydınlik gazetesi kadrosu sevinç çığlıkları atıyor. Rusça bilmesem belki bunların sevinç çığlıklarına paydar olabildim.

Sosyalizmin yıkıldığını düşünmüyorum. Gelişmelerin Türkiye devrimi için yeni imkanlar, kapılar açtı-

ğına inanarak üstelik seviniyorum. Ancak okuduklarıma, bir sosyalist ülkede böylesine bir Marksizm-Leninizm düşmanlığının nasıl ortaya çıkabileceğine bakarak, bir sosyalist ülkede kapitalizm hayranlığından oluşan çablıkları görerek pek çok üzülüyorum.

Üzölmek ve sevinmek, sorudur.

Duygu, aklın büyük sorulara açılması demektir.

**TUC'DEN GILL VE GÜNEY AFRIKA
KP SEKRETERİ SLOVO ÜZÜLÜYOR**

Sadece ben mi üzölüyorum? Bugün burada sizlere şunu getirmek istiyorum: Vulgar dünya basını -bizimki vulgarizasyonun bir parçasıdır- ile gerçek durum her zaman birbirinden farklıdır. Vulgar basın, Garbaçov'dan bir playboy çıkarmaya çalışırken dünyanın her tarafında dünyanın geleceğini ciddiye alanlar Sovyetler Birliği'ndeki gelişmelerden kaygı duymaya başladılar. World Marxist Review, hatırlarsınız, şu anda işçi, komünist partilerin tek ortak platformudur. Bu derginin bu yılki sayılarının birisinde Büyük Britanya İşçi Sendikaları Kongresi TUC'nun başkanlarından Ken Gill, Güney Afrika Komünist Partisi Genel Sekreteri Joe Slovo ile yakın gelişmeleri tartışıyor. Gill, "it makes me sad to read papers by some theorists", Sovyet teorisyenlerinin yazdıkları bazı yazıları okurken üzüntü duyduğunu söylüyor. Şu anda MSF Sendikası Genel Başkanı olan Gill'in bir güzel cümlesi daha var: "We in good old England are used to attemptz to disguise threadbare pro-capitalist recipes fir claa collaboration as something new", Ken Gill, bu görkemli İngiltere'de sınıf işbirliği yolunda yılanmış reçetelerin 'yeni' olarak piyasaya sürölmesine alışık olduklarını söylüyor.

Güney Afrika Komünist Partisi Genel Sekreteri Joe Slovo ise çok daha kaygılı görünüyor; Gill, biraz da Slovo'nun kaygılarını azaltmaya çalışıyor. Slovo, Garbaçov'un ortaya attığı bazı doğru amaçların, diğerleri tarafından 'teorileştirilirken' aldıkları biçimden son derece rahatsızlık duyduğunu belirtiyor. Anti-kolonyal mücadelelerin artık modasının geçtiği türünden Sovyet yazılarına içerliyor. Şu sözleri ise büyük bir kızgınlığı ifade ediyor: "Ex-president Regan, in his final adress to the nation, boasted that his eight years of prresidency would be remembered as years in which not a single inch of the world's territory has gone communist", Reagan görevden ayrılırken sekiz yıllık başkanlık döneminin, bu dönemde bir inçlik dünya toprağının bile komünist olmadığı bir dönem olarak hatırlanacağını söyleyerek övündüğü belirtiliyor. Slovo, bu övünmeyi haksız saymıyor ve Sovyetler Birliği'nin buna uyum göstermesinden kaygılanıyor. Acaba Reagan döneminde yeni bir karış dünya toprağının sosyalist olmamasından sonra Bush zamanında sosyalist topraklar kapitalizm lehine çözölüyor mu; bu sorular akla geliyor. Slovo, Krasin'in bazı yazılarını ele alarak emperyalizmin adil bir uluslararası ekonomik düzen kurabileceği savunmasına öfkeleniyor.

CumhuriyetCumhuriyet, Cumhuriyet Bayramını Kulluyor. Cumhuriyet, Cumhuriyet Bayramını Kul

DIŞ HABERLER

CUMHURİYET/3

1 milyona yakın Doğu Alman Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

İki Almanya kucaklandı

Federal Almanya
Demokratik Almanya
Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Federal Almanya
Demokratik Almanya
Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da... Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da... Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

Berlin Duvarı'ndan kaçtı ya da...

'ESKİ DÜŞÜNCELİ' OLMAKTAN KORKMAYALIM

"Regrettably, these and related aspects are promoted as part of new thinking. We need to question some of them, even at the risk of being accused of 'old thinking'". Bunlar da Slovo'nun sözleridir. Eğer bu tür düşünceler yeni düşünseyse, Slovo söylüyor, "eski düşünceli" olarak suçlanmaktan çekinmeden bu düşünceleri sorgulamamız gerekiyor. Katılmamak mümkün mü?

Bu kadar değil; ancak kısa tutmak durumundayım. Vulgar basının çizdiği tabloyu büyük bir kaygıyla karşılayanların az olmadığını göstermem gerekiyor; ancak yine de kısa olmak zorundayım.

SEDAT VE GARBAÇOV: BENZİYORLAR MI?

Yorumcu Alexander Cockburn'un hiçbir komünist partisi ya da sosyalist örgüt üyeliği yok. Hiçbir sol yayının aktif yazarları arasında bulunmuyor. Amerika Birleşik Devletleri'nde yayımlanan liberal 'Nation' der-

gisinin yorumcularından birisidir. Nation'daki yorumlarının birisinin başlığı şöyledir: "Munich in Moscow. Cockburn, Münih'in Moskova'ya taşındığını yazıyor.

Münih, uluslararası politikada teslimiyetçiliğin simgesi bir kenttir. Batı devlet adamları Münih'te toplandılar ve Hitler'e Çekoslovakya'yı teslim ettiler. Böylece çıkacak İkinci Dünya Savaşı'nı önleyebileceklerini düşünüyorlardı. Cockburn şimdi teslimiyet yerinin Moskova'ya aktarıldığını düşünüyor.

Günlük vulgar basın Garbaçov'dan bir playboy yapmaya çalışırken Cockburn, Sovyet lideri hakkında, "is becoming increasingly reminiscent of Sadat" diyor. Garbaçov artan ölçüde Mısır'ın katledilen lideri Sedat'ın uluslararası prestijinin Washington'a verdiği güven ölçüsünde artırılmış olduğuna dikkat çekiyor.

ŞVARTNADZE: EN TESLİMİYETÇİ BAKAN

Damat Ferit Paşa'yı düşünüyorum. Bir büyük savaş kaybetti ve ülke işgal altına alındı. Şvartnadze'nin Damat Ferit'ten daha teslimiyetçi bir konuma girdiğine inanmaya başlıyorum.

Bush, ısrarla, bir daha Brejnev döneminde dönüşmeyeceğinin açıklanmasını istedi. Bu, Vietnam'da, Amerikan mütecavizini karşılıksız bırakmak demektir. Angola'ya yardım etmemek demektir. Meşru Afganistan Hükümeti'nin yardım isteğine müdahale etmemek demektir. Bush, ısrarla, Moskova'dan Afganistan konusunda Brejnev Doktrinine dönüşmeyeceği konusunda teminat istedi ve bastırdı.

Iyusif Visaronoviç Juguşvami Stalin ile aynı ulusun çocuğu olan Şvartnadze Bush'ın bastırmasına seyirci kalamadı ve Sovyetler Birliği'nde yaptığı bir konuşmayla Afganistan'a Sovyet müdahalesinin "hata" olduğunu ilan etti. Bu ilandan bir hafta geçti geçmedi Washington'da Bush - ilginçtir, eşitlik bozuluyor- ve Moskova'da Şvartnadze, bir sürpriz doruk açıklayıverdiler.

Malta açıklarında savaş gemilerinde yapılacak Garbaçov-Bush görüşmesinin perde arkasındaki bu pazarlık sonucu gerçekleştirilmiş olduğundan hiç kuşku duymuyorum.

Sovyetler Birliği bu ara sürekli olarak emperyalist merkezleri mutlu edecek ve dünyanın devrimcilerini hüzne boğacak açıklamalarla meşguldür. Açıklık, glasnost, böyle geliyor. Yeniden yapılanma, perestrojka, Sovyetler Birliği'nin içinden daha çok dünyanın siyasi coğrafyası üzerinde gerçekleştiriliyor.

Eğer bu eğilim devam ederse ve Garbaçov yeni ödünlere imza atamazsa, Şvartnadze yeni lider olabilir. Sovyetler Birliği'ne gelmiş en teslimiyetçi bakandır.

Şvartnadze'ye bakarak Damat Ferit'i anlamaya çalışıyorum.

MOSKOVA: DÜNYA GERİCİLİĞİNİN EKMEĞİNE YAĞ

Prefesör Jerry Hough, Amerikalı bir Sovyetologdur. Los Angeles Times gazetesinin 20 Mayıs 1988 tarihli sayısında bir değerlendirme yazısı var. Özü şudur: Orta menzilli nükleer silahların menî antlaşması için Sovyetler o kadar çok ödün verdiler ki Washington reddetmedi. Washington, Moskova'nın kesinlikle reddedeceğine inanarak kabul edilmez karşı öneriler yaptı. Ancak Moskova bunları kabul ediverdi ve Washington bu antlaşmayı imzalamaktan kaçamadı. Prefesör Hough bunları yazıyor ve üstelik bu anlaşmanın pek de önemli olmadığını ileri sürüyor.

Burası da o kadar önemli değil. Bir de şunu yazıyor: "Now conservatives will say that the treaty proves that if we stand tough with unreasonable demands the Soviets will cave in. any real compromise by the next Administration will be denounced as craven weakness". Profesör Hough üzülüyor, ancak soğukkanlı bakıyor. Garbaçov'un bu politikasının Amerika'daki tutucuların ekmeğine yağ sürdüğünü dile getiriyor. Tutucular şöyle düşünecekler: Bu antlaşma Sovyetler Birliği'ne karşı makul olmayan taleplerle katı bir tutum alınırsa Sovyetler kuzu kuzu ödün veriyorlar. Böyle yapmak gerek. Ayrıca Reagan zamanında Moskova'nın bu cömert ve sonsuz ödün tutumu, yeni

yönetimin, Bush'un da elini bağlıyor. Çünkü böylece herhangi bir uzlaşma, Amerika'da, korkak zayıflık, craven weakness olarak damgalanacaktır.

Tekrar Cockburn'e dönüyorum. Nation'ın bir başka sayısında yine "Lenin Bu Günleri Yaşasaydı" anlamına gelen başlıkla bir başka yorumu var. Cockburn, yeni bir sözcükle Sovyet detantniklerinden tiksinnmeye başladığını belli ediyor. Bunların, Amerika'da Tufts Üniversitesi'nden bir fahri doktora yoksun olmak için "to deny themselves an honorary doctorate at Tufts some time in the future", vermeyecekleri ödün yoktur. Cockburn, böyle düşünüyor ve "Bunlar beni Leonidci yapacaklar" diye hayıflanıyor. 'Leonid', Brejnev'in küçük adıdır.

Bir parantez açmak gerekiyor: İnsan aklına güvenmek zorunludur. İki merkezde, Moskova ve Washington'da, Stalin ve Brejnev karalaması resmi politika olunca, Batı dünyasında hem Stalin hem de Brejnev hakkında daha gerçekçi yazılar ve değerlendirmeler artmaya başlıyor.

Nation, Sovyet detantnikleri ile eski CIA şeflerinin bir araya gelerek üçüncü dünyada 'terörist', siz kurtuluş savaşçıları olarak anlayınız, eylemleri önlemek için imzaladıkları protokolden de belli bir tiksinti ile söz ediyor. Bunları, bu çalışmayı, daha ayrıntılı bir biçimde kaleme aldığım zaman ortaya koymayı düşünüyorum. Şu anda zamanım yok.

YENİ SİYASAL DÜŞÜNME: KAPİTALİZME METHİYE

1987 yılında, Ekim Devriminin yetmişinci yıl dönümünde SBKP Genel Sekreteri Mihail Garbaçov'un konuşmasıyla başlamak gerekiyor. Biz, Dönem Yayınevi, bu konuşmayı çevirdik ve zamanında "Yolumuz Ekim'in Yolu Öncülerin Yoludur" adıyla yayımladık. Daha sonra konuşmanın ilk bölümlerine, Stalin bir yanda ve Buharin ve Trotskiy diğer yandan, katıldığımızı da yazdık. Üçüncü bölümden rahat-sızlığımızı ifade ettiğimizi de hatırlıyorum.

Garbaçov'un üslubu şimdi daha belli oluyor: Garbaçov sorularla bazı kapılara işaret ediyor. Garbaçov'un işaret ettiği kapılardan kapitalizm yolcuları giriyorlar. Artık bu biçim belli olmuştur. Bu önemli konuşmasında Garbaçov iki soru sormuştu: Militarist olmayan bir kapitalizm mümkün mü? Bazen sorular bile bir sapkınlık olabiliyor. Acaba dünya gerçekten dönüyor mu? Bu da bir sorudur. Acaba mütecaviz olmayan bir emperyalizm olur mu? Garbaçov bunu da sordu. Kendi teorisine inanıyor bu soruları sormayı akıl etmiyorlar. Eğer bir derslikte sorarlarsa da hemen 'hayır' cevabını veriyorlar. Garbaçov'un bu iki sorusuna 'hayır' cevabı vermemesinin şaşırtıcılığına işaret etmiş olduğumu hatırlıyorum.

Bugün kapitalist yolcular bu kapıdan hücum ediyorlar.

Erasmus'un 'Deliliğe Methiye' kitabını her zaman sevecek okuyorum. Ancak hiçbir yerde 'Kapitalizme Methiye' karşısında sakın kalamıyorum. Ekin-

Belleten'in ikinci sayısında Marks'ta ve Komünist Manifesto'da benim kabul etmediğim ölçüde kapitalizme methiye bulunduğunu yazmaya çalıştım. Yıllardır telaffuz ederdim; artık yazıyorum.

Ayrılık noktası buradadır.

LEONTİYEF: KÖR ÖLÜR BADEM GÖZLÜ OLUR

Planlama kitabımı inceleyenler Leontiyef'in yaşamı ve akademik öyküsü hakkında bilgi sahibidirler. Rustur ve iktisatçıdır. Ekim Devriminden sonra bir süre planlamada çalıştı ve Input-Output tekniğinin ilk nüvesini Sovyet planlamasının mal dengeleri çözümlemesinden çıkardı. Ancak Ekim Devrimine katlanamadı. Terk etti. Önce Almanya'ya ve daha sonra Amerika'ya göç etti. Amerikan Hükümeti'yle ve stratejik görevlerde çalıştı. Ünlü bir iktisatçı oldu.

Leontiyef, şimdi Moskova'nın gülüdür. Bilimler Akademisi'ne üye yapıldı. Sovyetler'e gidiyor ve Sovyetler istiyor; Leontiyef, büyük bir duygusuzlukla çeşitli konularda ahkam kesiyor.

World Marksist Review'in yine bu yılki sayılarının birisinde Leontiyef ile SB Komünist Partisi'nin dergideki temsilcisi Profesör Menşikov tartışıyorlar. Menşikov, doğrusu, modaya da uygun olarak artık en menşevik görüşleri dile getirmekten veya soru olarak ortaya koymaktan çekinmiyor. Leontiyef bunların birisine şu cevabı veriyor: "According to Marx, the correct sequence is, feudalism, capitalism, socialism. But nowadays some say jokingly taht in the Third World, feudalism is followed by socialism which paves the way for cappitalizm". Leontiyef, bunları söylerken, henüz Polonya ve Macaristan kapitalist restorasyonu netlikle seçmemiş durumdadırlar. Leontiyef, Marks'ın şemasına göre feodalizm, kapitalizm ve sosyalizmin birbirini izlediğini ancak bugünlerde şaka yolu da

olsa, Üçüncü Dünya ülkelerinde feodalizmden sonra sosyalizmin geldiğini ve sosyalizmin de kapitalizm için hazırlık olduğunun söylendiğini belirtiyor. Çok hoştur.

YIRMİNCİ YÜZYIL: SOSYALİZMDEN KAPİTALİZME GEÇİŞ ÇAĞI MI?

Güney Afrika Komünist Partisi Genel Sekreteri Slovo, komünist partiler arasında iletişim ve tartışma olmamasından yakınıyor. Komintern bir uç oldu, bunu ben ekliyorum, ancak bugünkü durum tam tersinden diğer ucu gösteriyor. Acaba komünist partiler arası ilişki büyük kardeşin tek tek küçük kardeşlerle kulisi biçiminde mi gelişecek; Slovo, sosyal demokrat partiler arasında konferanslar yapılmasına karşılık komünist partiler arasında hiçbir tartışma olmamasını yadırgatıcı buluyor. World Marxist Review'deki tartışmalar, görünürde, tek bilgi alış-verişi temsil ediyor. Artık World Marxist Review'de bilgi alış-verişi daha da genişlemiş bulunuyor.

SBKP, World Marxist Review'de Profesör Menşikov tarafından temsil olunuyor. Menşikov, eski ulusdaşı Leontiyef'in, sosyalizmden sonra kapitalizm geliyor, düşüncesine "seriously, that is a difficult problem" cevabını veriyor. Gerçekten de zor sorundur. "Gelişmekte olan ülkeler için kapitalizmi atlamak çok zordur". Bravo, doğrusu. Bunları bir Sovyet komünist bilim adamı dile getiriyor. Teslim olmuştur; "if capitalism fails", bu ülkelerde, daha önce sosyalizmi denemiş olan bu ülkelerde, eğer kapitalizm başarısızlığa uğrarsa, bu uluslar tekrar sosyalizme dönebilirler. Bunları dillendiriyor.

Çocukluğumda Sovyet teorisyenlerinden yirminci yüzyılın kapitalizmden sosyalizme geçiş çağı olduğunu öğreniyordum. Şimdi bana sosyalizmden kapitalizme geçiş çağı olduğunu öğretmek istiyorlar. Reddediyorum. Bunlardan öğrenilecek birşey kalmadığını söylediğim zaman tepkiler gelmişti; şimdi tepki gösterenleri de reddediyorum.

THKP-C/ACİL VE TKP/YAVAŞ

Son bir yılın, SBKP Merkez Komitesi'nin teorik yayını, Polit-Büro'nun ideolojik işlerle sorumlu üyesi Dr. Vadim Medvedev'in konuşma ve yazılarını, SBKP Merkez Komitesi Toplumsal Bilimler Enstitüsü Direktörü Profesör Yury Krasin'in açıklamalarını okuduğumda iki sonuç çıkıyor: Birincisi, kapitalizme methiyedir. İkincisi SBKP, kendisini geçmiş bütün teorik ve ideolojik taahhütlerinden özgür hissediyor. Geçmiş hiçbir teorik açıklamasına bağlılık duymuyor. Hepsinin ve neden bıraktığını açıklamadan, kökten bırakıyor.

Benim yakın arkadaşlarım var. Bir zamanlar Bülent Ecevit'in yakını oldular. Benim bütün Ecevit eleştirilerimi kulak arkası yaptılar. Şimdi Ecevit'ten ayrıldılar. Bazen görüyorum. Öyle Ecevit eleştirisi yapıyorlar ki, hem şaşıyorum hem de hayran kalıyorum. Sanki bunları ilk kez keşfediyorlar. Sanki eskiden tam bunun aksini savunuyorlardı ve hep böyle idi-

ler. SBKP yazıcıları da şimdi bunlara benziyor.

Bir parantez açmam gerekiyor. Aslında ikidir. Bir: Türkiye'deki tüm 'anti-Sovyetler', tüm Maoocular temel bütün teorik ve politik önermelerini Sovyetler Birliği'nden aldılar. 'Cephe', 'anti-tekel' politika, 'kapitalist olmayan yol', tüm bunlar, yıllara, daha doğrusu on yıllara göre Sovyet görtüğü oldular. Ben yıllar yılı bunların bir bölümünü eleştirdim ve bir bölüme ise hiç katılmadım. Ancak bütün 'anti-Sovyetler', tüm Maoocular, bunlara Enver Hocacıları da katıyorum, bir yandan Sovyetler Birliği'ne 'revizyonist' ve 'sosyal emperyalist' dediler ve diğer yandan da Sovyetler Birliği'nde üretilen bütün teorik önermeleri hiç çekinmeden ithal ettiler. Ben Sovyetler Birliği'ne hiçbir zaman 'revizyonist' veya 'sosyal emperyalist' demedim. Denmesini dün doğru bulmadım. Bugün ise hiçbir anlamı olmadığını düşünüyorum.

Parantezin ikincisi şudur: Dünyada her şey zıddıyla beraber ortaya çıkıyor. Ve zıtlar her zaman bir birlik oluşturuyor. 1970 yıllarında ortaya çıkan THKP-C/Acil hareketi ile aynı yıllarda önemli bir atılım yapan TKP, aynı dünya görüşünün sahipleri. Birbirlerinin çok kargıttı görünüyorlar; karşıtlık sadece görüntüdür. Her ikisi de 1970 yıllarına damgasını vurma eğilimi gösteren Fransız solunun Ortak Programı'ndan kaynaklanıyor. Mitterrand ve Marchais arasında geliştirilen hiçbir gerçekçiliği olmayan bir programdır. Bir gerçekçiliği var; Fransa'nın en anti-Sovyet politikasına iktidar yolunu açtı. Program, tekelleri kuşatmayı amaçlıyor.

Türkiye'ye yansıdı. TKP, Sovyetler Birliği KP'sinin onay ve desteğine sahip olduğu için hemen benimsedi. Mitterrand yerine Ecevit bulundu. Ecevit ile ve parlamenter yolla, tekelleri etkisizleştirme ve yok etme Türkiye KP'sinin tutkusu oldu. Acil ise THKP-C kökenliydi. İdeoloji yoktu ve aslında Sovyetler'den ithal ediyordu. Aynı programı benimsedi. Birtakım virgül farklılıklarına dokunarak, bu kez tekelleri silahla kuşatmayı ve yok etmeyi programına aldı.

THKP-C/Acil ile TKP/ Yavaş bir ve aynı ideolojik kaynaktan çıkarlar. Acilcinin silahını alın; TKP/ Yavaş silah verin, THKP-C/Acil olur. Hepsi budur. Kaynağı Sovyetler Birliği'nde, bana göre her zaman yanlış ve geçersiz düşüncelerdir.

SOVYETLER BİRLİĞİ KP YANLIŞLARINI ŞİMDİ ANLIYOR

Sovyetler Birliği KP sözcüleri, sırtlarında yumurta küfesi olmadığını düşünüyor ve Acil ve Yavaş sallayıyor. Artık tekellerin iyi olduğunu söylüyor. Dahası var; tekeller eşittir sosyalizm, demeye getiriyor. Acil ve Yavaş birlikte, Türkiye'de Sovyetler Birliği'ndeki komünistlerin yazdıklarını ciddiye almalarının fiyatını ödüyorlar.

Aslına bakılırsa Türkiye KP'sinin de sırtında yumurta küfesi yok. Türkiye KP'sine bir zamanlar anti-tekel bir programı savunduklarını anlatabilmek için kitap yazmak gerekir. Unutmuşlardır. Acil unutuyor.

Unutması gerek. THKP-C/Acil eğer kendi programını unutmazsa, kendisi unutulur.

Sovyetler Birliği'nde geliştirilen yeni siyasi düşünmeye göre tekeller iyidir. Anti-tekel bir siyaset ve program kötüdür

Fakat Türkiye KP'sinden daha onurlu davrananlar var. "Yury Krasin ishodit iz togo, što kontseptsiya antimonopolisticheskoy demotratii ne 'rapotaet' i dolj-na bit' zameneno." Bunları Alman, kuşkusuz "Batı" Alman, KP'sinin iki önde gelen yöneticisinin Gerns ve Steigerwald'ın, SBKP merkez yayın organı Kommünist'te çıkan cevap yazılarından aktarıyorum. Türkiye KP yöneticilerinin büyük bir vurdumduymazlıkla içlerine sindirdikleri bu hakarete, Alman KP karşı çıkıyor ve artık anti-tekel politikaların yanlış ve geçersiz olduğunu ileri süren SBKP MK Toplum Bilimler Enstitüsü Direktörü Profesör Krasin'in yine Kommünist'te çıkan ve "anti-tekel politikalar ile cephe programlarına paydos" diyen yazılarına cevap veriyorlar.

Şaka yapmak zamandır; Türkler, komünistleri de aydınları da aşağılık kompleksi ile doludurlar. İlk doğruları kendilerinin bulamayacağını düşünürlər. Ben çalışmalarında Türklerin, bizim, bu aşağılık kompleksimizin üzerine yürüyorum. Şöyle yapıyorum; Türklerin, Türk komünistlerinin içinde yaşadıkları aşağılık kompleksi ile Krasin'in ne demek istediklerini anlayamayacaklarını, ancak anladıkları zaman da anlattıklarına güvenemeyeceklerini düşünüyorum. Bunun için Alman KP önde gelenleri Gerns ve Steigerwald'ın anlattıklarını aktarıyorum. Krasin, bugünkü tekelleri, perestrojkanın ulaşmak istedikleri hedef olarak kabul ediyor.

Rusça bilenlerin denetlemesine imkan vermek üzere Kril alfabesini Latin alfabesine çevirerek, bu iki Alman komünistinin Sovyet Kommünist'inde çıkan yazılarından, söylediklerimin dayanağı olan cümlelerinden birkaçını aktarıyorum: "Vetus naşey točki zreniya, oşiboçnuyu storony idut i ego vıkazvaniya o tomm, što 'visokorazvityy mehanizm samoregulirovaniye ekonomiki'sozdanie kotorogo stalo 'imperativnim trebonaem perestroiki', skladivaetsya v razvityh kapitalisticheskikh strahah 'vavcih osnovnih çertah...v nedrah pozjnego monopolisticheskogo kapitalizma". Bunlar, her yerde Türkçeye çevrilebilir.

Artık Sovyetler Birliği'nde geliştirilen yeni siyasi düşünmeye göre tekeller iyidir. Anti-tekel bir siyaset ve program ise kötüdür. Kötü olmasının yanında hiçbir başarı şansı buluhmuyor.

Burada durmuyor; yeni siyasi düşünme, artık "cephe" kurma düşüncesinden de vazgeçiyor. SBKP, yine merkezdeki bilimsel enstitünün direktörü Profesör Yury Krasin'in ağızından cephe politikalarını da karalamaya başlıyor.

Bu durum da yepyeni sonuçlara kapı açıyor; Sovyetler Birliği'nin artık Barış Komitelerini veya nükleer doktorlar çalışmalarını daha az ciddiye alacakları ortaya çıkıyor. Türkiye'deki yakın gelişmeler de buna daha az değer vermeye tamkik ediyor.

Kuşkusuz, SBKP'nin sırtında yumurta küfesi yokçasına bu yeni dönüşü, bugün için olmasa da on yıl öncesinde TKP'yi ve yandaşlarını son derece zor durumda bırakıyor. 1980 öncesinde bunlar, ulusal demokratik cephe programına inanmayanların hepsini hain ve dinsiz ilan ediyorlardı. "UDC", "UDC" diye boğazlarını tahrip ediyorlardı. Şimdi artık unuttular ve hep unutulurlar.

Acil'in durumu ise şimdi daha da vahimdir. Adında "cephe" var; "cephe" politikasıyla ilgili bütün teorik hazırlıklar Sovyetler Birliği'nden getirildi. Şimdi kaynak kendisinden ayrılıyor. Böyle bir gelişme karşısında "cephe" programına inananların yeni teorik çalışmalar yapmaları zorunlu oluyor.

"Kontsepsiya edinogo i Narodnogo fronta", Birleşik ve Halk Cephesi kavramları, yine iki Alman komünisti cevap veriyorlar, "v kontse kontsov toje nigde tak i ne oşuştilac vplot' do razgroma gitlerovskogo faşizma Sovetskoy Armiei"; Hitler faşizmi Sovyet orduları tarafından tepeleninceye kadar hiçbir yerde uygulanmamıştı. Gerns ve Steigerwald, Sovyetler Birliği'ne Halk Cephesi politikasının yanlışlığını ileri sürülebilmek için zamanın erken olduğunu hatırlatıyorlar.

KAPİTALİZM YAŞIYOR YAŞAYACAK, YAŞASIN VE "KAPİTALİZM YAŞASIN"

Sovyet yazını incelediğim zaman yeni siyasal düşüncenin kapitalizm cephesinde yeni bir kararlılığı içerdiğini görmekten geri kalamıyorum. Sonunun yaklaştığını ya da bizim Doktor Hikmet Kıvılcımlı'nın sözleriyle "geberdiğini" ilan etmekte hata ettiklerini açıklıyorlar. Hata yapmak ayıp değil, kabul etmemek ayıptır; bu özdeyişten hareketle Sovyetler Birliği, sürekli hata yapıyor ve Türkiye'de pek sevilen bir pratikle sürekli "özeleştiriyor." Kapitalizm yaşıyor; bunu söylüyorlar. Bununla yetinmiyorlar ve daha uzun süre yaşayacağını da anlıyorlar ve kabul ediyorlar. Bundan sonra da "zarar yok, yaşasın" anlamına gelen değerlendirmeler yapıyorlar. Bir bölümü ise burada durmuyor ve "Yaşasın Kapitalizm" diye çığlıklar atıyorlar.

Bugün Doğu Avrupa'nın sosyalist ülkelerindeki gelişmelerin, Sovyetler Birliği'nin insiyatifıyla ortaya çıkıp çıkmadığı soruları bir yana, Sovyet yöneticilerin bu gelişmeler karşısında kaygılanmamasını buraya bağlamak zorunludur. Ne olur, sonunda bunlar kapitalist mi olur? Böyle bir ihtimal Sovyet yönetimini en-dişelendirmiyor ve kaygısızlığı Sovyet yazını okuyarak buluyorum.

Sovyet komünist yazınına göre kapitalizm kötü değil ki kaygılsınlar. Gerçi Batı Avrupa'da bugün neo-konservatifler yönetiyorlar ama temelde tekeller var ve tekeller o kadar zararlı değildir. Ayrıca bu neo-

konservatif yönetimden kurtulmanın kolay yolları var. Biraz teorik çaba ve biraz kaygısızlık, doğru yolu bulmaya yetiyor.

KAPİTALİST GELİŞMENİN DEMOKRATİK YOLU: İŞTE YOL

Profesör Yury Krasin'in Kommünist'te yazdığı(*) ancak İngilizceye çevrilerek Socialism: Theory and Practice dergisinde yeniden yayımlanan bir başka incelemeinden aktarma yapmak istiyorum. Kaygısızdılar. Avrupa'da yeni tutucu bir yönetim var, ancak, bu yönetimin çelişkilerinin demokratik alternatif için maddi koşulları hazırlamış bulunduğu ileri sürülüyor.

"The alternativeto the neo,conservative economic policy connet bu a more negation of the transnational corperation which symbolize a powerful tendency towards the internationalizaiton of production." Yeni siyasal düşünme, bu çok ülkeli şirketleri, ÇÜŞ'ler, üretimin uluslararası aşmasında çok önemli sayıyor ve dokunulmamasını istiyor.

"National states are powerless in face of this internationalalaziation".

Bu uluslararasılaşma, ve ÇÜŞ'ler olmasa ulusal devletler tümünden güçsüzleşirler. Bu sözleri okuyunca, aklıma, Damat Ferit Paşa geliyor ve Krasin'e bakarak Damat Ferit'e haksızlık edildiğini düşünmeye başlıyorum.

"But the nationalization of krnasnatonal monopoyies wold be, firstly, ineffective ano socondyl, deleterious because it would mechanically rupture the living labric of world econoomic ties and the deepening cooperattion of national economies". Bunların Sovyetler Birliği KP merkez teorik organı Kommünist'te yazıldığına bakarak papalığın hrstıyanhğı reddettiğini düşünmemek mümkün olmuyor. ÇÜŞ'leri kamulaştırmanın, Batı Avrupa veya bir yeni bağımsız azgelişmiş kapitalist ülkede, uluslararası tekelleri millileştirmenin hem sonuçsuz ve hem de zararlı olduğu yazılıyor. Bu yapılsa dünya ekonomik sistemi, en canlı dokusundan olurmuş; bunlar ileri sürülüyor.

(*) Kommünist'e, Socialism: Theoryand Practice, WMR, İngilizce ve Fransızca solcu dergilere aboneyim. Berxwedan, Serxwebon, Kürdistan Press ve diğerleri sürekli olarak geliyordu. PTT ile işbirliği yaparak siyasi polis bunların hepsini kesti. Bana DAL'da soruluyordu ve ben de postadan geldiğini söylüyordum. Şimdi postam kesilmiş durumdadır. Yılda yirmi dört sayı çıkan Kommünist'ten beni tümünden kuşkulandırmamak için yarıyından azını ve atlayarak veriyorlar. Diğer dergilerim de öyledir. Kürt yayınları ve önemli postam tümünden kesildi.

Bu haftanın yazılarını bitirdikten sonra PTT Genel Müdürlüğü'ne başvuracağım. Siyasi polisin, benimle ilgisi ni kuramadığı adresleri verdiğim zaman, bütün mektup ve yayınlarımı alabildiğini belirtceğim.

Sovyetler'in İngilizce çevirilerine güvenmiyorum. Rusçasından okumayı tercih ediyordum. Fakat Kommünist'in önemli sayıları eksik ve ben de parasını ödemiş olmama karşın sadece tesadüfi sayılar mevcut olduğu için İngilizce olanlardan yine tesadüfi olarak siyasi polisin bana verdiklerine dayanabiliyorum.

Peki ne olur ve ne olacak? Tekeller ve bugünkü Batı toplumlarının ekonomik temelleri için bir güzelleme yapıldı; güzel, ama, bundan sonra ne yapılacağı sorusu ortadadır. Çünkü bu neo-konservatif yönetimlerden de şikayet var.

"There must be a block of forces including the working class and the capitalist development in contrast to the conservative road". Artık, üretim biçimleri üzerine ekonomi politik sona eriyor. Ekonomi politik kapitalizmin, daha doğrusu tekelciliğin, varyasyonları üzerine yazılıyor. Artık sosyalizm ya da kapitalizm türünden iki ve zıt üretim biçimi resmedilmiyor. Çatışma, kapitalizmin 'muhafazakar yolu' ile 'kapitalist gelişmenin demokratik yolu' arasında gösteriliyor. "Democratic road of capitalist development", Sovyet teorisyenlerinin yeni keşfidir.

Kuşkusuz bu çatışma, kapitalist gelişmenin konservatif ve demokratik yolları arasındaki bu 'büyük' çatışma, barışçıl olacaktır. Ve ürkütücü olmayacaktır.

"This block of diverse democratic forces cannot signify their complete unity or resemble a popular front". İşçiler ve orta tabakalar bir blok oluşturmaya çalışıyor ve ancak bu blok kesinlikle 'halk cephesi' türünden olmayacaktır. Kimseyi ürkütmeyecektir.

Yıllar önce bir televizyon reklamı vardı: "Atın, atın. Paspas yapın". Sovyetler'in yeni siyasal düşünmesi şimdiye kadar ileri sürülen kavram ve düşüncelerin çoğunu paspas yapıyor.

Sadece Damat Ferit'i değil, bir de Lenin'i düşünüyorum. Lenin, Ne Yapmalı'da, sosyalist ideolojinin üstünlüğünü sarsmanın kapitalizmi savunmak olduğunu ileri sürüyordu.

BİLİMİN VULGARİZASYONU: İKİ

Marks'ın gösterdiği dünya toplum düşüncesinin birinci vulgarizasyonudur; Ricardo sonrasında toplum-bilimi bayağılaştı. Bugün Sovyetler Birliği'nde dünya toplumbiliminin ikinci vulgarizasyonuna noktalar konuluyor.

Bilim her yerde yönetim içindir. Ancak Sovyetler Birliği'nde tümüyle yönetimin kontrolüne girmiş görünüyor ve bürokratik, yüzsüzlük kazanıyor. Medvedev, vurguyu tekelciliğe aktarmak gereğine işaret ediyordu ve benim düşüncelerimdeki gelişmelere denk düşüyordu. Bunu söylediğimi ve yazdığımı hatırlıyorum. Tekelciliği kapitalizmden ayrıca ele almak ve bugün objeyi kapitalizm olarak değil, tekelcilik türünden görmek gerekiyor. Kategorileri bu görüşten çıkarma zorunluluğu var.

Güzel; buraya kadar, benim bu noktalara daha önce dikkati çekme iddiam bir yana, ortaklık saptanabiliyor. Bundan sonra ayrılıyor; daha önce söyleyip yazdıklarımı tekrarlamak durumundayım. Medvedev, geçen yıl söylüyordum, bu saptamalardan son derece sağ ve uyumacı sonuçlar çıkarıyor. Ben ise tekellere her noktadan ve bütün cephelerden aynı zamanda hücumla geçme sonucunu çıkarıyorum. Sürekli top ateşine tutmak gerektiğini yazıp duruyorum.

Şimdi Medvedev'in saptamasından sonra açılan kapıdan çıkan sonuçları şöyle özetleyebiliyorum:

a- Kapitalizm uzun yaşadı.

b- Kapitalizm daha uzun yaşayacak. Burada kapitalizmin geliştirdiği mekanizmalar ve özellikle refah devleti araçları sayılıyor. Ancak Sovyet düşünmesi, şimdi Batıda bu araçların reddedildiğini görmezlikten geliyor. Batıya en çok karşı oldukları Keynesianizm, refah devleti, New Deal kurumları reddettikleri bir zamanı hem unutuyorlar ve aynı redde Batı da gelmesine karşın bu araçları varsayıyorlar. Bundan dolayı uzun yaşayacağı sonucuna varıyorlar.

c- Kapitalizm değişti.

d- Kapitalizm kendisini yeni koşullara uyduruyor. Bu uyum içinde kapitalizmde, örnek olsun, artık işçi sınıfının ücret artışlarına duyduğu ve böyle sorunu kalmadığı, bunun yerine çalışma yerlerinin güzelleştirilmesine büyük önem verdiği yazılabiliyor. Bunları Krasin yazıyor ve Batı Almanya'dan iki komünist, Krasin'e dünyadan haberi olmadığını hatırlatıyor.

Aslında Sovyetler Birliği'nde yeni siyasal düşünmeler kapitalizmin değiştiğine inanmak istiyorlar. Bir kez Garbačov, kapitalizmin non-militarist bir kimlik alacak bir biçimde değişip değişmediğini sorunca, yeni siyasal düşünmeler 'Almıştır efendim', cevabını veriyorlar. Bu cevabı zenginleştirebilmek için toplum düşüncesi bayağılaşıyor.

Sovyet toplum düşüncesi bayağılaşıyor.

Kapitalizmin bu güzellemesi, teoride büyük cinayetler işlenmeden ileri sürülemez; bütün bu görüşler, Marksizmin temel önermeleri 'düzeltmeden' ileriye atılmıyor. İki önemli teorik düzeltmeden söz ediliyor. Kapitalizmin yeni değişiminden bu devrimin daha da fırlamış olduğu anlatılıyor.

Parantez açmam gerekiyor: Bilim ve teknoloji üzerine çok yazdım. Kitaplar ve incelemeler yayımladım. Hiçbir kitabımda ve yazımda yirminci yüzyılda bilimsel ve teknolojik devrim olduğu görüşüne yer vermedim.

Yirminci yüzyıl, başına göre, henüz dünya teknolojisine önemli yenilikler getirmedir. Yirminci yüzyılın başında olan, uçak, elektrik, otomobil, hâlâ temel teknolojik haritayı çiziyor. Atomun bölünmesinin sonucu, yirminci yüzyılın başında atılıyor; kuantum fiziği, bu dönemin damgasını taşıyor. Einstein, bir ölçüde Planck, Kandinsky-Picasso ve Shoenberg-Stravinsky ile Lenin aynı kuşağa aittirler.

Radyo ve sinema da yirminci yüzyılın başında ortadadır. Yirminci yüzyılın ortasına doğru en önemli bilimsel gelişmeler katı hal fiziği ve bir de sanayide uygulanmaya başlayan kontrol sistemleridir. Kompüterler, buradan çıkıyor. Sadece bun'ara bakıp, bilimsel, teknolojik devrim sözünü abartma oluyor. Çekirdeğin parçalanmasına dayalı enerji, bunun teorik sorunlarının yirminci yüzyılın başında ele alınmış olması bir yana, henüz üretim süreçlerinde önemli kullanım alanları bulamıyor.

Parantezi kapatarak birinci teorik düzeltmeye devam ediyorum. Önemli ve anlamlı bir bilimsel, tekno-

lojik devrim olmasa bile, yel değirmeninin feodaliteyi buhar kazanının kapitalizmi temsil etmesi türünden basitleştirilerek anlatılan ikilemlere göre, elektrik enerjisinin çok daha büyük üretim ünitelerine ve çok daha büyük yoğunlaşmaya yol açması nedeniyle sosyalizm, yirminci yüzyılın başından itibaren varolan teknolojik yapının zorunlu üretim biçimi olması gerekiyor.

Kapitalizmin daha uzun süre yaşayacağını söylemek, üretici güçler düzeyi ile üretim ilişkileri arasındaki bağı, Marksizmin bu temel felsefi ve bilimsel önermesini reddetmektir. Birinci düzeltme budur ve bunun açık formülasyonları Sovyet yazınında okunuyor.

Bu düzeltmenin bir uzantısı çıkıyor: Sovyet yazını, bilimsel, teknolojik açıdan, genel bir harita gözönüne alındığında, Sovyet ekonomisinin temellerinin ileri kapitalist ekonominin temel yapısından farklı olduğunu ileri sürüyor. Ben de katılıyorum. Teknolojik matriks, her iki sistemde de, anlamlı bir bilimsel ve felsefi tartışma için ayındır.

Güzel; öyleyse aynı teknolojik tabanın, aynı teknolojik enfastrüktürün, iki ayrı sisteme yol açması olgusu ile karşılaşılıyor. Kapitalizmin daha uzun süre kalacağını kabul etmek, bu açıdan da, aynı teknolojik alt-yapı iki ayrı üretim biçiminin düşeceğini söylemek oluyor. Söylüyorlar. Marksizmin bir temel önermesi, bu açıdan da ortadan kaldırılmış görünüyor.

YENİ SİYASAL DÜŞÜNME "EKİM DEVRİMİ İSTİSNADIR"

Birinci düzeltme ile üretici güçlerin gelişmesi ile üretim biçimleri arasındaki birebir ilişki kesiliyor. Ortadan kaldırılıyor. Üretici güçler gelişebilir ve gelişmesini sürdürebilir; bunun, yeni bir üretim biçimine yol açması kaçınılmaz değildir. Yeni siyasal düşünmenin birinci düzeltmesini böyle özetliyorum.

İki: Üretici güçlerin, gelişmesinin yeni bir üretim biçimine yol açması patlamalarla olamaz. Bu ikinci düzeltmedir. Açıkçası bir üretim biçiminden diğerine geçişin patlamalarla ve uygun terminoloji kullanılacak olursa devrimlerle olacağı önermesi de yadsınıyor. Marksizmin bu temel görüşü de artık bir kenara atılıyor.

Her düzeltmenin bir vargısı var; bu ikinci düzeltmeden bir kaçınılmaz sonuç çıkıyor. Şudur: Ekim Devrimi istisnadır.

KAPİTALİZMİN KALINTILARI İYİDİR

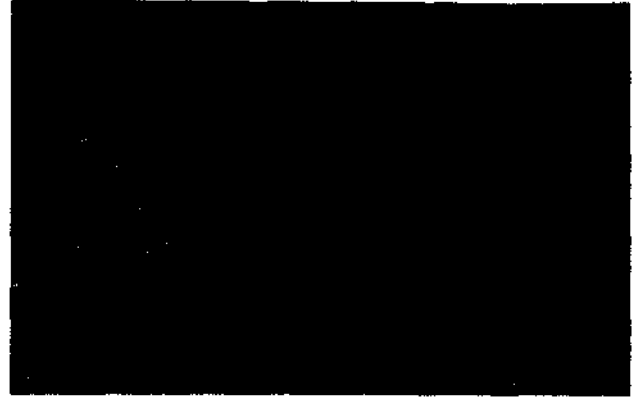
Devrim sorununu bir kenara bırakıyorum ve Kommünist'te yazan Hüsreveliç Şahnazarof'un yazısından ve büyük buluşlarından söz etmek istiyorum.

"Mejdu tem pod 'rmodimmi pyatnami' Marks podrazumeval, na moy vzglyad, etnyud' ne to, što policilo vposledsvii hazvanina perejtkov kapitalizma, a nekot-orie fundamental'mnie, orgaeniçeski prusuşie kapitalizmu i nuustratimie eşe v pamkax sotsializma tert obşestvennogo usroistva".

Bu paragrafı Rusçasıyla ve olduğu gibi aldım.

Türkçesi şudur ve büyük bir keşiftir: Marx'ın, "doğum işaretleri" dediği kavram, kapitalizmden yeni bir düzen doğarken kalıntı olarak devralıyorlar, öyle hep olunsuzluklar olarak düşünülmemelidir. Bunların içinde kapitalizme ait olan ve sosyalizmde bile çıkarılamayacak olanlar vardır. Kapitalizmden sosyalizme geçecek doğum izleri sosyalizmde de kalacaktır ve bunlar insanlık ortak değerleri ya da kurumları oluyorlar.

Ato pejde vsogo tovarnoe proizvodstvo; bu her şeyden önce meta üretimidir. Bir: Meta üretiminin ve pazar sisteminin sosyalizmde hep kalacağı keşfediliyor. İki: sohranie faktičeskogo neravenstva, fiili eğitimliğin sosyalizmde doğum izleri olarak kapitalizmden geçtiği ve bunun da ebediyete kadar korunması ve saklanması gerektiği, büyük bir keşif olarak ortaya atılıyor Üç: gosudarmatven nost' i sledovatel'no, sorrantie političeskogo gospodstva, devlet ve bunun sonucu olarak da azınlığın üzerinde çoğunluğun siyasal hakimiyetinin yeni kapitalizmden kalan büyük bir değerlilik olduğu ve sosyalizmde de hep korunması keşfediliyor.

Sovyetler'de sorunlar, çözülmek için değil, kapitalist restorasyona gidiş için çıkarılıyor.

Devam etmeden önce bir parantez açmak gereği duyuyorum. Geçen yıl burda verdiğim konferansta, Sovyetler Birliği'nde Sovyet yurttaşlarının harcayabileceklerinden çok geliri olduğunu ve bunun mevduat olarak bankalarda beklediğini söylemiştim. Bu mevduatın, Garbaçov'un ekonomik danışmanı olan Aganbegyan'ın sorunu olduğunu da eklediğimi hatırlıyorum. Bir de şunları eklediğimi hatırlıyorum: Profesör Aganbegyan kadar bir iktisat cahilini YÖK üniversitelerinde bile bulmak mümkün değildir. Marksist iktisada, hiç ilgi duymuyor, burjuva iktisadını da bilmiyor.

Aradan bir yıl geçti ve 31 Ekim 1989 tarihli Cumhuriyet gazetesinin arka sayfasında çıkan Aganbegyan'ın demecinden Garbaçov'un bu cehaletiyle şöhreti doğru orantılı iktisat danışmanının bu sorunu hâlâ çözemediğini öğrenmiş bulunuyorum. Şaşırmıyorum.

Çünkü bugün Sovyetler Birliği'nde bazı kapitalist yolcular için sorun, çözülmek için değildir. Sorun, kangren edildikten sonra, sosyalizmden uzaklaşmanın gerekçesi olarak kullanılmak içindir. Şunları söyledim: Brejnev zamanında, Sovyet insanı, Batıdaki mutfak

aygıtlarına ve benzerlerine doydular. Her eve teknolojinin tüketim alanında ortaya çıkardığı aygıtlar girdi. Sovyetler Birliği'ndeki eşitlik ve tüketim düzeyinde Sovyet yurttaşlarının hiçbir sorunu yok ve gelirleri tüketebileceklerinin çok üstündedir. Aganbegyan ve çevresi, bu durumu, toplumda eşitsizlikleri arttırmak için kullanmak istiyorlar. Aganbegyan ve çevresi, Brejnev dönemi fazla eşitlikçi buluyorlar ve uravnilovka, eşitlemeye karşı çıkıyorlar.

Şimdi düşünülebilir; eğer bir sosyalist ekonomide mevduat yüksek ise ve bundan kurtulmak isteniyorsa, en basitinden, ne yapılabilir? Vergi çıkartılır ve ekonomiye yük olduğu düşünülen mevduat topluma mal edilebilir. Kimse vergiden kaçamaz; tüketilmeyen gelirler bankadadır. Eğer bunu yapmıyorlarsa, yapmak istemiyorlar, demektir.

Peki ne yapmak istiyorlar? Mevduatın fazlalığını lüks tüketim malları üretmenin gerekçesi yapmak istiyorlar. Planlamaya karşı çıkmaları, eşitlikçi politikaya karşı çıkmaları, buradan kaynaklanıyor. Lüks daçalar yapmak, yüksek gelirli yaratıp bunlar için ayrıcalıklı hastahaneler açmak istiyorlar.

Parantezi kapatıyorum: Sovyet yazınında eşitlikçi eğilimlere karşı büyük bir savaş açıldığını görüyorum. Sanki dünyanın bütün eşitlik karşıtları, Sovyet yayınlarında önemli yerlere gelmişler ve eşitlikçi eğilimlere karşı bir Haç seferi düzenliyorlar.

"Rinok, ecli etseç' ot nego spekuljativne izvraşenie-eto odno iz krupnih dostijenij razvitaya çeloveçeskoy tsivilizatsii".

Bu sözleri de SBKP Polit-Büro üyesi Vadim Medvedev'in yine Kommünist'te çıkan yazılarından birisinden aldım. Şunu söylüyor: Kimi spekülatif bozuluklarından ayıklandığı takdirde pazar, insanlık uygarlığının gelişiminin büyük kazanımlarından birisidir. Dr. Medvedev, aynı yazısında, pazarın, sosyalizme "hiç de yabancı olmadığını, dışardan sosyalizme taşınmadığını ve sosyalist kazanımlar için bir tehlike oluş-

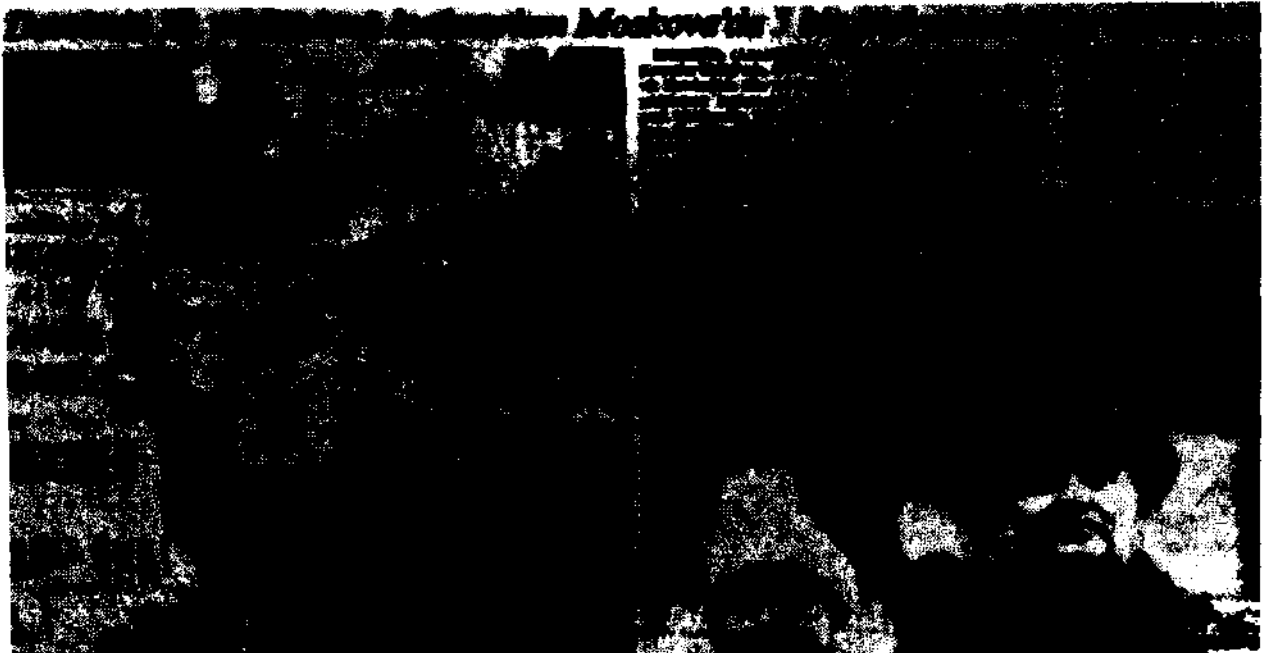
turmadığını" belirtiyor.

Sovyet yazarları, Marksist-Leninist kategorilerle konuşmayı unutmaya hazırlanıyorlar; her satırda, insanlık uygarlığı veya toplumsal değerler üzerine yepyeni bir edebiyat oluşuyor. Dr. Medvedev, Marks teorisini Marks Lenin neodokmatizmi olarak tanımlıyor. Marks ve Lenin, sık sık, genel insani değerlerin teorik açıdan çok büyük önemine işaret ettiler, diyor. Herhalde boşuna olmamalıdır.

İnsanlık uygarlığını, ortak değerleri, genel insani zenginlikleri, bir tek amaç için ön plana çıkarıyorlar: Sınıf çözümlemesini geri plana atmak ve giderek unutturmak istiyorlar. Uygarlık, sınıfsal bakışın karşısına çıkarılıyor. Sınıflara göre bir uygarlık olmadığı ve henüz de yaratılmadığı saptamasından hareket etmek istiyorlar. Dr. Medvedev, Marks ve Lenin'e mal ettiği bu vurguyu dile getirdikten sonra hiç durmuyor ve Sovyetler Birliği'nde uzun dönemler, dar anlaşılan sınıf yaklaşımına, uzkopanimamomu klassovomy plodhodo, öncelik verilmesinden yakınıyor. "Kto ne s namitot proetiv has", bizden değilse bize karşıdır, şiarına bağlı kalındığını söylüyor ve böyle bir yaklaşımın çok büyük zararlar getirdiğini açıklıyor.

Medvedev'in kısmen çekingen bir biçimde ifade ettiklerini Yuri Krasin daha kabaca telaffuz etmekten çekinmiyor. "Producers now represent not some definite class or social stratum"; üreticiler artık belli bir sınıfı veya katmanı yansıtmıyorlar. Bunlar, Krasin imzasıyla Kommünist'te çıkabiliyor ve Sovyet toplum bilimi, vulgar Batı iktisadının kavram veya terminolojisine sarılıyor. Üretim amaçları ve sınıflar kategorileri yerine "üretim faaliyeti" nitelenmesine doğru yol alıyorlar.

Kommünist'te Yuri Sidorenko adında bir profesör de, şimdiye kadar izlenen "barış içinde bir arada yaşama" pratiklerine çok ciddi bir eleştiri ile karşı çıkıyor. Şunları yazıyor: "Gariptir, barış içinde birara-

da yaşama, sadece açık sınıf mücadelesinde bir duruş veya sınıf konfrantasyonunun özel hali olarak yorumlanmıştır." Profesör, sınıf mücadelesinin devam edeceğinin söylenmiş olmasını bile çok yanlış ve tehlikeli buluyor. Şimdiye kadar barış içinde bir arada yaşama politikasından istenilen sonuçların alınmamasını bu yaklaşıma ve Sovyet yönetimine bağlıyor. Profesör, sadece sınıf mücadelesinin, bir bilinmez zamanda olsa bile, devam edeceğini söylemeyi değil, iki sistem arasında farklılıkları vurgulamadan da rahatsız oluyor ve rahatsızlığını dile getirebilmek için SBKP merkez teorik organını seçiyor. Şöyle dile getiriyor: "Sürekli olarak yalnızca farklılıkları vurgulamak ve her şeyde 'ayrı' hareket etmeyi istemek, tarihsel süreçlerdeki genel insani değerleri inkar etmek demektir". Bunlara bakarak, Türkiye'de kaldırılması düşünülen Ceza Yasasının 141 ve 142. maddelerinin Sovyetler Birliği'nde yürürlüğe konabileceğini ve sosyalizmi övmenin suç sayılabileceğini düşünmeye başlıyorum.

"Gelişmeleri çarpık bir biçimde değerlendirme alışkanlığı: Sosyalizmde her şey iyidir ve kapitalizmde her şey kötüdür; bu alışkanlık çok zarar verdi." Bunları da profesörün SBKP merkez yayınında çıkan yazılardan aktarıyorum.

"Üretici güçlerin gelişmesinin her aşamasına uygun bir belirli üretim biçimi olduğu görüşü, klasik yorumdur." Bu sözleri de yine Kommünist'te yazan bir başka üniversite mensubunun Yu. Borko'nun yazısından çeviriyorum. Borko, bu yorumun artık caydırılmazlığını yitirdiğini ileri sürüyor. Şunu da ekliyor: "Kapitalizm ve sosyalizm, aynı maddi ve teknolojik temel üzerinde birarada varolurlar ve gelişirler." Bu kadar açıktır; sosyalizme geçişin maddi temelleriyle ilgili bilimsel görüş inkar ediliyor.

KONVERJENS: SÖZ VE İŞ

1950'lerde, Hollandalı Profesör Jan Tinbergen, iki sistemin konverjensi görüşlerini ortaya attı. Türkiye planlamasında da danışmanlık yapan ve bir süre pek yakın olarak birlikte çalıştığım Tinbergen, refah devleti politikalarını ve 1950'lerde bile kapitalist ülkelerde planlamaya verilen önemi diğer yandan da Sovyet planlamasında kararlılığın bir planlama aracı olarak kullanılmasına bakarak kapitalizm ile sosyalizmin birbirine yaklaştığını, konverjens, ileri sürdü. Batıda katılanlar oldu ve Sovyetler'de şiddetle karşı çıktı.

Resmi yazında Sovyetler Birliği'nde şimdi de konverjens reddediliyor. Ancak Mihail Garbaçov, yazın Avrupa'da yaptığı "Avrupa Ortak Evi" konuşmasında Sovyet ekonomisini kapitalist ekonomilerle bütünleştirmekten söz etti. Garbaçov, ne olduğunu pek açıklamadığı "Avrupa Ortak Evi" projesi için, "Bu anlamda Sovyetler Birliği'nin daha açık bir ekonomiye geçişi temelli öneme sahiptir" diyor. Diğer yandan İtalyan Komünist Partisi'nin önde gelenlerinden Rubbi, bugünkü "yeni enternasyonalizmi", Garbaçov bundan çok söz ediyor, kendisine mal ediyor ve Rubbi ile World Marxist Review'de yapılan bir söyleşiye bakıla-

cak olursa dünyanın komünist ve işçi partileri Rubbi'nin öncülüğünü kabul ediyorlar.

Rubbi öncüdür ve kendi öncülerini sayıyor. 1964 yılında Palmiro Togliatti'nin bir konuşmasını, arkasından Luigi Longo'nun katkılarını ve bunun arkasından da Enrico Berlinguer geliyorlar. Güzel; artık, Rubbi açıkça söylüyor, amaç yakın zamanda sosyalizmi kurmak olmadığına göre, işçi sınıfının öncülüğüne dayalı bir mücadele yanlıştır. Çevre, insan hakları, hayvan hakları, barış türünden sorunlar insanlığın ortak amaçları arasına giriyor ve dünyanın komünist partilerinin de bunlara ayak uydurması isteniyor.

Fakat Rubbi insafsızdır; bütün onuru kendisine almak istemiyor. "Lenin'in zamanında popüler olan bir enternasyonal sloganı unutmayız" diyor ve bunu açıklıyor: "Dünyanın işçileri ve mazlum halkları, birleşiniz." Bu yeni enternasyonalizmin, Doğu Halkları Kuleltayı ile başladığına işaret etmiş oluyor.

Rubbi, kendi geçmişini açıklarken, bir de şunları ekliyor: "Komintern'in 1935 yılında yapılan Yedinci Kongresi'ndeki yaratıcı sonuçları ve çok geniş toplumsal güçleri kapsayan bir enternasyonalist dayanışma düşüncesini 'hatırladık'. Yeni enternasyonalizmi, işçi sınıfını bütün bir küçük parçası haline getiren enternasyonalizmi 1935 yılında Komintern tarafından kabul edilen 'Halk Cephesi' programına kadar götürüyor.

MARKSİZM-LENİNİZME SOLDAN MÜDAHALE

Bu yazılanlar ile benim geliştirdiğim düşünceler arasında tam bir çakışma ve çatışma görüyorum. Lenin'in yaşam yıllarında 1920 yılını ve Stalin'in yaşam kesitinde 1935 yılını önemli yıllar saydığını gösteren incelemelerim, Toplumsal Kurtuluş'ta yayımlandı. Önemde çakışma var. Buradan çıkartılan sonuç ve yolda ise çatışma görüyorum. Bunlar, 1920 ve 1935 tarihlerini başlangıç yapmak istiyorlar. Ben ise son olması gerektiğini düşünüyorum.

Leninizm, Marksizme bir soldan müdahaledir. Bu müdahale, 1920 yılında, çok zorlayıcı nesnel koşullar karşısında duruyor. Bugün sağ politika arayışları, 1920 sonrası Lenin'e sarılmak istiyor. Sovyetler Birliği yalnızca 1921 yılında Lenin'in açtığı Yeni Ekonomik Politika, NEP, dönemini model alıyor ve Stalin'e, Sovyetler'i bu kapitalizme yol açan ve şimdiye kadar Sovyet biliminde zorunlu ve bilinçli bir "ricat" olarak sayılan bu dönemden çıkardığı için kızıyor.

Burada bitiriyorum.

Görüşlerimi ve burada anlattıklarımı ayrıntılı bir biçimde, Ekin'in yeni sayısına yazmayı planlıyorum. Ancak hem bu yazımın hem de bundan sonraki gündemimizin en önemli maddesini şimdi belirtebiliyorum: Marksizm-Leninizm soldan müdahale gerekiyor. Türkiye'nin şansı buradadır. Gelişmelere üzüldüyorum.

Ancak hiç rahatsız değilim. Türkiye'de kurulacak ileri sosyalizmin, artık reel sosyalizmin de, Avrupa'nın da şansı haline geldiğine daha çok inaniyorum.

Nation dergisi, haftalık liberal bir Amerikan dergisi. Daha çok bürokraside isim yapmış imzalara yer veriyor. Amerikan dış politikasının yönelimi tartışılıyor ve etkileniyor. Amerika'da uluslararası ilişkilerle ilgili çevrenin popüler bir dergisi. Dergi belli yazarlara sürekli aynı adı taşıyan köşelerde (bizdeki köşe yazarları gibi) yer ayırıyor. Böyle köşelerden biri de Alexander Cockburn'un "Şeytanı Taşıyalım" adını taşıyan köşesi. İkşer sayfa tutan bu köşesinde Cockburn her sayıda birden çok konuya değiniyor. Toplumsal Kurtuluş, Nation dergisinin 4 ve 18 Haziran tarihli sayılarından Cockburn'un köşesinde yer alan konulardan bazılarını özetleyerek çevirip okuyucularına sunuyor. Çevrildiği kadıyla da Batı basınında dahi tepki uyandırabilen uygulamalar hakkında bilgi sahibi olmak olanaklı.

MÜNİH MOSKOVA'DA

Alexander Cockburn

Dünya basını Gorbaçov'u göğşe çıkarmak için kul lanacak övgü sözü bulmakta zorluk çekip Reagan için hasbel kader bir şeyler söylüyor ama, son zamanlarda yaptıklarıyla Enver Sedat'ın tüm gündemini Amerika'ninkine uyduran davranışlarından farklılık göstermemeye başlıyor. Gorbaçov için aşırı hoşgörülü oluyor. Gorbaçov ve yandaşları yönetimi ele geçirdiklerinden beri ne yaptılar? Orta menzilli nükleer silahların sınırlandırılması sözleşmesi o denli tek yanlı Amerikan yararlarındaydı ki nasıl olsa kimse kabul etmez diye düşünerek önerilmişti. Gorbaçov'un kabul etmesi şaşırtıcıydı. Tek izahı, Amerikan yönetiminin gelecekteki herhangi bir uzlaşmasının bir büyük zayıflık işareti sayılmasını sağlamak olabilir.

Eğer Gorbaçov, Reagan Moskova'ya gittiğinde benzer bir jest beklediye yanıldı. Sovyetler'in yeni bir silahsızlanma önerisi de büyük bir Sovyet ödünü olan Avrupa'da konvansiyonel güç azaltımı önerisi gibi reddedildi. Sovyetler'in tek yapabildikleri önerdikleri ödünlerin boyutunun Batı tarafından tam olarak anlaşılmamış olmasından yakınmakta.

Tüm bunlardan daha vahimi Nisan ayındaki Afganistan anlaşmasının Amerika ve Pakistan tarafından açıkça ve kaba bir biçimde ihlaline ses çıkarılmamış olmasıdır. Söz konusu anlaşmanın ilk konusu Sovyetler'in çekilmesi idi. Kendileri dört yıllık bir sürede yavaş yavaş çekilmeyi öneriyorlardı. ABD ve Pakistan ise rakamı kabul etmekle birlikte yıl değil de ay diyorlardı. Sovyetler dokuz ayı kabul ettiler, fakat ABD ve Pakistan şimdi de hızlandırılmış bir çekilme istediler; büyük kısmın hemen çekilmesi. Bu da kabul edildi. Anlaşmanın ikinci önemli konusu Sovyetler'in çekilmeye 15 Mayıs'ta başlayacakları, aynı tarihte de Pakistan ve Amerika mücahitleri ve sığınmacıları silahlı desteklemeye son vereceklerdi. Rusları en cezbeden husus da iki büyük gücün güvencesi altında ve Birleşmiş Milletler'in gözetimi altında böyle bir anlaşmanın örnek oluşturacak oluşuydu.

Fakat tam George Shultz'un anlaşmayı imzalaması

öncesinde Amerika, Ruslar Afgan Hükümeti'ne yardımını durdurmadıkları sürece kendilerinin de mücahitlere yardımını durdurmayaacaklarını açıkladı. Bu Cenevre Anlaşmasında olmayan bir husustu ve Ruslar buna karşı ilke olarak protesto etmelerine karşın pratik olarak hiçbir şey yapmadılar. Aslında anlaşmayla birlikte içeriğinin Sovyetler Birliği'nin kabul ettiği bir Amerikan mektubu de teati edildi. Buna göre, Amerikalılar 1921'den beri peşinde oldukları bir hususu kabul ettirmiş oluyorlardı. Egemen bir devletle Sovyetler'in ilişkisi ile Amerika'nın yeraltı faaliyetleri arasında paralellik bulunabileceği, böylece ilk kez kabul edilmiş oluyordu. Aslında Pakistan ve Amerikan Hükümetlerinin asıl istekleri Afganistan'da bir koalisyon hükümetinin kurulması değildir; şeriatçı bir düzen kuracak olan mücahit hükümetini iktidara yerleştirmektir. Reagan'ın ve Ziya'nın favori adayları toprak ağalarına arazilerini iade edecek ve peşesiz dolaşan kadınların boynunu vuracak bir şeriat düzeni kurmayı hedefleyen İslami Hizip Partisi ve onun lideri Hikmet-yar'dır.

Anlaşmanın imzalanmasından önceki son hafta içinde Amerika, mücahitlere 600-700 milyon dolarlık silah verdi. Bunun ilk büyük partisi İslamabad yakınlarındaki meşhur cephanelik infilakı sırasında havaya uçtu. Bunu takiben Amerika 350-450 milyon dolar tutarında mühimmat C-130 uçaklarıyla alelacele nakletti. Görgü şahitleri ve bilgi kaynaklarına göre, o sıralar bölge silahtan geçilmez olmuştu. Aralarında başka ülkelerden, bu arada Suudi Arabistan'dan gelen silahlar da bulunuyordu. (Çevirmenin notu: Ben geçen yıl Ağustos ayında, başka bir nedenle, iki hafta için Pakistan'daydım. Bir haftasını İslamabad ve çevresini gezerek geçirdim. Gerçekten, silahlar işportaya düşmüştü ve şehirden 40-50 kilometre uzaklaştıkça sık sık infilak sesleri duyuluyordu.) Çevrede bolca gömülmeye başlanan prefabrik beton duvarlar ve iş makineleri nakliyatları Pakistan-Afganistan sınırında hızlı cephanelik inşaatları faaliyetine işaret etmektedir.

Bu tür manevralar hem Cenevre Anlaşması ve ek mektuplarının hem de Reagan'la Gorbaçov arasındaki Washington zirvesinde varılan görüş birliğinin ruhuna aykırıdır. Ruslar bütün bunlara karşı yaptıkları, konvoylar ülkelerine dönerken, bir-iki itirazı kayıttan öteye gitmemiştir. Tüm bunlar ciddi siyasi hesap hatalarının göstergesidir. 1988 başlarındaki Amerikan basınında aynen yankısını bulan mücahit propagandasının aksine hem parti saflarının genişleyip güçlenmesi hem de ülkenin kontrol ettikleri doğu yarısındaki güvenliklerinin sakatlanması sonucu yasal Afgan Hükümeti'nin iktidarının pekiştiği görülmektedir. Buna karşın mücahitler arasındaki fraksiyon çekişmeleri ve her birinin en büyük derdinin ele geçirdiklerini kalıcılaştırmak olması, bunun da ötesinde Seyid Macruh'un muhtemelen Hikmetyar'ın adamları tarafından öldürülmesi karşı cephebin zayıflığını ortaya koymaktadır. Pakistanlılar da ilk kez anlaşmanın hükümler ve uygulanışı konusunda kendi aralarında ciddi tartışmalara giriştiler.

Eğer Ruslar ihlalleri knayıp, geri çekilmeyi kendi bildiklerince sürdüreceklerini ilan etselerdi hem Afgan Hükümeti'ni yüzsüz bırakmamış aksine onu güçlen-

dirmiş hem de Mücahitlerle Pakistan arasındaki görüş farklılıklarının genişlemesine olanak tanımış olurlardı.

Kuşkusuz bu denli uzlaşmacı tavır karşısında Amerika hem şaşırır hem de sevindi. Burada karşılaştıklarının daha fazlasını beklemek yönünde şımarttı. Artık yasal hükümetlere yardımı yeraltı faaliyetlerine ve kontralara yardımları aynı kefeye koyan "ilke"yi kalıcılaştırmayı umuyor. Ruslar bu paralelliği kabul ettiklerini başka yerlerdeki, sözgelimi Afrika'nın güneyinde Angola ve Namibya'daki davranışlarıyla da gösteriyorlar. Bu son örnekteki durum daha da vahimdir. Bir yanda uluslararası yasal olarak tanınan Angola Hükümeti'nin Sovyetler'den yardım talebi, öte yanda tanınmışlığının ne olduğu bir yana gücünün ne olduğu tartışılan bir yasadışı harekete, yani Sawimbi'ye Amerikan yardımı ve Güney Afrika kuvvetlerinin işgal altında tuttukları Namibya'dan hayali çekilişleri aynı kefeye konuyor. Bu ilkenin, ki giderek Gorbaçov Doktrinine dönüşüyor, ilerde Nikaragua'da ve Kamboçya'da da uygulanmaya konmasından korkmak gerekiyor. Tevekkeli değil Thatcher, Gorbaçov için, "İşte birlikte iş çevirebileceğimiz biri" nitelemesi kullandı.

LENİN'İN KEMİKLERİ SIZLIYORDUR

"Başlangıçta bizi Amerikan-Sovyet ilişkilerini ele alan komiteye katılmaya çağırır. Daha sonra Kennedy Enstitüsü'nde verilen konferanslara çağırır. Çok fazla zaman geçmeden ortak paralellerde, şovlarda birlikte oluruz ve Oscar jürisine vs katılırız "Dostluk ve Barış" demeye fırsat bulamadan, proletarya enternasyonalizmi ile birlikte Sovyet Devrimi ABD emperyalizminin açık ve uzanmış olarak bekleyen avuçlarına olgun bir meyva gibi düşer."

Bu alıntı, tanıdığınızdır, Lenin'in bugüne kadar yayımlanmamış son vahiyyerindendir. Bizi, gözünü detant bürümüş olanlara karşı uyarıyor. Yine hatırlayacaksınız, aynı yerde, bu gözü dönmüş detantçıları "Aklını Birleşik Devletler'le bozmuş ve Dış İlişkiler Komisyonu kokteyllerinde bir kadeh martini için gözünü kırpmadan dünya devrimini satabilen kimseler" olarak tanımlamıştı.

Acaba Lenin, Amerikan-Sovyet ilişkileri için Amerin Komitesi hakkında ne düşündürdü? Bu komitenin "iki taraflı" bir çalışması Mayıs ayı başında dünya komuoyuna Ogilvy ve Mather adlı halkla ilişkiler firması tarafından duyuruldu. İki taraflılığı sağlayan adlar arasında şunlar var: William Colby, George Ball, Georgi Arbatov, Valintin Falin ve Fedor Burlatsky

(Çevirenin notu: William Colby, Nixon'un danışmanlarından ve Watergate skandalına adı karışmış, George Ball ABD eski Dışişleri Bakan Yardımcısı, George Arbatov Sovyet gazeteci ve ANP yöneticiliği yapmıştı. Valentin Falin yine Sovyet gazeteci, Fedor Burlatsky ise bir Sovyet bilim adamı ve son zamanlarda kendisinden daha keskin anti-Sovyetler'in ortaya çıkmasında süksesini kaybetmiş bir teorisyen) ve komitenin Amerika'daki yönetiminden eski CIA'cı Arthur Macy Cox sorumlu. Komitenin sözü geçen araştırması gelmekte olan Moskova zirvesi için yazılan zırvaları zenginleştirmiş oldu.

Eğri oturup doğru konuşmak gerekirse bu tür komite ya da komisyonlar lüks otellerde düzenlenen cici konferanslar düzenlenmesinden ve katılanların da gizli aşk maceraları yaşayıp lüks lokantalarda karnı doyurmalarından başka birşeye yaramazlar. Toplantının nihai raporunu kaleme alma zamanı gelince de gayretlerin bütün gece oturur ve bu Amerikan Komite'nin eserinde bolca görüldüğü türden düşünülmesi zaman ve yoğun çaba gerektiren, askeri üstünlük kavramının bir intiharcı illüzyon olduğu incilerini yumurtlarlar. Yine de "her iki tarafta, karşı tarafın hasmane eğilimlerinden endişelenerek hem konvansiyon-

nel hem de nükleer güçlerini yeniler ve arttırırlar". Bu tarafların ahlaki ve siyasi denkliklerine dayalı silahlanma yarışının kaynaklarına ilişkin safdil görüş oldukça yaygındır. Yine aynı yerden şu örnek: "Yanlış hesap ya da mekanik bir kaza sonucu hem sosyalizm hem de kapitalizm kastedilmemiş nükleer bir savaşın külleri altında kaybolur." Fakat çok daha önemlisi, Arbatov ve öteki Sovyet detant tutkunları şu satırların da altına imza atmış oluyordur:

"Üçüncü Dünya için ABD-Sovyet çekişmesinin silahlılandırılması konusunda şunlarda anlaşmak gerekir: (1) Askeri güce doğrudan ya da dolaylı müdahalede bulunmamak; (2) Bölgesel çatışmalara lezyoner, gönüllü ya da gizli yarı askeri birlikler yolu ile katılmamak; (3) Belirli cins gelişmiş silah aktarmamak ve öteki silah tacirlerini de benzer biçimde etkilemek; (4) Üçüncü Dünya ülkelerine gönderilecek askeri danışman ya da eğitmen sayısını küçük sayılarla sınırlamak."

Bu koşullara göre Angola Devrimine sağlanan paha biçilmez Sovyet yardımı artık yasal olmaktan çıkacaktır. Aynı biçimde Vietnam ve Nikaragua Devrimlerini savunmak için gösterilen Sovyet çabaları da Amerika'nın kontroları oluşturma, besleme ve destekleme faaliyetleriyle aynı düzeyde değerlendirilecektir. Her ne kadar Nikaragua'ya yapılan silah yardımı çok gelişmiş türleri içermedi ve gönderilen askeri danışman sayısı birkaç taneden fazla olmadysa da, yine de Nikaragua'daki iki taraf benzer faaliyet içindeymiş gibi kabul edilecektir. Bu raporu kaleme alan komitenin Sovyet vatandaşı üyeleri sadece aşırı içki etkisi altında değillerdi. 19 Mayıs tarihli Washington Times gazetesi de kendilerine yardımcı oldu. Gazete o gün Literaturnaya Gazete'de Moskova Sosyalist Dünya Ekonomisi Enstitüsü Başkanı Vyacheslav Dashichev adında birinin 1970'lerdeki ABD-Sovyet ilişkilerindeki gerginliklerin suçlusunun Afganistan işgali, Afrika'da Sovyet yandaşı rejimlerin oluşturulması ve Moskova'nın askeri yığınakları olduğunu yazdığını duyurdu. Dashichev'in sayısız CIA faaliyetini nasıl açıkladığını bilemiyoruz.

Dashichev, bugünlerde Moskova'da büyük risk taşımayan bir iş yapıyordu. "Brejnev yönetiminin hesap hatalarının ve yeteneksiz yaklaşımlarının" üzerine işiyordu. Leonid'in hesabı tamam. O değil miydi ki Sovyetler'i uygar bir sanai güç olarak yerleştirdi, Sovyet emekçileri için görece bir altın çağ sağladı, Dashichev'in sözünü ettiği örnek türünden proleter enternasyonalizm eylemleri gerçekleştirdi, o zaman günah keçisi olabilir. San Francisco Chronicle'nin 11 Mayıs tarihinde duyurduğuna göre bir başka Gorbici, Yevyeny Primakov da "Nükleer yüzyılda devrim inancını terketmek kaçınılmazdır" diyormuş. Pekala, devrim des-teğinden ne haber?

Glastnost ve perestroykaya bir diyeceğim yok, hiç değilse geçen Kasım'da bana Moskova'da Boris Kagarlitsky tarafından anlatıldığı kadarına. Fakat uluslararası konularda Gorbi'nin yakını ve danışmanı olduğu iddia edilen Arbatov, Burlatsky ve benzerleri gi-

derek daha sıradanlaşıyorlar. Nedeni de, patronları gibi, onların da iki kutuplu bir dünya ile iktifa etmelerinde aranabilir. İnsanın aklına bir de yabancılara onur doktorası vermekle tanınmış üniversitelerden birinden ilerde onur doktorası alma şanslarını güçlendirmeye istegi geliyor.

Böyle mi bitecekti? Ekim'in mirası, Tukachevsky ve Dimitrov'un gelenekleri, bir yanda bir CIA artığı, öte yanda APN (Novosti) başkanı tarafından yönetilen "iki taraflı" bir komisyon "maceracılığı" kınayan raporlarıyla mı bitecekti? İnsanı bir başka Leonid'i sever edcekler. Bu Leonid Afganistan'dan ayrılırken 16 Mayıs tarihli Los Angeles Times gazetesine göre şunları söylerken duyulmuş: "Korkarım Afganlılar şimdi kendi aralarında daha sert savaşmaya başlayacaklar ve dökülen kanın hesabı olmayacak... Bu görüşüm Moskova'da pek beğenilmeyebilir ama biz burada iyi işler yaptık... Sosyalizmlerini inşa ederken bize dayanmaya alıştılar ve biz şimdi temelde kendi nedenlerimizle ayrılırken onları geldiğimiz tarihten, 1979'dan, daha ağır şartlarla karşı karşıya bırakarak gidiyoruz. Bu reva mı?"

dünya SOLU

3 AYLIK

SOSYALİST

ÇEVİRİ

DERGİSİ

GÜZ '89

SAYI: 3

Gramsci'nin Bukarin Eleştirisi
Arthème Fayard

Kitle İletişim Araçlarının Siyasal İktidarı
Robert W. McChesney

Sovyet Yeni Solu
Patrick Flaherty

Amerikan İşçi Sınıfı Niçin Farklıdır?
Mike Davis

İkinci Ara'da Dört Kapitalizm
Georg Fülberth

FNİptaler'de Devrimci İhtimaller
José María Sison

Perestroikanın Dışa Dökülen Çelişkileri
I. I. Çernikov

YAŞAMA YELKEN AÇMAK

Duvar Yazıtları'nın ilki, 'Talihsiz Yusuf'un Gemisi'yle Bursa Hapishanesinden yola çıkıp, İkinci Dünya Savaşı'na gözlemci olarak katılan Nazım Hikmet'e ayrılmıştı ve şöyle bir çağrı ile noktalanıyordu:

"Bitmez tükenmez toplumsal inançlarına sanatı katık eden geleneksel gemimin yolcuları... Estetik kaygıları da gözardı etmeden, sizi yalnızlığınızdan kurtarıp, toplumsallaştıracak, elinizdeki tek silah öykü, şiir, deneme, anı türündeki yazılarınızı bize yollayın, yazıtı dönüştürelim bu sütunlarda."

Çanakale E-Tipi Cezaevinden **Mehmet Akyüzlü** bu çağrıya uymuş, geleceği sorgulamak için "yaşama yelken" açıyor. Duvar Yazıtları'na ait sütunu tümüyle ona bırakıyorum.

Bilgesu Erenus

Yine yanıt vermekte zorlanıyor, sanki ortada bir giz var. Sessizlik uzadıkça uzuyor. Çatıdaki baykuş da "tam" ötme zamanını bulmuştu.

"Kanserim. Kan kanseri..."

Bu aniden verilen yanıt karşısında ne söyleyebilirim? Birşey olmaz deyip "teselli" etmek mi gerekir? Hayır, boş teselliler her zaman insanı daha da yıpratır. Peki yakında öleceksin buna hazırlıklı olmaşın mı demeliyim? Hayır, ölümü her zaman duyumsamış ve hazırıktır. Korkacak olsaydı dünyayı değiştirmek gibi zor bir görevde ben de varım demezdi.

"Kanserim. Kan kanseri..."

Son günlerde verem ve kanser olanların sayısı artmakta. Galiba "kobaylar"ın üzerinde yapılan deneylerin sonuçlarını alıyorlar. Bizim temerküz kamplarında insanların midesi üzerinde incelemeler yapmak için açlık grevine gitmemizi sabırsızlıkla bekleyen "bilim" adamlarının grevde yanıtlamamızı istedikleri ilginç sorular... Mahkumlar da az değil hani. İlginç sürprizler yapıp "Bu kadar da olmaz yahu, acayip bir dünya bu, tıbbi dahi yanıltıyorlar" diyecek kadar şaşırtıyorlar.

"Kanserim. Kan kanseri..."

Bu sözlerden sonra birbirimize konuşmadan bakmak... Kendi kendime sessiz konuşmak... Birşeyler söylemeliyim, kendimle konuşmayı artık bırakmalıyım. Acaba tedavisi yok mu? Acaba elli gün daha yaşar mı? Çıkınca tedavi olacak kadar parası var mı? Ya parası yoksa! Kendime kızmamak elde değil. Bunlar da düşünülür mü? Tabi ki yaşayacak. Hiçbir olanak olmasa bile bir kampanya başlatabiliriz. Daha önce Ali Galip için başlatılan kampanya olumlu sonuç vermişti. Bu konuda tereddüt etme gerek yok. Üstelik bu kadarını yapabilecek güçteyiz. Yeterki tahliye olsun.

"Eşyalarını toparla gidiyorsun" sözlerinin ardından hücremizde el sallıyoruz. Onunla birlikte revirde yatan Şevket bugünlerde yataktan kalkamadığı halde, kapıya kadar eşlik ediyor. Kucaklaşmanın ardından Şevket geri dönüyor. Karşıdan ellerimizin havada kaldığını görünce el sallıyor ve yatağına kendini bırakıyor.

Konuşmalarımızdan Şevket'in kan davasından on dört yıldır içerde yattığını siroz hastalığına yakalandığı için günlerinin sayılı olduğunu, minicik öğrencilerinden koparıldığını ve öğretmenliği çok özlediğini, içeride birçok kişiye okuma-yazma öğrettiğini ama şimdi onu da yapamadığını anlatırdı. Ona üzülmeye demek haksızlık olduğundan hiçbir zaman üzülmeye demeye cesaret edemezdim.

İnkılap'ın ardından bir İnkılap daha geliyor. Bu kez revire değil bizim yanımıza veriyorlar. Deli gömleğini giymediği için üzerinden don, gömlek hariç diğer bütün eşyalarını zorla almışlar. Ayakta duramayacak halde içeri giriyor. Hastaneye yatırmak için Çanakale'den getirmişler. 74 yaşında. Balıkesir TIP kurucularından. İki Hikmet'le de çok anıları olduğunu nostaljiye zorladığımızda anlatıyor. "Farklı" iki kuşak ilişkisi kurmakta güçlük çekmeden kaynaşmıştık.

Çıkmasına on sekiz ay var. İçeride kanser hastalığına yakalanmış. O da yaşamak için direndiğini söylüyor. Kendini bırakmamıştı. Gülmesinde, konuşmasında, yürümesinde, elini kolunu sallayıp kendine özgü anlatımında, yaşam dolu olduğunu açıkça gösteriyordu. Bu nedenle hiç kimse kanserim demesine "üzülüyordu."

Çağrı... Yaşatmak için...

Geç kalınmamalı. Hamdullah da aynı hazineyi paylaşmamalı...

Ölüme adım adım yaklaşmak. İnsanın ne zaman öleceğini bilmesi ve yaklaştığı ölümden tekrar uzaklaşmak olanaklıyken her an ölmeyi beklemek. Enfeksiyon ve ölüm... Pasaport ve yaşam!

Bürokrasi, bürokrasi ve yine bürokrasi, yurdu baştan başa duvarla örme.

"... Pasaport verilsin."

"Veremem yetkimi aşıyo."

Nedense hep yetkilerini aşıyor. Aşmayan tek kişi varmış o da örülen duvarları aşıp Kaf Dağı'na İblis'i taşlamaya gitmiş.

Hamdullah beklemedi tıpkı diğerleri gibi kendi özel yöntemleriyle duvarları artık çoktan aşmıştı.

İlan

İnkılap Dal Ölmesin!

Şu anda hastalığın son dönemde, kemik iliği nakli yapılmazsa ölecek... Yaşamaya için ona bu şansı verelim... Pasaport gecikmeden verilsin... İnkılap için artık çok geç olmasın...

Zalim Dehhak yine can istiyor. Kawa'ya Dehhak'a ve Newroz'a sadece mitolojide rastlanmıyor. Tüm sınıflı toplumlarda Kawalar, Dehhaklar olmuştur ve olacaktır. Şimdi Dehhaklar daha modern araçlarla kuşanmışlar ve yaşamak için daha çok insan istiyorlar. Her gün binlerce insanı diğerlerinin arasından çekip alabiliyorsa bu mitoloji değil yaşanandır. Dehhak'ın kolları eskisinden daha da uzun. Afrika'dan Asya'ya, bütün kıtalara kollarını uzatmış sarı, beyaz, siyah derili, Alman, Fransız, Arap, İngiliz, Türk, Kürt ayrımı yapmıyor. Tarladan, fabrikadan, okuldan, hapis haneden yaşamın olduğu her yerden sürekli eskisi gibi sadece "demirci" de değil, mimar mühendis, doktor, öğrenci, çiftçi, işçi... yaşamın her alanında yeni Kawalar çıkmakta. Sadece mitolojide değil yaşamın her günü Newroz.

Ağlamaklı bir ses;

"Uyanın arkadaşlar uyanın iki kişi daha..."

Zalim Dehhak yine can aldı. Aydın Cezaevinde Mehmet ve Hüseyin dövülerek öldürülmüş.

Sabahın erken saatlerinde sesler yükseliyor. Nöbetçi kulesindeki askerler uykulu gözlerle bakıyorlar. Her slogan atılışında olduğu gibi yine şaşkınlar. Artık üçer günlük destek grevleri süresize dönüştüyor. Fotoğraflar elden ele dolaşıyor. Kimse göz göze gelmek, konuşmak istemiyor. Tekrar bakılmak üzere sessizce masaya konuluyor. Hüseyin masaya sırtını dayamış bize bakıyor. Baba oğul birbirine sarılmış bize güldüyorlar. Dersim'de ağartmış saçlarını. Üzerinde tüm yaşamın yorgunluğunu görüyorum. Ama o da karşı koymaktan başka yol yok artık diyordu. Şimdi saygı duruşundaydı dostlarıyla birlikte oğlunun gömütü başında.

Hep birlikte söz veriyorlardı; "Direneceğiz."

"Burası BBC Londra. Türkçe haberler servisi. Türkiye'den gelen haberleri aktarıyoruz...."

Elimdeki gazeteyi atıyorum. Artık ölüm haberleri

duymak istemiyorum. İnkılap'ın öldüğünü biliyor. Gece hep onu düşündüm. Yaşayacağım diye sözmişti. Pasaport vermezlerse sınır çitlerini tekmel geçeceğini söylemişti. Geç kalma diye onu uyardı. Niçin kaçıp gitmedi? Yüzlerce soru soruyo yanıtlanırcaasına hep yanıtsız kalıyor.

Dostlar onu Fransa'da iyi karşılamışlardı, her hazırda, ama artık çok geç kalmıştı. Zalim Dehhak bumerangı geri dönmemişti.

Konuşmalarımı anımsıyorum; "Beni merak e yin ben iyiyim. Sizler operasyona uğradınız aran yalanan var mı, sağlığını nasıl? Hücrelerinizde lar akıyor mu? Benden istediğiniz birşey var mı?"

Sanki vizyonda bir filmi seyrederek gibi her şey rar gözümün önünden yineleniyor.

Şevket, İnkılap'la son kucaklaşmasını yapıyc vedalaşıyorlar. Şevket sirozdan kurtuluş olmad söylüyordu acaba şimdi yaşıyor mu? Bilmiyorur öğrenmek de istemiyorum.

Tecrit koğuşuna don gömlek getirilen 74 yaşın Özyılmaz'ı anımsıyorum. Baştan pazarlık yaptık, tüfek demek yok. Bu konuda bir brifing verip kim

eski tüfek olduğunu, eskiyen tüfeğin yaşlılıkla ilgisi olmadığını, gençlerin de eskimiş bir tüfek olabileceğini uzun uzun anlatmıştı. Ayrılırken bizleri tek tek kucaklayıp kendinize iyi bakın sözleriyle vedalaşmıştık. Bu ayrılığımız İnkılap'la olduğu gibi son vedalaşmaydı.

Son günlerde ranzasından kalkamaz duruma gelmiş, içeriden ve dışarıdan yapılan baskılar sonucu hastaneye yatırılmış ama bir hafta sonra, çarpmıha gerilmiş İsa gibi yatağa ellerinden ve ayaklarından zircirlenmiş bir vaziyette öldüğünü tahliye olan arkadaşın mektubundan öğrenmiştim.

Hamdullah'ı düşünüyorum, her şey yolunda mı? Sorular sormak ve yanıtsız sorularla karamsarlığı dağıtmak güç olsa da...

Onunla yapılan röportajı okuyorum. Gördüğü işkenceleri Almanlara anlatmış. "Biz olsak öldürdük, siz nasıl dayandınız?" sorusuna "Bir gün daha fazla yaşamak için dayandık. Bizden sonrakilere umut bırakmak için" demiş. "Kesinlikle iyileşeceğime inanıyorum. Arkadaşlarımla morali çok yüksek. Bana da moral verdiler. Arkadaşlarımla desteği beni hayata bağladı. İyileşeceğim ve mutlaka geri döneceğim" diyor. Okudukça rahatlıyorum. Tekrar birlikte olacağımızı, birbirimize daha da sıkı sarılacağımızı ve söylediğim gibi "geçmişteki önyargılarla yaklaşmayacağımızı" artık biliyorum. Gruplaşmanın yanlışlığı konusunda sana hak veriyorum. Yıllar önce bu olgunluğu neden gösteremedik, birbirimizi ve kendimizi niçin anlayamadık? O dönemdeki ayrılık tartışmalarımızı anımsıyorum, şimdi savunduklarımızdan çok farkı yerdeyiz. Bugün birbirimizi dinlemeye ve anlamaya çalıştığımız gibi aynı şeyi o zaman yapabilsaydık ne kadar ileride olacağımız konusunda seninle aynı düşüncedeyim. Şimdi geçmişini sorguladığımız gibi o zaman geleceği sorgulayabilir miydik? Yoksa bu olumsuzlukları yaşamak gerekli miydi?

Düşündüklerimi yazmaya isteksizleniyorum. Bu olumsuzlukları bir daha yaşamamak için geleceği sorgulayalım. Peki gelecek sorgulanır mı? Geçmişin muhasebesi geleceğin garantisi ise neden olmasın?

"25 yaşında hapse girdim. Şimdiki 25 yaşında olanlardan ilerideyim. Daha geniş düşünebiliyordum ama o kadar kısır yanlarımız da varmış ki, hayret ediyorum. O bilinçle nasıl harekete atıldık bilemiyorum." Bunları söylerken yalnız kendindeki değişikliklerden değil, birçok kişideki değişikliklerden söz ettiğini biliyorum. Haklısın tüm bunların yazılması, yeni kuşaklara aktarılması gerekiyor. Eskiden olduğu gibi birlikte yapılacak daha çok şeyler olduğuna inanıyorum. Bir an önce iyileş ve aramıza dön...

İnkılap aramıza döndü mü? Hiç ayrılmadı ki aramızdan. Hayır. O anlamda değil. Evet dostların arasına döndü. "Yüzde onbeş yaşama umudum varmış, öyleyse onu da Hamdullah'a veriyorum" demişti.

Dostları onunla son kez vedalaşıyordu. Bazıları önceden vedalaşmışlar, bazıları gelememişti çünkü hastane ya da sürgündeydi. Bazıları ise vedalaşmaya gel-

diklerinde gözaltına alınmışlardı. Ama yine de son yolculukta yalnız değildi. Tabutu dostları tarafından taşınmıştı. Gömütünde yapılan saygı duruşunda, "Direneceğiz" sözleri verilmişti.

Ölüm

Bu sevilmeyen sözü anımsadığımda hep birşeyler kaybettiğimi sanırım. Hiç görmediğim, sesini duymadığım dostlarımı bile hatırlarım. Onlarla sanki aynı yerde aynı koşullarda birlikte yaşamışız ve onlar öldü ben yaşıyorum gibi bir hisse kapılırım. Bazen kendimi onların yerine ve onları da benim yerime koyar ve yaşayanların yaşamı sevdiklerinden bir kez daha emin olunca rahatlarım. Böylece birşey kaybetmediğimi anlarım.

Ölüm.

Bu sözü duyduğumda bazı "doktor"ların nasıl sorusuna tıp da "yeni buluşlar" yaparak "eceliyle" yanıtını verirken "Ben ecelimle ölmek istemiyorum" mu ya da "Adalet yerini buldu" mu demek isterler, hep merak ederim.

Ölüm.

Nasıl ve nerede olduğu değil, niçin ve hangi sınıf uğruna olduğu önemli. Canların canlardan ayrılması, canların çoğalması için ise bu ayrılığa tarihsel bir zorunluluk demek doğru mu?

Bence insanlar insanlaşmalı ve yaşamı anlamlı hale getirmelidir. Bunu ancak insanlar başarır.

GÜNEŞTE SERİN SAKLAYIN BENİ

Okyanuslara tüçgen bırakıp kaçırdım her seferde
içimden tırnak yürür kıynlara. tutun
herbiri karartılmış misyoner
miçolar kadın budur yer
subaylar iğfal
çatlar beynim. ah. terbiyesiz kristal
bebeklere bellek ve kefen birden ısmarlanır
kelebek kanadından
yok bunların söylemi dilimi somurtan gece
ç e k

mutluluk bulunduğu en eskidir

annesinden korksa büyümezdi çocuklar

Azar Gök

DEVRİMCİ OLMAK İKTİDARI İSTEMEK

A. Veli Yıldırım

I.

"hangi yavru tek başına yığittir
hangi yangın bir başına söndürülür..."

Sosyalistler arası bazı tartışma süreçleri ilk başta olayın sonucunun nereye varacağını gözden uzak tutabiliyor. Fakat zaman ilerledikçe haklı bir zemindeymiş gibi görünen sahnenin perdeleri aralandığında çıplak bir eylemsizlik çizgisi ortaya çıkıyor. Kulaklarını, gözlerini birtakım merkezlere dikmek hastalığını bünyesinde taşıyan Türk solu hızla zaman ve zemine kendisini uydurarak yeni merkezler bulabiliyor. İşte yeni bir merkez, işte Avrupa solu ve demokrasisi. Radlar Pekin, Moskova gibi doğrudan sosyalistlerimizi büyüleyen Avrupa'ya çevriliyor.

Eylül yenilgisiyle TKP'nin mülteci geleneğini sahiplenilen sol, geleneğin yansıması bir zihniyeti de üstlenerek onu hızla TC sınırlarına taşıyor. Kendisi bir çaresizlik içinde kıvranan Avrupa'dan çözüm beklemek, yol göstericilik beklemek doğrusu gülünç oluyor. Ne var ki bekleniliyor. İşte son anların en çok tartışma gündemini işgal eden "yeni bir toplum projesi oluşturmak" tezi mülteci solun eylemsizlik çizgisinin bir ürünü olarak ithal serbestisinden yararlanıyor ve dergi sayfalarında yerini alıyor.

Yeni bir toplum projesi tezi, sosyalist demokrasi başlıklarının kuşkusuz bir çırpıda yabana atılır bir yanı yok. Olamaz da. Fakat Avrupa başkentlerinin rehaveti olayın içine girince görüntü silinip tartışmacıların, yazarların öznel niyetlerinden bağımsız olarak eylemsizlik çizgisi kendini var kılıyor.

Bir kez yaşanan, her deneyim hatalı "defolu" ilan edilince her bir yaşanan sosyalizmde zorunlu bir eksik yan keşfedilince sonuçta elde özlenilen uğruna mücadele edilecek bir olgu kalmadığı gibi yeni bir proje yaratmak da öyle kolay gözüküyor. İşte burada eylemsizlik, buna bağlı olarak da moral çöküntü hegemonyasını kuruyor. Emekçilerin kurtuluş mücadelesinin, emekçi iktidarlarının doğru bir örneği görülmedi, varolanlar da zaten ortada(!) Sonuç bu, anlayış bu. Burdan doğal olarak "Artık neden savaşıyoruz" yargısı tartışmaya açılıyor. İstenilerek, iradi olarak olmasa bile düşünce sisteminin zorunlu itikameti olarak. Tabi bu böyle ifade edilmiyor. Hatta dediğim gibi tartışmacılar bu niyetle de değiller. Ama bu anlama gelecek "Biz iktidarı alınca ne yapacağız, niçin iktidarı istiyoruz" soruları biçiminde formüle edilerek öne sürülüyor.

Eylül öncesinin "entellektüel düzeyi yüksek" sosyalistleri "Soyut bir yarın uğruna somut bugünü feda et-

meyelim" diye haykırıyorlardı. O gün için haklılık payı olan bir haykırıştı da. Bugün yine aynı baylar bir sosyalizm projesi tartışması yürütürken bugünün somut mücadele çizgisinin dışına düşüyorlar.

Bir noktaya kadar oldukça verimli bir sosyalist demokrasi tartışması yürüten Yeni Öncü çevresi ve ünlü Birikim çevresinde eylemsizlik tartışmalarının ipuçlarını görmek mümkün. Olgu Yeni Öncü'nün şahsında daha açıkça görülüyor. Çünkü Birikim için olağan bir ruh hali bu. Yeni Öncü gibi militan bir gelecekte gelen bir çevre bir tartışma süreci başlatıyor, dağılıyor, gevşiyor, hareket edemez, mücadele yeteneğini kaybeden tam anlamıyla bir "çevre"ye dönüşüyor. Hareketin kendi içinde bütünsel bir yenilenmeyi yaşamaması mücadele için zorunlu. Fakat bu zorunluluk çizgisi nereye kadar uzanacak?

Eylül yenilgisinden görece de olsa korunan, insanların az çok disiplin içinde tutabilen çevrede Eylül'ün başaramadığını mülteci yöntemli bir tartışma süreci başarıyor. Teorik konuların değerliliğine, zenginliğine rağmen belli bir örgütlülük içinde yeniden üretilememesi önemli zafiyetlere yol açıyor.

Mülteci yöntemli tartışma pratikten kopukluk oluyor.

Eylemden uzaklık oluyor.

Eylemsizlik, felçleşme oluyor.

Çevreden mücadele etmek, birşeyler yapmak isteyen insanlar kopuyor tek tek. Sonra gruplar halinde kopuluyor. Çünkü çevre güven vermiyor, mülteci anlayışı derleyip toparlama özelliklerini taşıyor. Çünkü çevre artık bir siyasal yapıdan küçüle küçüle bir dergi çevresine, bir yazı kuruluşuna evriliyor. Mültecilik çoğunlukla bir yazı kuruluşuyla yetiniyor. Hiç rahatsızlık duymuyorlar. Yazık oluyor.

Bir yönüyle somut pratiğe bağlı olmayan hiçbir tartışma, üretim değerli olmuyor. Kalıcılığı yok. Uçup gidiyor.

Bugünden yarına pratik ne sonucu var? Olması gerekiyor. Hemen şimdi hangi soruna çare olacak? Olması gerekiyor.

Üretilenin, tartışılanın yaşamsal öneme haiz olmasına yalnız ve yalnız pratik karar veriyor. Pratikten kopuk yazma-çizme hüsrana sonuçlanıyor. Yaprak dökümüyle sonuçlanıyor. Evet yazık oluyor.

II.

"Midyatta, alanın ortasında
ibret olsun diye,
yatıyor iki ceset..."

Devrimciler zamanı hovardaca kullanma lüksüne

sahip değiller.

Zamanın hareketsizliğe terk edilmesi değil, zamanın mücadelenin yolunu açmasına bakmak gerekiyor.

Bugün şu iki kavram devrimci sosyalizm için ayrılmaz biçimde içiçe geçmiştir. Kavramları sözlük anlamlarının donukluğundan kurtarıp canlı kanlı kılmak görevimizdir: Mücadele ve Örgütlülük...

Zamana kölece boyun eğmeye hayır!

Kendiliğindencilığe teslim olmaya hayır!

Örgütlenmek ve mücadele etmek en acil gündem maddemizdir. Mücadele içinde örgütlenmek, örgütlenerek mücadele etmek... İşte madolyonun iki yüzü.

Bugün kendi çizgimizde güven inşa etmenin de, işçi sınıfına, emekçilere güven vermenin de onlarla birleşebilmenin de başkaca yolu yoktur. Örgütlenmek ve mücadele etmek zorunluluktur...

Hayatın hangi alanında olursa olsun mücadele sürecini ertelemek, onu örgütlülük sonrasına havale etmek bizzat mücadelenin uzağına düşmek ondan uzaklaşmaktır. Eylül öncesinde aynı hatalar yaşanmıştır. Fakat görüntüdeki benzerlik bizi yanıltmamalıdır. O zaman da örgütlülük, işçi sınıfı partisinin yaratılması bilinmez bir geleceğe erteleniyordu. Ancak orada her şeyden önce teorik bir çıkışsızlık sözkonusuydu. Eylül öncesinin ertelemeci tutumunu reddederken oradaki değerli olan şeyi bir kaleme silmemek lazım. Mücadele azim ve kararlılığı, mücadeleye kitle-sel boyut katılması önemli kazanımlardır ve bizim kıskançlıkla sahip çıkacağımız mirasımız olmalıdır.

Bugün yine bazı çevrelerce teorik-pratik bütün mal varlığını yeniden meydana sürmek, ancak onları derleyip toparladıktan sonra mücadele yolunu tutmak anlayışı dile getirilmekteydi, ki, bu Eylül öncesinin hatasından daha fazla tehlike arz etmektedir. Eylül öncesinde örgüt olgusunu erteleyenler önemli birşey yapıyorlardı: Mücadele ediyorlardı. Yani iki esas unsurdan biri mevcuttu. Bugün ikisi de yadsınıyor. Örgütlenme olgusu ertelendiği gibi mücadele de erteleniyor.

Bu hastalıklı bir ruh halidir...

Yanlışlığın üzerine gitmek gerekiyor.

Devrimci sosyalizm sahip olduğu yüksek moral gücünü ve sağlıklı ruh halini etkili şekilde kullanabilmeli, dalga dalga yayabilmelidir. Gerek kadrolar, gerekse sıradan militanlar için moral güç bir silah kadar bir teorik donanım kadar gereklidir. Örgüt inancı devrimci ruh haline sahip insanların işidir. Devrimci sosyalizmin bütünsel örgütlülüğü üstün moral gücüyle ancak ve ancak mücadele içinde yaratılabilir. Bulduğumuz tek tek konum ve çizgilerde koordine edilmiş bir mücadele, hareketin bünyesine yeni enerjiler katacak, geometrik bir dizi gibi sırayarak büyüyecek ve işçi sınıfının bağımsız sosyalist örgütünü de ilmek ilmek örecektir. Örgütlülüğün ise dönüp yeniden yeniden mücadeleyi üreteceği bilinen bir gerçektir.

Ne istediğini bilen, cesaretle iktidara yürüyen bir mücadele çizgisi en küçük alanlardan başlayarak çelikten bir iradeyle döşenmelidir.

Bugün devrimci olmanın en geçerli ölçütlerinden

biri iktidarı isteyebilme gücüdür, moralidir.

Devrimci olmak iktidarı istemekle mümkün olabilir!

İktidar sorunu olmayan, hemen şimdi iktidarı istemeyen hatta buradan "Kazara iktidara gelseydik ne yapardık" hayıflanması içine girenlerin yeri mızımız sosyal demokrasidir, fakat asla devrimci sosyalizm değil... İşçi sınıfının, gençliğin yaşamın her alanının devrimci mücadelesi iktidar isteğine bağlı kılınmadıkça, onunla bütünleşmedikçe kalıcı, ilerletici olamaz.

Kendine, gücüne güvenmek ve iktidarı istemek!

Devrimci olmak ve iktidarı istemek!

İbret olsun diye teşhir edilen iki ceset, tekeli kapitalizmin karanlığına sıkışık iki yumruk olmalıdır.

III.

"tüm işlenemez suçların failidir gözlerim,
gözlerim halktır
sarsı ey yargık militanlığım"

Yaşanan sosyalizme dair kara haberler yayıldıkça bu duruma önce Türk solcuları alkış tutuyor. Şaşırtıcı olmuyor. Mülteci yöntemin Batı tekelci söyleminden etkilanmemesi mümkün değil.

Önce solcular alkışlıyor sosyalizmin sorunlarını.

Acı duyulacak yerde zevk alıyorlar. "Biz dememiş miydik, biz doğrulandık" diye adeta dans ediyorlar. Milyonlarca insan için bir kaos ortamı sessizce yayılırken, bırakalım sosyalisti insan olanın içi sızlarken;

Türk solcuları sevinmiyorlar...

Bir sosyalist için sosyalizmin sorunlarından zevk almak, mazoşistliktir... Hastalıklı bir ruh halidir.

Yine söylemeli Avrupa'nın tekelci yüzünden hayır yoktur. Bugün de 1917'de olduğu gibi Batı barutu tükenmişliği temsil ederken devrimci dalgarın, halkların uyanışının ayak sesleri Doğudan geliyor. Batıda eksik olan birşey var: Umut yok. İnanc yok. Oysa umut Doğuda yaşıyor.

Türkiye için, sosyalistler için vahşet ve zulmün karabasan gibi çıktığı Eylül diktatörlüğü altında çakan özgürlük kıvılcımı bugün zafer ateşi olarak durmaksızın büyüyor. Bu sosyalistim diyen herkesin onurudur. Bu coşkuya sahip çıkmak, bu coşkuya katılmak, bu coşkuyu yaşamak gerekiyor.

Örgütlülük ve mücadele nasıl nesnel zeminin, kolektif önderliğin sarsıcı ihtiyaçlarına yanıt veriyorsa coşku ve bilinç de öznelin devrimci bireyin donanımının zorunlu unsurları oluyor. Devrimci bilinç devrimci coşku devrimci olmanın suyu ekmeği... Tekelci kapitalizmin Eylül diktatörlüğü önce ortak coşkuya saldırdı. Bilinci köreltme atağı başlattı. Ardından tek tek insanların coşkularını silip süpürmeye kalkıştı. Ama bir kardelen gibi inatla varlığını sürdürdü coşku, işkencelerde, zindanlarda, tezgah başlarında... Devrimci bilinç de öyle boyuna coşkuyu besleyerek.

Bugün sosyalist saflarda mülteci yöntemin Eylül diktatörlüğünü teyid ederek aşladığı bir coşku eksikliği, bir inanc erozyonu gözleniyor. TBKP'den Sosya-

list Birlik'e geniş bir yelpazede bunu gözlemek mümkün. Salt bilinç, salt teorik donanım yetmiyor. Politik varlığa son verilerek, politik bir intiharı yaşayarak yürütülmüyor.

Devrimci olmak bilinçle oluyor. Coşkuyla oluyor. Bilinçle, coşkuyla örgütlenilip mücadele ediliyor. Devrimci olmak coşkuyla oluyor, iktidarı istemekle oluyor.

TEMEL ÖZGÜRLÜKLER DERNEĞİ KURULDU

Türkiye çapında faaliyet göstermek amacıyla Ahkara'da Temel Özgürlükler Derneği kuruldu. İnsan temel hak ve özgürlükleri konusunda çalışmalar yapmak üzere kurulan TEMÖD'ün kurucuları arasında; hukukçular, sanatçılar, işçi ve sendikacılar bulunuyor.

Temel Özgürlükler Derneği kurucuları, ilgili belgelerin Ankara Valiliği'ne verilerek derneklerinin tüzel kişilik kazandığını belirttiler.

Kurucular Toplumsal Kurtuluş'a yaptıkları açıklamalarda;

"Temel hak ve özgürlükler konusunda örgütlü mücadelenin bugün için bir zorunluluk olduğunu belirttikten sonra mücadele sürecinde kitlesellik, başarı ve etkinlik sağlayabilmek için dar grupçu anlayışları da resmi bürokratik eğilimleri de terk etmek gerektiğini" vurguladılar.

Temel Özgürlükler Derneği'nin çalışma anlayışının;

İnsanlık tarihinin engin mücadelelerle dolu evrensel sürecinde kazanılan, dokunulmaz ve devredilmez insan temel hak ve özgürlüklerine sahip çıkar; korur ve geliştirilmesi yönünde çaba harcar.

İnsan onurunu, temel hak ve özgürlüklerini zedeleyen her türlü insanlık dışı davranışa açıkça karşı çıkar ve etkin tavır alır.

Toplumsal özgürlüklere, insanın özgürleşmesine, bütünsel olarak ancak zorunluluğun kavranılmasıyla ulaşılabileceği anlayışından hareket ederek;

Daha geniş bir özgürlük içinde daha iyi yaşam koşullarının sağlanması için uluslararası sözleşmeleri, özgürlük bildirgelerini ve hukukun üstün ilkelerini insan temel hak ve özgürlüklerine ilişkin birer kazanım olarak görür ve hayata geçirmeyi amaçlar.

Kişilerin din, dil, ırk, cinsiyet, mezhep ve kültürlerinden, düşünce ve inançlarından dolayı baskı altında tutulmalarına karşı çıkar, insanların insanca yaşaması gerekliliği ve zorunluluğu doğrultusunda faaliyette bulunur, sağlıklı bir çevrede yaşamak, çalışma, kendi anadilini kullanma özgürlüğünü önemle savunur."

Biçiminde köktenli bir perspektife sahip olduğunu da önemle belirttiler.

Derneğin yapacağı işler arasında :

Dernek, amacına ulaşmak için aşağıda saptanan konularda gerekli yöntemleri izler ve uygular :

1-Bireyin sağlıklı bir çevrede her türlü kişi özgürlüğü ve güvenliğiyle donanmış bir ortamda yaşamını sürdürmesi, maddi ve manevi varlığını geliştirebilmesi amacıyla çalışmalar yapar.

2-Ülkemizde temel hak ve özgürlüklerin uygulanması kapsamında incelemeler yapar, kamuoyunu aydınlatır, bilgi kaynakları kurar.

3-Belirlenmiş amaçlar doğrultusunda bilimsel araştırmalar yapar, yaptırır, sonuçlarını kamuoyuna sunar.

4-Hükümlü, tutuklu ve gözaltında bulunanların yaşam olanaklarının insan onuruna yakışır düzeye yükseltilmesi maddi ve manevi her türlü işkencenin sona erdirilmesi, kültürel baskının ortadan kaldırılması, insanın yaşama özgürlüğünün savunulması, çalışma hak ve özgürlüğü başta olmak üzere amacı doğrultusunda geniş katılımlı yaygın kampanyalar düzenler, araştırmalar yapar, kamuoyu oluşturur.

5-Özgürlük ihlalleri karşısında karşılıksız olarak hukuk yardımında bulunur.

6-Amacı doğrultusunda söyleşi, konferans, seminer, sempozyum, açıkoturum, panel, toplantı ve gösteri düzenler, sergi açar, konserler, yarışmalar organize eder, ödülleri koyar ve vakıf kurar.

7-Gazete, dergi, kitap, broşür, bildir ve benzeri yayınlar çıkararak görüşlerini açıklar.

8-Aynı amacı taşıyan diğer kuruluşlarla işbirliği yapmak olduğu.

Derneğin amacını benimseyen ve bu doğrultuda çalışmayı kabul etmiş olanların derneğe üye olabileceklerinin yanısıra derneğin amacına ilişkin çalışmalarıyla tanınan özgürlük mücadelesine emeği geçmiş üyelik olanağı olmayan kişilerin onursal üye olabilecekleri açıklandı.

Temel Özgürlükler Derneği'nin kurucuları şu isimlerden oluşuyor: Ali Yıldırım, Serpil Erdoğan, Mehmet Sumbül, Sevinç Çinnur, Yusuf Şaylan, Abdullah Akin, Hasan Kara, Hüsnü Öndül, Bilgesu Erenus, Asaf Bal, Mustafa Aydaş.

Kuruluşunu tamamlayarak üye kaydına başlayan dernek yetkilileri ile çalışma programı ve mücadele ilkeleri konusunda gelecek sayı daha geniş bir röportaj sunacağız.

İstanbul'da 22 Ekim 1989'da 'Birlik' toplantısında Arkadaşımız Ahmet Zengin'in yaptığı konuşmayı sayfalarımıza alıyoruz.

YÖNÜMÜZ GELECEĞE DOĞRU OLMALIDIR

Ahmet Zengin

Buradaki tartışmalarda herhangi bir konuda görüş belirtilirken, tartışılan konularda bugüne kadar herhangi bir yerde birşey yazılmamış, birşey söylenmemiş gibi kabul ederek sıfırdan bir kurgu yapmak mümkün değil. Buraya gelirken herkes bu konuda ya yazı yazmış ya da okumuştur.

Son birkaç yılın dergilerine baktığımızda, özellikle belli dergilerde, en fazla tartışılan konunun sosyalist demokrasi olduğunu görüyoruz. Bu açıdan, burada bunların üzerinde konuşmamız gerekir. Gerek o tartışmaları ve yazılanları gerekse bugünkü toplantıyı izlerken bana öyle geldi ki, bu tartışmaları, daha dışardan birinin -diyelim ki orta yaşlı bir Avrupa solcusunun- süren bu tartışmaları, Fransızların deyimiyle, bir *deja vue* duygusuyla izlememesi mümkün değil. Hani birşeyi ilk kez yaşıyorsunuzdur *da*, sanki daha önce aynı şeyi bir kez daha yaşadığınız gibi bir hisse kapılırsınız ya, *deja vue* duygusu böyle birşey... Böyle bir konum göründü. Metin Çulhaoglu bunun biraz dışında olarak geldi bana.

Bugün Garbaçov'u aşmayan bir reel sosyalizm eleştirisinin çok katkısı yok

Kendi görüşlerime gelmeden önce, daha önce konuşan arkadaşların söyledikleri üzerine birşeyler söylemek istiyorum. Nurullah Ankut, "Proletarya küçük burjuva hastalıklarından bağıştır" dedi, bence aksine, hiç de bağıştık olmadığı gibi, artı, kendi hastalıkları var. Kapitalizmin kirine, pasına bulanmış olmak gibi ve sosyalizmi bu insanlarla kurmak durumundayız. Bunun ötesinde bugün dünya solu işçi sınıfının konumunu tartışıyor, görüşlerden bir tanesi de, işçi sınıfının ekonomist, reformist hatta karşı-devrimci olduğu yönünde... Metin, konuşmasında iki alıntı yaptı. İkincisi mealemdi, Engels'in Bloch'a mektubundaki tarih anlayışı. Bu tarih anlayışının sadece kapitalizme özgü olup olmadığından ben Metin kadar emin değilim. Bugün Sovyet toplumu açılıyor, ne kadar ajanlarla (öznelerle) dolu olduğu daha açık görülecek. Bence de 17 Ekim Devriminden sonra Marksizmin bütün alanlarına yeni bir gözle bakmak gerekiyor. Felsefeye, ira-

deye, tarihe, ekonomiye, burjuva volantarizmine ve ikincisi, ben de planlı tarihsel süreç fikrinden bahsedebilirim. Ama önünde sonunda tarihe en yukardan bakıldığında örgütlü bir iradenin isteğine göre tarihin işletilebileceğini sanmıyorum. Saim, (*) çok yıllar öncesinden konuşuyor. Yıllar öncesinin bir anlayışını almış bize okuyor. Gerek yok bence herkes okumuştur. "Marksizmde tek parti anlayışı yoktur, sonradan eklendi" diyor. Marksizmde zaten doktrinerlik yok. Tek parti olacak veya olmayacak diye birşey söylemez Marksizm. Saruhan(**) da keza öyle. Devletçi sosyalizm anlayışı ve eleştirisi bugün artık çok geliştirici değil. Hele Garbaçov'dan sonra reel sosyalizmin geçmiş süreçlerinin eleştirisinden güç almak bana pek olası görünmüyor. Garbaçov bu tür eleştirmenlerin silahlarını ellerinden alıyor. Zira bugün Garbaçov da varolan yapıyı bu arkadaşların argümanlarıyla eleştiriyor. Bugün Garbaçov'u aşmayan bir reel sosyalizm eleştirisinin çok katkısı yok. Bunun dışında Garbaçov'u eskinin tekrarı olarak veya yeni Stalin olarak görmek var ki, bu da bana henüz Garbaçov'u da içeren bu çözümlerin yapılmamış olduğunu düşündürüyor. Anti-parantez, bugün SSCB'de ve Doğu Avrupa'da her şey daha yeni başlıyor. Oralandaki gelişmeleri öngörmek için eski teorik araçların yeterli olması zor görünüyor. Nail(***) bir öncü partiden, kitlelerin ve kadroların eğitiminden bahsettiğinizde, yöneticilik, yönlendiricilik, irade alanlarına giriyorsunuz. Ve bunların ne kadar olup, ne kadar olmaması gerektiğini tayin etmek de teorik olarak çok kolay gözüküyor. Üretici güçler, ekonomizm eleştirisine gelince, bugün dünyada sosyalizmin temel sorunları konusunda düşününlerin bir bölümü, sosyalizmin imkânını engelleyen en temel şey olarak kıtlığı görüyorlar: Tek bunu söylemesem bile, bana da bu konu çok önemli gözüküyor, yani kıtlığı ortadan kaldırmadan üretenlerin yönetici olması gibi sorunların halledilmesi çok olası değil.

Bugün burada, bana öyle geliyor ki, sosyalist demokrasi üzerine teorik birşeyler söylemek, yani sosyalist demokrasi iyidir, doğrudur, olmalıdır demek; bunun gerekçelerini saymak, bunun olmadığı ve hayata

(*) Saim Koç

(**) Saruhan Oluç

(***) Nail Sathgan

geçmediği noktalarda tarihte nelerin olmuş olduğunu sıralamak bunun olmayışının ne olumsuz sonuçlara yol açmış olduğunu anlatmak -bu konuda bilinenlerin tekrarı babından olacağı için- pek birşey söylememiş olmak gibi gözüküyor. Tabii sosyalist demokrasi denince herkesin aklına önce Stalin ve Stalin eleştirisi geliyor. Troçkizm hariç Türk solu, Stalin'in hatalarını, yanlışlarını keşfetme yıllarını yaşıyor. Troçkizm ise bunu zaten "ezelden beri biliyor." Tabii bu yeni gelinen görüşlerin "katkılarını" önümüzdeki yıllarda göreceğiz. Bu düşüncelerin geliştirici olup olmadığı, hayata birşey katıp katmadığı, toplumu ilerletip ilerletmediği yaşıyor olarak görülecek.

İnsanların kafalarının bir işleyiş biçimi var. Ben bu konuda dönüp kendime baktığımda şunu görüyorum. Birçoklarının çözüm diye geldikleri noktanın kendisi bana sorun olarak gözüküyor. Bunun düşüncemde işleyiş sürecini ifade etmem zor. Her çözümü bir sorun olarak almak gibi basit bir mantık silsilesi değil. Daha çok kolaycılığa bir tepki olarak bakıyorum. Sosyalist demokrasi de, ki bu da artık kendi içinde kapalı bir dili olan dar anlamda bir ideolojiye dönüştü, ilk duyduğumda bana böyle bir izlenim verdi. Ben Stalin'e baktığımda teorik ve felsefi olarak bir kolaycılık gördüm. Stalin'in benim için bir yanı da budur. Bugün sosyalist demokrasiye gelmiş insanlarda, bu anlamda, gerçek bir yeni düşünceye varma değil, mantık eski kalmak kaydıyla, yeni bir kolaycılığa geçiş görüyorum. Stalin'i reddederken "Stalinistlik"lerini devam ettiriyorlar. Bu "Stalinizm"den daha köklü bir kopuş çağrısı değil; zira ben Stalin'e bir -izm ekleyerek Stalinizm kavramını kullanmıyorum. Ama burada herkes tarafından anlaşılabilir, eleştirilerde ortak bir dil kullanmak için bu kavrama yer veriyorum.

Sosyalist demokrasi çok geniş bir konu. Öncelikle iki düzeyde tartışılıyor. Birincisi, sosyalist bir toplumun yönetimi ve örgütlenmesi anlamında, ikincisi de örgüt ve partinin iç işleyiş anlamında. Ben böyle bir birlik tartışması sürecinde parti içi veya birliğe yönelik olmak kaydıyla iç işleyiş açısından daha önemli görüyorum bu tartışmayı. Önünde sonunda sosyalist toplum modeli çok kolay kurgulanan birşey değil. Ve bu tartışma da Stalin'le ortaya çıkmış bir konu değil, keza salt sosyalizmle ilgili birşey de değil. Tüm yönetim biçimlerini kesen ve hayata dair bir yanı var. Devrimden hemen önce -veya hemen sonra-Buharin, Lenin'e örgüt içi işleyiş konusunda; kimsenin kimseyi götürülerinden dolayı tasfiye edemeyeceği, yok edemeyeceği, kimsenin kendi görüşlerini zor yoluyla dayatamayacağı konularında bir anti-termidor kateşizmi öneriyor. Böyle bir "ilkeler demeti" saptanmasının ve bunun tüm parti üyelerine dağıtılmasının, Fransız Devriminden sonraki Thermidor'a benzer bir süreci engelleyeceğini düşünüyor Buharin. Buna ilişkin Lenin'in cevabını okumak istiyorum:

"Yoldaşlar, bunun parti üyeleri arasında dağıtılmasını gerekli görmüyorum. Böylesi bir kateşizmin hangi amaca hizmet edeceğini bilmiyorum. Parti içi

ayrılıklarımızı hiçbir zaman jakoben bir üslupla çözmeye çalışmayacağımıza inanıyorum. Fakat olaylar bizi bu yönde sürükleyecek ve içimizden birileri bir gün bu ayrılıklarımızı giyotine başvurarak çözümleme düşüncesine kapılacak olursa, o zaman tanrı bize merhamet etsin, çünkü o zaman hiçbir anti-termidor kateşizmi bize yardım edemez. Bu denli bir itici gelişmeyi böyle bir kağıt parçasıyla durdurabileceğimiz ya da önleyebileceğimiz düşüncesi çocukça bir düşüncedir, Nikolay İvanoviç."

Burda Lenin'den bu alıntıyı yaparken şunu da bir yandan çok iyi görüyorum tabii, anayasa, tüzük ve benzeri konularda bir anlayış ortaya çıktığı ve bu tüm topluluğa, tüm anlayışlara emdirildiği zaman, bu artık bir kağıt parçasından çok öte anlamlar taşır. "Ama son tahlilde yine güç belirleyecidir"i tartışmak ise bana spekülasyon gözüküyor.

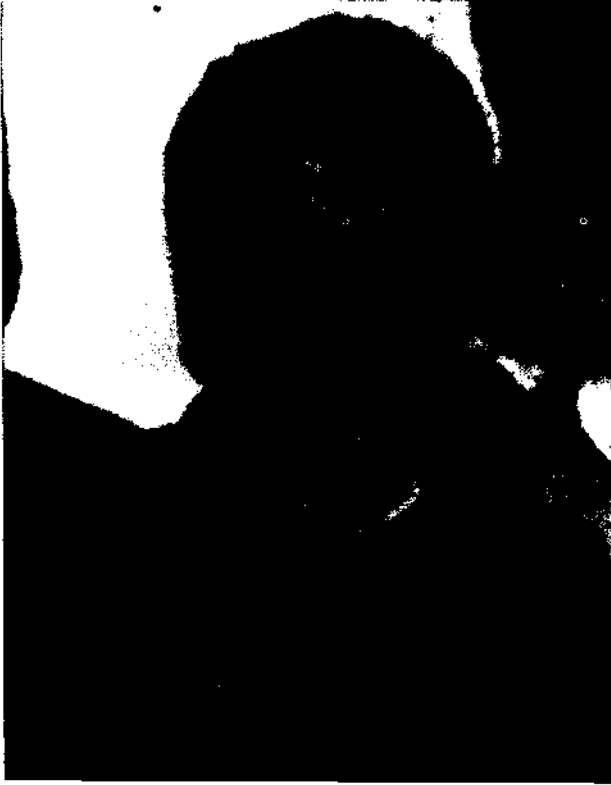
Birçok noktada bana öyle görünüyor ki, bugünkü eleştirilerde, geleceğe yönelik çözümler geçmişten bulunmaya, geçmişe dönerek bir yerlerden bulunmaya çalışılıyor. Geçmişin herhangi bir sürecine dönmek düşüncesinin pek bir katkısının olacağını düşünmüyorum. Bugünün sorunlarına çözümler ancak bugünün eleştirisi üzerine bulunabilir ve ancak yüzümüz geleceğe dönük olarak yürünebilir.

Geçmişin herhangi bir sürecine dönmek düşüncesinin pek bir katkısının olacağını düşünmüyorum. Bugünün sorunlarına çözümler ancak bugünün eleştirisi üzerine bulunabilir ve ancak yüzümüz geleceğe dönük olarak yürünebilir

Son bir nokta olarak da şuna değineyim; gözler o kadar Stalin'e ve reel sosyalizme dönük ki, bu dünyada "Stalinist deformasyon"dan kurtulmuş bir sosyalizm anlayışının uzun yıllardır var olduğunu ve bu anlayışın da artık bir tarihinin olmuş olduğuna kimse değinmiyor, bu geleneğin evrimiyle kimse ilgilenmiyor. Genel olarak Avrupa solu özel olarak da Troçkizm "Stalinist deformasyondan münezze" bir süreç yaşadılar. Onlar ne yaptı, ne kattı hayata buna da bakmak gerekiyor. Kaldi ki bunun da ötesinde bugün "Stalinist" deformasyon"dan kurtulmuş anlayışlar da sorgulandı, sorgulanıyor. Kısaca, bir anlamıyla sosyalist demokrasi Türkiye'de, 70-80 sürecinde yaşadığımız noktalardan sonra gelinen bir "ilk duygu" olarak yaşıyor. Avrupa solu da 68'lerde veya 56'larda benzer duygu ve bakışlarla hayata girmişti ve onların da bir süreci oluştu. Bugün bu sürecin yaşadıkları da sorgulanmalı ya da aynı anlama gelmek üzere tüketilmeli. Bugünkü yürüyüşümüz bütün bunları görerek ve aşarak olmalı, diye düşünüyorum.

Recep Maraşlı ile söyleşi

'SOSYALİST TEORİ AKADEMİK TARTIŞMALARLA SINIRLANDIRILAMAZ'

RECEP MARAŞLI KİMDİR?

Recep Maraşlı, 1956 Erzurum doğumlu. 1969-1972 yılları arasında Erzurum "Devrim" gazetesinde edebiyat konulu yazılar yazmaya yöneldi ve bir yazısı nedeniyle 1972 yılında tutuklandı ve Diyarbakır Cezaevinde 14 ay tutuklu kaldı. 1975 yılında Ankara'da kurulan Komal Yayınlarının kuruluşunda görev aldı ve aynı yayınevinin 12 Eylül'le birlikte kapatılmasına kadar, sahibi ve sorumlu yönetmeniydi.

İsmail Beşikçi'nin kimi kitaplarının da içinde bulunduğu Komal Yayınevine ait bazı kitaplardan ve ek olarak Rızgari davasından, mahkemelerdeki savunmalarından dolayı Yargıtay'ca onaylanmış, kesinleşmiş 40 yıl hüküm cezası bulunuyor.

1987 yılında Uluslararası Af Örgütü'nün "yılın

mahkumu" seçtiği Recep Maraşlı, halen Eskişehir Cezaevinde bulunuyor. Daha önceki evrelerde ise Diyarbakır Askeri Cezaevinde direnişlerdeki kararlılığı ve mahkemelerdeki savunmalarıyla sosyalistlerin tanıdığı bir ad Recep Maraşlı. Geçtiğimiz aylar Eskişehir Cezaevinde kendisiyle yazışmalı olarak yapılmış ve dışarı çıkarılmış bu söyleşiyi Toplumsal Kurtuluş okurlarının değerlendirmesine, duyarlılığına sunuyoruz.

Sayın Maraşlı dost, Diyarbakır Cezaevinde yaşadıklarınızın bir değerlendirmesini ve yaşadıklarınızdan kimi kesitleri kısaca anlatabilir misiniz?

Diyarbakır Cezaevinde yaşananlar siyasal zorbalığa karşı insan bilincinin ve bedeninin direnme gücünü ve zaafalarını ortaya bütünüyle koyan bir süreçtir. Bu süreçle ilgili her tamğın anlatacağı görkemli bir mozaik panonun yapı taşları gibidir. Şimdi herkesin yerli yerine oturtulamadığı bu panoda bütünü kavramak zor...

Öyle süreçler yaşandı ki, namuslu olmak, bilincini ve vicdanını siyasal zorbalığa teslim etmemektir. İnsanın bedenini yine insanın kendisine karşı kullanarak kişiliklerimiz ve kimliklerimiz ele geçirilmeye çalışılıyordu. İnsanların hiç beklemediği anlarda zaafaları, ihanetleri, basitleşmeleri karşısında tutunmak çok önemliydi.

Kimi kesitler istiyorsunuz: Yüzlerce insanın bir daha onurlarının yağmalanmasını kabullenmeyerek canlarını dışlerine takıp direnmeleri birer kesittir... Kendilerini duvarlara vurup yakanlar... Hepsi... Ölümcül dayaklara, işkencelere dimdik kalanlar... Hepsi birer kesittir...

Ülkemiz sosyalistleri evrensel-teorik yeni gelişmeleri gereği gibi izliyor mu sizce?

Gereği gibi izlenebildiğini sanmıyorum. İzleyebilmek için biraz da içinde olmak gerekir gelişmelerin. Bizde ise deyim yerindeyse ithal ve ikameci bir tavır var. Yeni tartışmaların gereği kadar içinde değiliz. Onları ancak çeviri yoluyla ithal ediyoruz. Kanımca bu tartışmaların sadece geriden izleyicileri olmamak için

bu büyük teorik ve kültürel mirasa sahip çıkarak bu üretime yer yer bizlerin de katılımı gerekir...

Ülkemizdeki sosyalistlerin teorik-kültürel üretimleri (birkaç saygıdeğer çabanın dışında) dışardan izlenmektedir. Bazı siyasal saplantılarımıza klasiklerden alıntı monte etmenin teorik üretim sayılmayacağı da bilinir.

Gündemin ve önümüzdeki işin gereği olmayan tartışmalar ise sosyalist entellektüellerimiz arasında bir yanlış olarak izole olmaktadır. Akademik tartışmalar da olmalıdır, izlenmelidir, ama sosyalizmin tersi akademik tartışmalar düzeyinde sınırlanıp hapsedilmemelidir. Çünkü ona iş içinde, üretim içinde ihtiyacımız var. Sosyalist kadroların da hem iş, hem düşünce üretimi içinde olmaları (iki bileşenle) zorunludur kanımca. Bu çabanın ve bileşenin boyutu ise ulusal değil, evrensel olduğuna göre; bu çaptaki perspektifi kaçırmamak belirleyici bir öneme sahip.

Sovyetler Birliği'ndeki son gelişmeler için yargılarınız nelerdir?

Geniş boyutlu bir konu bu. Peşin yargılar ve eksik bilgilerle değerlendirme yapmak yanıltıcı olabilir.

Dünya sosyalist hareketinin yarım yüzyılı aşan bir süredir önünde duran bir sorun var ki, o da sosyalist toplumun inşasıdır. Yarım yüzyıllık deneye, mücadele birikimine bakarak sosyalist inşaanın neresindeyiz diye sormak gerekiyor; başarının ve başarısızlığın nedenleri nelerdir diye sormak gerekiyor. Bunu en yakın tartışanlar ise sosyalist insanın tıkaandığı ya da bozulduğu ülke toplumlarıdır. Sovyetler Birliği'nde bugün yaşananların bir etkeni de bürokrasinin o ülke halklarının dinamizmini zorlamasıdır. Bürokrasi bir tıkanmaya birtakım reel politikalar üretmek durumundaydı. Glasnost, perestroyka gibi değişimler, bloklar arasındaki yeni ilişkilerin başlangıcına, sosyalist ülkelerde bir dizi çalkantıya ve yeni bir dönemin başlangıcına işaret ediyor. Bu dönemin belirleyici gücü olan uluslararası proletarya hareketinin kendi kimliğiyle ortaya çıkmaması, geçici birtakım düş kırıklığı ve saplantılara neden olacak gibi görünüyor. Fakat bu dönemin olumlu gelişmelere doğru evrilmekte gecikmeyeceğini tahmin ediyorum.

Çok geniş bir yelpazede bir çok siyasi dergi, geçtiğimiz birkaç yıl içinde yayın yaşamına başladı. Bu dergilerin genel olarak bir değerlendirmesini ve Kürt sorununu son yıllarda gündemlerine getiriş biçimlerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Bir de kimi magazin yayınların bile Kürt sorununa yer yer değişik biçimlerde yer vermelerini nasıl yorumluyorsunuz?

Ben siyasal dergilerimizin çok olmasından takip etmedeki güçlük dışında memnunum. Bu dergilerin genellikle siyasal tabanları var, ama toplumsal tabanları yok. Ülkemizdeki siyasal kadrolar bilindiği gibi toplumsal tabanlarına kavuşmuş değiller. Belki de siyasal

yayınlar, bu çabanın bir sonucu olarak da çoğalıyorlar. Ama bir yayını çıkarmak ne kadar önemliyse, o yayını yaşatmak da o kadar önemli kanımca. Çoğunun birkaç ayla sınırlı bir sürede veya en fazla bir yıl yaşayabildiklerini görüyoruz.

Siyasal yayınların yaşamlarının kısa sürmesinin ilk nedeni kuşkusuz ki anti-demokratik baskılardır. Fakat çok önemli sayabileceğim ikinci nedeni de bu yayınların toplumsal tabanlarının olmayışı ve siyasal kadrolarının kendi bunalımları sonucu (kimilerinin) ortadan kaybolmalarında etken olabiliyor; bu, ilk etkenin perdelenmesiyle çoğu kez görülmeyebiliyor.

Kürt sorunu "malzeme" olarak da kullanılma durumuna gelmişse, bu, birçok tabunun yıkılmış olduğunu gösterir; kuşkusuz ki soruna bir tiraj olayı olarak sansasyon boyutuyla yaklaşan yayın organları var. Ama siyasal oluşumların, anlayışların bu sorun üzerine söylemeleri gerekenleri kendi perspektiflerinden yorumlamalarını diğerlerinden ayırt etmek gerekiyor. Bir de Kürt sorununun legal yayın düzeyinde tartışılması henüz kısıtlıdır. Konuşmak isteyenler, konuşanlar için sıkıntılar mevcuttur. Sorunu "malzeme" ya da "sansasyon" yapmak için kullanmak isteyenlerin ise önu açıktır. Bu durum da ortaya bunalımlar, belirsizlikler çıkarıyor.

Yaşamı nasıl tanımlıyorsunuz?

Yaşam sonsuz bir kavgadır...

Aynı biçimde kavgayı nasıl tanımlıyorsunuz? En az sözcüklerle.

Bu anlamıyla kavgaya etmiyorsanız yaşamıyorsunuz demektir...

Sanatla yakından ilgilenen biri olarak "hapishane edebiyatı" diye tanımlanan edebiyata ilişkin düşüncelerinizi öğrenmek istiyoruz...

Bence şiirin diğer yazın türlerinden apayrı bir yeri var. Çünkü zindan karanlığında da, kavganın ateşinde de boy veren, çelikleşebilen ve çelikleştirebilen bir yazın türü. "Hapishane şiiri" gibi bir tanıma katılmak ise olanaksız. Eğer ozanlar zindanlarda yazmak zorunda bırakılıyorsa buna "hapishane şiiri" adı vermek doğru değil. Şiir, çürümenin ağrıtlarını, yenilginin hüznünü aktarabiliyor; bütün bunlar hapishanelerde daha yoğun yaşanıyor. Türkiye şiirinin hapishane takıntısının nesnel koşulları var. Yanmış, yıkılmış bir savaş alanı düşünün. Orada inlemeler, yakınmalar, acılı ağrılar, hüznü hıçkırımlar duymamak olası mı? Bu da çok fazla haksızlık olmasın. Şiir direnmeyi de içeriyor... Hayatın gürül gürül dinamizmini yakalayan estetik kavgada en çok belleğimize yer eden dizelerle kahıyor.

Siyasal dergilerin kültürel sanatsal yetkin ürünlere çoğunlukla hiç yer vermeyişini, estetik

yethinliği gözetken sanat yapıtlarının bu dergilerde çoğu kez anlaşılmadığını nasıl yorumluyorsunuz?

Öyle dönemler oldu ki siyasal mücadeleden kaçan kimileri, kendilerini tek boyutlu bir sanatsal etkinlik içine hapsettiler. Ve yine öyle dönemler oldu ki kavga içindeki kimseler, bilimsel-sanatsal etkinliklerin kavga dışı olduğunu sanarak sırt çevirdiler. Siyasal dergilerimizin çoğu kendi siyasal ve toplumsal tabanlarına ulaşmayı çabalarırken, toplumsal bilincin altına yerleşen bir parçalanmışlığın kırıntılarını da aşamıyorlardı. Oysa ki bu parçalanmışlığın aşılması, siyasal faaliyetlerin bilimsel bilgi üretiminin estetik yetkinlikle bütünleşip bir işlev kazanması bir nitelik sıçramasını da getirecekti...

Ne zaman bir dergi kapağında özensizce çiziktirilmiş bir resim görsem içim cız eder. Bu tür özensizliklerin sonuçta bilimsel gelişmeleri de Pavlo'nun köpeğindeki şartlı refleks örneği seviyesinde izlemeye atbaşı gittiğini deneylerimizden biliyoruz.

Kitlelere politik bilinç taşımak, nasıl onların varolan bilincinin yeniden ifadesi değil de, o bilinci döndürmekse; estetik değerler için de böyledir. Varolanı tekrarlamamak, klişecilikten kaçınmak, basit olana, sık olana prim vermemek... Bu bakımdan yayın kurullarına da önemli görevler düşüyor...

Ülke sosyalistlerine diyecekleriniz, önerileriniz nelerdir?

Önemle: Sosyalist siyasal güçlerin birliği...

Birlikten söz etmek ve birliği savunmak kadar çok yapılan birşey yok herhalde. Gelin görün ki, siyasal pratikte ise en çok "ayrılık" üretilmektedir. Şuna inanıyorum: "Birlik" sözüne totaliter bir anlam yüklemek isteyenler birlik yaratamazlar. Birlik, ancak ayrılıkların tanımlanması ve tanınması ile olanaklıdır. Ayrılıkların tanınması ve onların ifadesine olanak vermeyen birlik, diktatörlüğe tekabül eden bir birliktir. Oysa sosyalist siyasal güçlerin birliği "zor"a değil, gönüllülüğe bağlı olarak hayat bulabilir.

O halde birlik, ayrılıklarımızın tanınması ve ortak yanlarımızın örgütlenmesi olarak algılanmalıdır. Ortak yanlarımızın örgütlenmesi bir araç olarak bir partiye, cepheye ya da geçici güç ve eylem birliklerine tekabül edebilir. Şuna inanıyorum: Ayrılıklarımızı tanıyarak ortak yanlarımızı örgütleyip mücadele ettikçe görülecek. Bugün daha sağlıklı örgütlenmeleri engelleyen ayrılıklar bir bir çözülecektir. Çünkü teorik ve siyasal ayrılıkların en iyi ayıklanacağı alan toplumsal mücadelenin rahmidir.

Ülkemiz sosyalistlerinin önündeki temel sorun ulusal ve toplumsal kurtuluştur. Bu sürecin gereklerinin yapılmasıdır. Gündem bir savaştır... Bu savaş her cephede sürmektedir. Salt demokratik umutlar ya da "reformcu" mücadeleler bu sürecin alternatifi sayılmaz.

Şimdi cezaevinde neler yaptığınızı anlatabilir misiniz?

7-8 yıllık cezaevi yaşamımda yazmak, en çok, benim için savunma yazmak oldu. Savunmalarımın tarihsel sürecimizi belgeleyen, düşüncelerimizi ve kendi gerçeğini ifade eden metinler olmasına özen gösterdim. Savunmalarım nedeniyle ek yargılamalarım oldu. Şimdi yargılama süreçleri bitti ve cezaevi koşullarında yetersiz araştırma olanaklarını da zorlayarak özgün koşullarda kimi çalışmalar yapmaya çalışıyorum. Ülkemizdeki "azınlıklar" sorunu üzerine bir çalışmamı tamamladım örneğin. Bunu geliştirerek "sosyalist bloktaki" ulusal ayaklanmaların karakteri ve kökenlerine dek vardırımak niyetindeyim.

Yazmamın dışında kendimi onlarsız düşünmeyeceğim etkinlik, plastik sanatlardır. Plastik sanatların tüm dallarıyla ve özellikle resimle ilgilenmek benim için hava ve su gibi bir gereksinim... Açlık grevlerinde bile tablolar yaptığımı söylesem bu tutkumun boyutunu sanırım daha iyi belirtmiş olurum. Fakat hem bizim kavgamızda, hem de içinde bulunduğumuz koşullarda plastik sanatlara tutkun olmanın güçlüklerden başka avantajını henüz görmedim. Yapıtlarımı korumak, çalışma ortamı bulmak, ilgililerine ulaştırmak bile bir dizi güçlük...

Ülkemizin içinde bulunduğu politik iklim hakkında neler söylemek istersiniz?

Ülkemiz bir toplumsal depremler kuşağında bulunuyor. Emperyalizmin çıkar çatışmasının en yoğun yaşandığı, toplumsal katagorilerin sınıfların hızla alt-üst olabildiği, çok çeşitli güç odaklarının yarıştığı bir alandayız.

Uluslararası sömürge statüsündeki ülkemizin ve mazlum ulusumuzun kurtuluş mücadelesi artık yeni boyutlar kazanmıştır. İran-İrak savaşının dengelenmesi, Filistin sorununun hızla bir siyasal çözüm kazanma aşamasına gelmesi; Ortadoğu'da Kürdistan sorununu uluslararası gündemin önüne koymuştur... Bu mücadelenin iç dinamikleri, sorunun çözümüne ilişkin belirleyici bir öneme sahip olacak kuşkusuz. Buna karşılık bütün emperyalist ve sömürgeci odaklar, kendi "reel çözümleri"ni ulusa dayatmaktan ve bu mücadelenin toplumsal kurtuluşa doğru evrilmesi için formüller bulmaktan de geri durmayacaklardır. Bu formüllerin başında yıllardır süregelen siyasal zor, sürgün, jenosid, asimilasyon vb geliyor. Yeni formüller ise bağımlılık ilişkileri, kültürel haklar vb teskin edicilerden oluşuyor...

Şu var ki, Kürt halkı kendi kaderini kendi tayin etme koşullarına sahip olmadan, ülkesinin üzerindeki sömürgeci ilişki ve bağlantıları tasfiye etmeden Ortadoğu ülkelerinde "demokrasi" bir sorun olarak kalacaktır. Dünya dengeleri değişmeden ülkemizin statüsü değişmez yargısı da iç dinamiklerin zaferi ile kırılmak zorundadır.

Söyleşi: Yılmaz Odabaşı

"NE YAPMALI": EYLEMLİ BİLİNÇ TAŞIMA

Çelik Bilgin

Marx bir derinlik tutkunudur; derinlikleri görmek istiyor. Yaşanan anın çok derinliklerinde nelerin olduğunu bir tutkuyla merak ediyor. Bunun için tarihin derinliklerine bakıyor; Marx tarihi çok yaklaştıran bir bilim adamıdır.

Derinlikleri görüp yüzeydeki görüntüleri açıklamak istiyor. Aydınlanma çağına çocuğudur ve bir öğrenme ve aynı anlama gelmek üzere açıklama tutkunudur. Ütopyacıları bahane ederek ortaya attığı ünlü eleştirilerinden birisi, anlamamanın eleştirmekten daha önemli olduğu yargısına dayanıyor.

Newton da yer çekimini görmemiştir. Görünenleri, görmediği yer çekimi ile açıklıyor. Marx, düşünmeye başladığı andan itibaren görüntüdeki hareketlilikleri hep fizik olarak eline alamadığı derindeki bir tanımla açıklamaya çalışıyor. Ancak yaptıklarının bilgisini, çok sonraları Kapital'de formüle ediyor; görüntü ile öz birbirine özdeş olsalar, bilimin olmayacağını ifade ediyor.

Bu noktanın Marx'ın devrim ve örgüt bakışına temel olduğunu düşünüyorum. Marx, tarihin kaydettiği devrimlerin mekanığı ile fazla ilgili görünmüyor; bunları veri kabul ediyor. Gerçi Engels ile birlikte kalemle aldıkları Komünist Manifesto'ya kadar yaşadığı tarih kesitinde, 1830 cılız Fransız Devrimi bir yana önemli bir devrimin etkisine girmiyor. Bu dönemde Avrupa entelijansiyesini çok derinden etkileyen Yunanların devrimi var. Ancak Marx'ın bütün düşüncesinde, zaman zaman gereksiz tarih kaymalarının yol açtığı çözümsel olumsuzluklarla birlikte, tarih de bir büyük derinliktir ve toplumdaki anın derinliği ile her zaman yer değiştirebiliyor. Bu açıdan bakıldığında on sekizinci yüzyıl gerçekten bir devrimler çağı olarak geliyor. Önemli devrim bolluğu yaşanıyor. Marx'ın yaşadığı zamanda da ulusal devlet ya da birlikler için devrimli burjuva hareketlilikleri görülüyor.

Buraya kadar net ve açıktır; Marx'ın devrimlerin geleceği konusunda hiçbir kaygısı yoktur. Olacaktır. Devrimler birbirini izleyecektir; Marx'ın düşüncesi budur. Nasıl on yedinci yüzyılda İngiliz ve on sekizinci yüzyılda Fransız Devrimi olmuşsa, Sırplar, Yunanlar nasıl devrim yapıyorlarsa, Amerika nasıl başkaldırıyorsa, İtalya ve Almanya üniter devlet olmak için nasıl iç savaşlarını sahneliyorsa; devrimler olacaktır. Marx devrimlere, bir bilim adamının kafasını yormaması gereken bir otomatizm ile bakıyor.

Devrim yolu engellenemez ve dönüşü olmayan bir yoldur; Marx devrimlerin pırtat türünden birbiri arkasından ve kendiliğinden patlayacağını kabul ediyor.

Bu nedenle devrimleri değil bu kendiliğinden çıkacağını düşündüğü devrimleri doğuracak mekanizmaları araştırmaya koyuluyor.

Marx, kendi bilimsel tarihine önemli ölçüde dürtüst, ancak sonsuz derecede tutarlı bir araştırmacıdır. 1852 yılında yoldaşı Josef Weydemer'e yazdığı mektup sadece bilim tarihi açısından değil aynı zamanda bu dürtüstlük ve tutarlılığı göstermesi açısından da önem kazanıyor. Kısa bir paragrafta Marx, sınıf kavramının ve sınıf mücadelesinin bilime kazandırılmasının kendisine ait olmadığını ifade ediyor. Bunlar Marx'ta çok önceden beri var. Marx, katkısının buradan sonra başladığına işaret ediyor ve birincisi, sınıfların varlığını üretimdeki gelişmenin tarihsel aşamalarına bağlıyor. Belirleyici olan, üretimdeki gelişmedir ve gelişmenin belli aşamasında belli sınıflar tarih sahnesine ve sahnenin önüne çıkıyorlar. Birinci ve önemli katkı budur. İkinci buluş, Marx devam ediyor, sınıf mücadelesinin zorunlu olarak proletarya diktatoryasına yol açacağıdır. O zamana kadar proletarya diktatoryası örneği yok; bu sözde telaffuz edilmiştir. Ancak daha önce telaffuz edilen sözü Marx, süreçlere bağlıyor ve jakoben diktatoryasını proletaryaya taşıyor.

Üçüncüsüne geçmiyorum; şu andaki tartışmayı ilgilendirmiyor. Ancak diktatorya, sınıflar arası mücadelesinin mutlaka patlamalı olacağı anlamına geliyor. Üretici güçlerdeki gelişmelerin yeni sınıflara yol açması, ancak sınıf savaşlarıyla gerçekleşiyor; bir sınıfın öne geçmesi diğer bir sınıfla savaş ve bu savaş da, ileriye ve geriye doğru hızlı dönüşümleri gerçekleştirebilmek için, diktatoryayı zorunlu kılıyor.

Üretici güçler gelişirse ve gelişme belli noktalara ulaşırsa, mutlaka devrimler olur; Marx'ın temel görüşü budur. Nasıl olur, devrimler için devrimciye gerek yok mudur? Devrimcilik bir bilinç durumudur; ancak Ekonomi Politikin Eleştirisine Katkı'nın önsözünde ün kazanan ifadeye göre, bu bilincin doğuşu açısından da fazla kaygılanmak gerekir. Çünkü maddi durum, bilinci yaratır; bireylerin bilinçleri konumlarını değil, konumları bilinçlerini ortaya çıkarıyor. Dolayısıyla bilinç, bilinçli devrimci ve devrimler, üretici güçlerdeki gelişmelere bağlı olarak kendiliğinden diziliyorlar.

Marx, budur. Bu düşünce ne ölçüde devrimcidir? Bu sorunun cevabı tanım gerektiriyor; burada bu tanım tartışmasına girmek istemiyorum.

Bakunin veya Blanqui ile tartışmasını Marx'ın düşüncesi sistemi içinde anlamak gerekiyor; devrimi böyle düşünen bir bilim adamı için devrimi gerçek-

leştirecek örgütlü çabalar, zararlı olmasa bile yararlı olmaktan uzak görünüyor. Ayrıca zorunluluğun su üzerine çıkardığı dizilmeye müdahale ederek yer yer sorun da çıkarabilir; Marx, müdahalecilere hep karşı çıkıyor.

Rusya'da Marksizmin gelişmesi de müdahalecilere karşı çıkarak başlıyor. Narodizm, bir müdahaleciliktir. Kapitalist aşamadan geçmeden, köy komününü temel alarak ve şiddet yoluyla çarlığı devirdikten sonra bir halkçı yönetim kurmayı amaçlıyorlar; buna "sosyallizm" ve çok zaman da kendilerine "Marksist" diyorlar. Rusya'ya Marksizm bu eğilimle mücadele ederek giriyor; Emegün Kurtuluşu İçin Mücadele, Plehanov'un çabaları, Pyotr Struve'nin legal Marksist çalışmaları, Lenin sosyal mücadelede kalfalık dönemini bu çevre içinde geçiriyor, bunlar hep narodisme karşı ve Marksizmi yerleştirme kavgaları oluyor.

Rusya'da geçiyor; özünde söylem aynıdır. Önemli yeniliği Rusça yazılmasından ibaret görünüyor. Üretimdeki gelişmenin devrimi daha sağlam, daha doğru raylarda ve belki de daha zahmetli ortaya çıkaracağı anlatılıyor. Ekonomik yapıdaki gelişmelerin, tarihin belli aşamasında bu gelişmelerin ortaya çıkardığı ilişkiler ağı toplumuna kapitalizm deniliyor, kapitalizmin, devrimi zorunlu ve otomatik bir biçimde ortaya çıkarmak türünden çok olumlu yanı olduğu da böylece vurgulanmış oluyor.

Lenin bu okuldadır. Daha sonraları kendisinin bu okulda oluşunu, yapmış olduğu ilk ciddi ittifak olarak nitelendiriyor. Bu tür ittifaklardan ancak kendine güveni olmayanların korkacağına inanıyor. Fakat daha sonra yirminci yüzyılın başına doğru Lenin, okulu terk ediyor ve terk ederken okul arkadaşlarının önemli bir bölümünü beraberinde götürmek için ciddi bir savaş veriyor.

Nedir? Marx haklanıyor mu? Konum bilinci yaratıyor mu ve bilinç, Lenin olarak mı doğuyor? Yoksa Lenin'in gözünü Bernstein mi açıyor? Ne Yapmalı'da Lenin Bernstein'i sert bir biçimde eleştiriyor ve legal Marksizmden gelen artık "ekonomizm" olarak adı konan eğilimle Bernstein'in aynı olduğunu belirtiyor.

"Ekonomizm", Marksizmden bir sapma ya da Marksizmin bir revizyonu mu; yoksa Marksizm içinde gizli olarak bulunuyor mu, sormakta hiçbir sakınca görmüyorum. Bernstein Marx'ın öngördüğü yıkılışın gerçekleşmediği noktasından hareket ediyor ve kapitalizmde işçilerin devrimci olmayacağı sonucunu, bu açıklıkla ya da sözlerle olmasa da dile getiriyor. Materyalizme, derindeki maddi gelişmelerin insanlığın düşünce ve bakışını belirlediği yolundaki görüşe inancını yitirdiğini açıkça ifade ediyor. Bugün Sovyetler Birliği'nde çok moda olan sözcükleri aynen kullanarak, tek başına işçi çıkar ve bakışına değil, insanlığın genel çıkar ve değerlerine sahip çıkılmasını istiyor.

Bernstein'in söylediği şudur: İşçilerin devrimci bilinci yoktur ve olmasını da beklemek gereklidir. Bernstein bu görüşüne açıkça "revizyonizm" adını veriyor ve Marx ve özellikle Engels'e kişisel olarak da yakın olmuş olan Alman sosyal demokrasisinin bu yıl-

dızı, artık devrim partisi yerine, tedrici reformlara inanan bir demokratik sosyal reform partisini savunmaya başlıyor.

Lenin, yaptığına, kesinlikle "revizyonizm" adını vermiyor; ancak net bir biçimde işçi sınıfının yalnızca üretici güçlerin gelişmesinden kaynaklanan, bir devrimci bakış açısının olamayacağını söylüyor. Lenin, Marx'a o zamana kadar düşünülmeyen ve belki de hâlâ tek kalan bir sol müdahale yapıyor ve devrim programlarının otomatizmini ortadan kaldırıyor.

Çok açık söylediği şudur: İşçi sınıfının kendiliğinden bilinci en çok sendikacılık olabilir. Sendikacılık, ben ekliyorum, bir sınıf bilincini içeriyor; herhalde, işçiler, kendilerini sermayedardan ayrı bir "düzen" sayıyorlar. Bu, bir bilinçtir; ayrılığın önemli bir bilinçlenme olduğunun inkar edilemeyeceğini düşünüyorum. Ancak bu bilinç düzeyinden bir yeni dünya özlemi ve bunun için mücadele; bu otomatik olarak ortaya çıkmıyor.

Her devrim, bir yeni bilgi teorisidir.

Neden çıkmıyor; Lenin'in bunu düşünmeye zaman bulmadığı sonucu var. Belki de Lenin, bu soruyu sorma ihtiyacı duymuyor. Belki de Rusya, böylesine önemli sorunlar için, yine de yeteri kadar elverişli olmamıştır; tahminde bulunmak istemiyorum. Ancak Lenin ile ilgili ardarda iki değerlendirmemi sıralamak istiyorum: Bilincin otomatizmini koparmak büyük katkıdır. Politik bir katkı olarak ortaya çıkıyor, ikincisi bilimsel ve felsefi alanlarda, politik gerekler fazla zorlamadığı zamanlarda, Lenin Marx'ın sormadığı sorulara vakit ayırmak istemiyor.

"Ne Yapmalı"; bugünün yeni kuşaklarının okumakta güçlük çekecekleri ve izleyebilmek için bilgi yetersizliği duyacakları bu uzun broşürün, Marx'ı yok olmaktan kurtardığına inanıyorum. "Ne Yapmalı" aynı zamanda yazıldığı zamana kadar gelen, bir Rusya sosyal mücadeleler tarihi oluyor. Lenin burada narodismi irdelerken amaçları için çok geniş kütle ve katmanları toplamaya çalıştıkları ancak bunun yanlış olmamak bir yana en önemli ve değerli yanları olduğunu belirtiyor. Yanlışlık, diyor Lenin, teorilerindedir.

Türkiye'nin 1960 yıllarının ikinci yarısından sonra ortaya çıkan kendi narodismine de böyle bakmasının yararlı olacağını düşünüyorum. 1960 yıllarının ikinci yarısı eylemci ve devrimci gençlik, Ne Yapmalı'yı bir el kitabı haline getirmişti. Hem işçi sınıfını atlama düşüncesi hem de Ne Yapmalı'da Lenin'in öğrenci devrimcilere verdiği onurlu ve önemli yer, böylesine bir sıcaklığı haklı yapıyor. Lenin işçi sınıfının devrimci bilincinin kendiliğinden ve salt materyal gelişmelerle ortaya çıkmayacağını işaret ettikten sonra burada öğrencilere düşen rolü vurguluyor.

Nadejda Krupskaya, Lenin'in Çernişevski'ye hayranlığını hatırlıyor. Çernişevski, narodizm öncesi ile Rusya bilimsel sosyalizmi arasında bir köprü sayılabilir; iktisatçı, eleştirmen, romancı ve hepsinden önce devrimcidir. Çernişevski, liberalizmin en moda olduğu zaman liberalle ve kuşku ile bakan bir kişidir; Lenin'i kişiliğinin en çok bu yanı etkiliyor.

Çernişevskiy'in romanının yazım biçimi eskicedir; ama hâlâ okumaya doymadığım bir inceliği saklıyor. Adı, Ne Yapmalı'dır; nedendir, Türkçeye "Nasıl Yapmalı" olarak çevriliyor. Lenin'in kitabının adıyla, Çernişevskiy'in romanının Rusça adları aynıdır; Lenin'in Çernişevskiy'in romanının adını tekrarladığından ve bunu bilinçli olarak yaptığından kimse kuşku duyulmuyor.

Romanın bir ütopyik yanı var; bilinç taşımayı örnek terzi kooperatifleriyle gerçekleştirmek istiyor. Ütopyacılık, Çernişevskiy'in zamanında Batıda ölmüşse de, Doğu her zaman olduğu türden ölümleri yaşatmayı beceriyor.

Ütopyacılar, model projeleri egemenlere tanıtmak için çaba harcıyorlar Marx, tanıtmaktan daha çok anlamaya önem veriyor; burada da aydınlanma çağının tam bir mirasçısı olduğunu gösteriyor. Lenin ise çok tipik; bir önemli adım ileriye geçiyor. Marx'ta anlama önemli iken Lenin'de anlatma önplana çıkıyor.

Lenin, propaganda ve ajitasyon üzerinde çok yazıyor. "Ne Yapmalı", daha önceki önemli çalışması "Nereden Başlamalı" adlı yazısının devamı oluyor. Burada ulusal düzeyde bir günlük gazetenin önemi üzerinde duruyor.

Şimdi, bütün bu uzun girişten sonra, asıl saptamaya geliyorum. Ne anlama ne de anlatma yeterlidir. Bugün ikisinin de yeteceğini sanmıyorum. Tekelsi düzen insanda anlamaya isteksizlik, anlatılanlara kayıtsızlık yaratmıştır. Bugünün insanı başkadır. Bugün bilincin otomatik olarak doğmaması bir yana anlatma ile de gerekli ve yeterli hızda verilmesi mümkün görünmüyor. Bugün eylemli bilinç taşıma önplana çıkıyor.

Bugün, birçok kurumu ile Ortaçağ tekrarlanıyor.

Marx tanıtmaktan daha çok anlatmaya önem veriyor; burada da aydınlanma çağının tam bir mirasçısı olduğunu gösteriyor. Lenin'de ise anlatmak önplana çıkıyor

Bugün emekçi sınıflar kuşatma altındadır. Bugün eylemli bilinç taşıma önplana çıkıyor; ancak bilimsel düşüncede, Marx'ın çok güzel söylediği gibi, önce çatı kuruluyor. Bu anda böyle oluyor ve tarihte de aynı biçimde gelişiyor. Bilimsel düşüncede, bugün ortaya çıkan bir kavram ile mutlaka geçmişe de bakmak zorunludur; uyum ve uyumsuzlukların açıklanmasından kaçınmak mümkün olmuyor.

Anda görünen şudur: Şu anda sosyalist ülkelerin çoğunda karşı-devrimci kütleli hareketlilikler yaşı-

nyor. Bunların emirle veya CIA ajanlarının marifetiyle ve birdenbire patladığını söylemenin çok kaba olduğunu düşünüyorum. Emirlerin kısırlığının ve CIA ve benzeri örgütlerin yıllardır süren çabaları var; bunları yadsıyıyorum. Fakat bugün birbiri arkasından bir ülkeden diğerine geçen karşı-devrimci kütleli hareketlilikler ancak eylemli bilinç taşınmasıyla açıklanabiliyor. İnsanlar bir yerde yapabileceklerini görüyorlar ve diğer yerde yapmayı deniyorlar.

1968 yıllarında Türkiye'de ilk üniversite işgali oldu. Bunu ilk fabrika işgali izledi. Fabrikayı işgal edecek işçiler, üniversiteyi işgal eden öğrencileri bulup yol ve yordam sordular.

Bugün sosyalist Avrupa ülkelerinde esen karşı-devrimci kütle hareketlerini, çoğu öğrenci ve akademisyen görünüyor, bundan yirmi yıl önce bütün kapitalist büyük kentleri sarsan 68 eylemlerine bir cevap olarak düşünmek mümkündür; tarihin sıralanışıdır. 68 eylemlerine zaman zaman "komünist partilerin kışkırtması" veya "taklit" gözüyle bakıldı. Birincisinin ciddi bir yanı bulunmuyor; ikincisini, sözcüğü açıklayarak, kabul etme eğilimindeyim. Taklit; benzeterek yapmayı anlatıyor ve eylemli bilinç taşımada benzeterek tekrarlamanın önemli bir yeri var. Taklitte, yapılabileceğini görmek yapmayı istemek temeldir; buna bir de yapabilmek güveni ekleniyor.

Hepsi budur; 1905 Rusya Devrimi ile beş-altı yıllık bir zaman kesitinde, Türkiye, İran ve Çin Devrimleri gerçekleşiyor. Marx'ı genel olarak doğrulayan bir mantıkla, Rusya Türkiye, İran ve Çin'de üretimde benzer gelişme başlangıçları sonucu, sistemin üst yapısının sarsıldığını ve benzer bilincin doğmaya başladığını düşünmek mümkündür; bunu tümünden reddetmenin imkansızlığının kabul edileceğini umuyorum. Ancak bu dört ülke arasındaki gelişme fazları ve farkları, burjuva demokratik devrimlerin zaman içinde bu kadar dar bir aralığa dizilmesiyle çelişiyor. Bu çelişkiyi ancak eylemli bilinç taşıma olarak ele almak mümkün oluyor. Rusya'da zor kullanarak despotu şartlı bir rejime zorlama diğer ülkelerde de meşruti düzenlerin gerçekleştirilebileceği bilincini güçlendiriyor.

Bu noktayı bir ölçü daha açmak istiyorum. Eylemli bilinç taşımayı, yalnızca belli politik programları yürürlüğe koymak biçiminde anlamamak gerektiğini düşünüyorum. Paris Komünü de, Ekim Devrimi de bir savaşın içinden çıktı. Bunu nasıl açıklamalı; savaşa yol açan ekonomik dengesizliklerin devrime de yol açtığı söylenebilir. Çok söylenmiştir. Çok söylenmiş olması yanlışlığı anlamına gelmiyor; yetmediğini ve çözümlemeyi incelemek gerektiğini ortaya koyuyor.

Savaş ayrıca yöneten dengelerde değişmedir. Dengeler oynuyor. Bu ekonomik krizin sonuçlarıyla aynı noktaya geliyor. Dolayısıyla savaş ile devrimler arasında bir yakınlık var; Lenin 1914 sonrasında bunu gördü. Ancak görmesi için de önceleyen bulunuyor. 1905 Devrimi de, Rusya için, bir savaşla birlikte geldi.

Ancak benim savaş ile devrim arasındaki köprü üzerinde duruşum, doğrudan doğruya eylemli bilinç

taşıma ile ilgilidir. Savaş eninde sonunda, şiddet kullanılarak tartışmaktır. Savaşta insanlar ve savaşan toplumlar şiddet kullanmayı, bir konuşma ve sorun çözme yolu olarak kullanmaya çalışıyorlar. Buradan şiddet, çok daha spesifik bir politik değişikliği gerçekleştirmek için kullanmaya çok kısa bir adım kalıyor.

Bitirirken son bir noktaya değinmek durumundayım; 1960 yıllarının sonlarına doğru dünyada ve bu arada Türkiye'de başlayan anti-Sovyetizmi hiç anlamadığımı itiraf etmek istiyorum. Şu kadarını anladım: Anti-Sovyet eğilim ve kişiler Sovyetler Birliği'ndeki sosyalizmi beğenmiyorlardı ve değiştirmek istiyorlardı. Buraya kadarım anlıyordum ve bundan sonrasını anlamıyordum. Birincisi, birkaç sözcükle Sovyetler'e hakaret etmenin ötesinde bir eleştirileri bulunmuyordu. İkincisi, bulunsa bile, Sovyetler Birliği bunları anlamıyordu. Bu nedenle bütün bu beş-altı çeşitlik eleştiri ya da küfür, ne için tekrarladıklarını bir türlü anlayamıyordum.

Bugün de anladığımı söyleyemiyorum. Bugünkü gelişmelerin üstelik bunları çok zor bir duruma getirdiğine inanıyorum. O yılları Türkiye'deki anti-Sovyetler kadar eleştirenler ve aynı beş-altı çeşitlik küfürle yaklaşanlar, şimdi sosyalist ülkelerin çoğunda hükümete geldiler; Türkiye'nin yirmi yıllık anti-Sovyetler'inin sorunları çözüldü mü? Bugün Polonya'da ve Macaristan'da hükümete gelenlerin, hem kendi ülkelerinin hem de Sovyet ülkesinin yirmi yılına bakışları, örnek olsun, Doğu Perinçek'in bakışından farklı görünmüyor. Reckfeller'in karısının elini, Bush'un başka bir yerini öpen satılık mallardır. Bu durum karşısında, Türkiye'nin yıllanmış anti-Sovyetler'i, ya görüşlerini değiştirmek ya da yıllardır Sovyet eleştirisi adı altında kapitalizmi savunduklarını kabul etmek zorundalar.

Burası ayrı; bunları böyle yapmaları için değil, sadece argümanın sonuçlarını ortaya koyabilmek için yazıyorum. Yoksa, benim açımdan, yirmi yıllık anti-Sovyetizmin özü bellidir; bu öze yönelik açıklamalar istemiyorum.

Burada söylenmesi gereken şudur: Reel sosyalizmin aksaklıklarını soldan eleştirmedikçe, herhangi bir eleştiri yapılmış olmuyor. Hem Sovyetler Birliği'nde varolandan daha çok bireycilik istemek hem de sosyalizmi eleştirmek tam bir çelişkidir; Türkiye'de yapılan budur. Hem ortaklık düşüncesini daha ileriye götürmek hem de Sovyet sosyalizmine karalar sürmek, tam bir mızıkçılık oluyor ve yirmi yıldır yapılanın da tam bir mızıkçılık olduğuna inanıyorum.

Güzel; ancak bu yazdıklarım, bu incelemenin mantık zincirinin içine düşmüyor. Bunları bir digression saymak gerekir ve zorunlu oluyor. Bu incelemenin çerçevesinde söylemek istediğimi şöyle özetleyebilirim: Dünya ileri sosyalizme muhtaçtır. Bugünkü reel sosyalizmi daha ileri götürebilmek için daha ileri sosyalizmin olabileceğini göstermek gerektiğine inanıyorum.

Böylece eylemli bilinç taşıma ile ilgili görüşlerim bir bütünlük kazanmış oluyor.

"KENDİLİĞİNDENLİK"

Yüksel Er

Toplumsal Kurtuluş'ta işçi sınıfımızın Mart-Nisan 89'daki eylemliliğini tahlil etmeye yönelik yazılar yayımlandı. Ve Mart-Nisan eylemleri "kendiliğindenlik" olarak tanımlandı. Yazıların içeriğinde de kendiliğindenlik eleştirildi. Bu anlamda da Mart-Nisan eylemleri "eleştirilmiş" oldu.

Siyaset yapmak, gelişen güncel olaylar karşısında politika üretmekle olanaklıdır. Sadece politika üretmek değil, aynı zamanda güncel yaşama bir taraf olarak müdahale edebilmek gerekiyor. Ülkemizde siyasal arenayı burjuvazi-egemen sınıf belirlemektedir. Egemen sınıfın politikalarına karşı politikaları, sosyalistler geliştirmek zorunluluğundadır. Sosyalistlerin politik arena da bağımsız politikalar geliştirmesi ise, onların örgütlülüğü sorunundan geçiyor. Sosyalistlerin hem örgütsüz, hem de işçi sınıfı ile buluşamadıkları koşullarda; işçi sınıfı, kendi sınıfsal çıkarlarını kendisi için sınıf olmanın gerektirdiği eylemi ile ortaya koymak durumundadır. Bu bizim irademiz dışı bir olgudur ve doğası gereği "kendiliğinden" olmak durumundadır. Bunu yermek değil, onu aşma doğrultusunda sınıfımıza neleri verdiğimiz sorgulamalıyız. Yani, eleştirilerin asıl yöneltileceği kesim işçi sınıfımız değil, sosyalistler, bizler olmak durumundayız. Bense, okuduğum yazılarda olayın bu yönünü göremedim. Daha sonraki yazılarda ise satır aralarına sıkıştırılması, beni bu doğrultuda yazmaya yönlendirdi.

"KENDİLİĞİNDENLİK" ZORUNLU AMA AŞILMAZ DEĞİLDİR

"Kendiliğindenliği" doğuran ana etken örgütsüzlüktür. İşçi sınıfı kendi sınıfsal çıkarlarını savunacak örgütlenmelerden yoksunsa tepkisini eylemi ile açığa vurur. Bu açığa vuruş içinde bulunduğu koşullarla orantılı bazen şiddetli (15-16 Haziran'daki gibi), bazen ise kendisini sınırlı biçimde (Mart-Nisan 89) tutarak gelişir. Her "kendiliğinden" eylem politik önderlikten yoksun ama kendisi için bir örgütlülük içinde gelişir. Mart-Nisan 89 eylemleri Eylülizmin baskısına rağmen gelişmiş ve her yana yayılarak işçi sınıfımızın yeni önder kadrolarının yetiştiğini kanıtlamış, aynı zamanda da işçi sınıfımızın kendine güvenini geliştirmiştir. Sınıf güdülerinin gelişmesinde Mart-Nisan 89 eylemleri olumlu işlevler görmüştür. Bunun en açık kanıtı, egemen sınıfın ve siyasal iktidarın paniğe varan tutumu ve çaresizliği olmuştur. İşçi sınıfımızda haklarının

kendi eylemi ile alınacağı bilincini geliştirmiştir. "Hak alınır, verilmez" sözü şimdi işçi sınıfının içinde daha sık söylenir duruma gelmiştir.

Mart-Nisan 89 eylemlerinin en önemli yanı, yeni işçi önderlerinin durumudur. Yeni işçi önderleri, "12 Eylül" öncesinin yoğun sınıf savaşımını yaşamış sosyalist işçilerdir. Ve Eylülizmin baskısına karşın ilk kez böylesi bir yoğunlukta sendikalarını aşan bir eylemliliği yaşadı işçi sınıfımız. Ayrıca, toplumu her alanda kendisinde örgütlediğini sanan Eylülizmin kalıplarının nasıl dar gelip kırılacağını da gösterdi. Dileğimiz ve çabamız böylesi eylemlerin gittikçe artarak düzen sınırlarının dışına taşacak boyutlara ulaşmasıdır. Sosyalistlerin işçi sınıfının önderleri ile buluştuğu fabrika ve birimlerinde örgütlendiği oranda da bu tür eylemler artan bir yoğunlukta politik içerik kazanacaktır. "Kendiliğinden" eylemler dizisi süreç içinde kendini politikleşmiş eylemlere dönüştürecektir. Savaşımın doğası gereği tarihin belirli bir kesitinde "kendiliğinden" eylemlilik olacaktır. Onu dönüştürmek, politikləştirmek görevi sosyalistlerin görevidir. Bu görev yerine getirilmediği sürece işçi sınıfı "kendiliğindenlik" sınırını kendisi aşamaz.

Mart-Nisan 89 eylemleri işçi sınıfımızın deney birikimini ve dünü aşma yolunda olduğunu gösterdi. Eylemler yasallık sınırını aştı, düzene sınıfın yanını oluşturdu

Mart-Nisan 89 eylemleri gerçekleri gözler önüne serdi. "12 Eylül"ün yenilmiş örgütlerine işçi sınıfımız güven duymuyor. "12 Eylül" tüm faturayı işçi sınıfımıza ödetti. Sosyalistler ise "12 Eylül" karşısında direnme gösteremediler. Bunun doğurduğu bir güvensizlik sorunu var karşımızda. Bunun ise işçi sınıfının eylemlerine dışarıdan müdahale ederek değil, onun eylemliliğini küçümseyerek değil, omuz omuza savaşım içinde yanında olarak aşabiliriz, aşmalıyız. İşte, bunun için ne yaptığımızı ve yapmamız gerektiğini sorgulamalıyız. Kendimizi aştığımızı belirtmek ve sınıfımıza güven duyarak durumu değiştirebiliriz, değiştirmeliyiz.

Mart-Nisan 89 eylemleri bize işçi sınıfımızın "ken-

diliğindenliği" aşacak ipuçlarını da sundu. Eylemler sendikaları aşarken, kendisi belirli bir disiplin altında yürüdü. Bu disiplini sağlayan mevcut politik örgütlerin dışında ve onlardan bağımsız, işçi önderlerinin yer aldığı fabrika eylem komitelerini yarattı. "Kendiliğinden" eylemin yarattığı bu "kendiliğinden" örgütlenmeler eylemin belirli disiplin içinde yürütülmesini sağlamıştır. Eylem süreci bittiğine göre bu "kendiliğinden" örgütlenmeler de işlevlerini tamamladılar. İşte bu noktada sosyalistlerin durumu önem kazanıyor. Eylemler bittiği halde işçi sınıfımıza bu tür "kendiliğinden" örgütlenmelerin "fabrika komiteleri" halinde süreklilik kazandırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır. İşçi sınıfının yığınsal örgütlenmeleri de "kendiliğinden" eylemin içinden çıkacaktır.

İŞÇİ SINIFIMIZ OLGUNLAŞTIĞINI GÖSTERDİ

Mart-Nisan 89 eylemleri işçi sınıfımızın deney birikimini ve dünü aşma yolunda olduğunu gösterdi. Eylemler yasallık sınırını aştı, düzene sınıfın yanıtını oluşturdu. Ayrıca sonucu da düzen açısından pahalı oldu. Fabrikalarda oluşan komiteler ve bunun içinde yer alan işçi önderleri işçi sınıfını bir bütünlük içinde, olgun ve akıllı bir biçimde yasal sınırların dışına taşırdılar. İşçi sınıfına sonuçta güven geldi. Bu birikim sınıf hareketinin dününden bugüne yarattığı birikimlerin de ifadesi oldu. Sosyal demokratlaştırılmış bir işçi sendikası olarak DİSK'i yeniden kurmaya çalışanlar da, TÜRK-İŞ'te birliği savunanlar da özünde bu birikimi burjuva kurumlaşmaları ve yasallığı içinde ezmeğe çalışanlardır. Ne yaparlarsa yapsınlar sınıf hareketini geleneklerinden koparamayacaklardır. İşçi sınıfımız geleneklerini her yere saçacaktır. Ve işçi sınıfımıza yönelik planlar ne olursa olsun, kendisine çizilecek sınırlarda durmayacak, taşacaktır. Dün Tarih'te sendikaları aşarak yasallık dışına çıkan işçi sınıfımızın eyleminin devamıdır Mart-Nisan eylemleri. Ve gelecekte Tarih'teki işçi sınıfının şiddetini aşacak boyutlara varacaktır. İşçi sınıfımız hem yeni gelenekler yaratıyor, hem de eski geleneklerine sahip çıkıyor. İşçi sınıfımızın "kendiliğinden" kendisi için sınıf olmanın geldiği boyut ile eyleminin boyutu çakışıyor. Ağır ve temkinli sınıf düşmanını yokluyor. İşçi sınıfımızın gelecekteki eylemini "kendiliğinden" olmaktan çıkaracak güç vardır. İşçi sınıfımız kendi yazgısını ellerine alarak çizecek güçtedir. İşçi sınıfımıza güvenmek zorundayız ki o da bizlere güvenbilsin. Bir halk deyimi ile; "hariçten gazel okumaktan" vazgeçip sınıfımızın derinliğine değin girmeli, onun eyleminin yanında olmalı, eyleminin siyasallaşması doğrultusunda işçi önderleri ve sınıfımızı kazanmalıyız. Geline düzey işçi sınıfımızın kendisi için olan merkezi örgütlenmesini hem yığınsal hem kadrosal düzeyde yaratacak olgunluğa eriştiğini ifade ediyor. "Hariçte" olanlar aykırı yürümelerini haklı göstermek için tutumumuza "uvriyerizm" tanımlamasını yapmakta gecikmeyecektir.

Bu satırların yazarı "kendiliğindenliği" övmüyor.

Ama işçi sınıfına birşeyler sunmadan da onun "kendiliğinden" eylemini kendisi için bilinçli eyleme dönüştürmenin olanaksızlığını görüyor. Eğer işçi sınıfına birşeyler sunamıyorsak, yenilgiye götüreceğini görsek de işçi sınıfımızın yaşamın kendisinden öğrenmesini sağlamalıyız. Özverili olmalı, savaşımın önüne sıçramasını bilmeliyiz. Mart-Nisan 89 eylemlerinde olduğu gibi işçi sınıfımızı yalnızlığa gömmemeliyiz. Özünde bu işçi sınıfımızın değil, ama kendi yalnızlığımızın ifadesidir. Sınıfının içinde ve fabrikalarda örgütlenemeyen güç, geleceği de belirleyemez. Geleceğin yazgısını belirleyecek olanlar, fabrikaları ana odak olarak kabul ederek örgütlenecek olanlardır. Fabrikalarda oluşan komitelerde, doğal olarak işçi sınıfımızın içinde bulunan sol yelpazedeki değişik düşünceler de yer alacaktır. Değişik düşünceleri işçi sınıfımızın iktidarı almaya yönelik savaşımında yönlendirebilmek, güç akışını ortak sınıf düşmanına yöneltebilmek bir sanat işidir. Bunu en iyi becerebilen esnek kadroların yer aldığı en disiplinli örgüt iktidarın oluşumunu sağlayacaktır. Yoksa, önderlik kendini ilan sorunu değil, kendini ispat etme sorunudur. Ülkemiz işçi sınıfı da böyle bir gücü yaratacak deney ve kadro birikimine sahip olduğunu Mart-Nisan 89 eylemleri ile kanıtladı. Küçük burjuvazinin "kendiliğinden" eylemi işçi sınıfımızın eylemini ezerek 12 Eylül öncesindeki gibi bir daha teslim alamayacaktır. Tarih tekrerrür etmeyecektir. Yeni bir tarih yazılışına tanık olacağız. Bunların ipuçlarını görmek için kör olmak gerekiyor.

**Eğer işçi sınıfına birşeyler
sunamıyorsak, yenilgiye
götüreceğini görsek de işçi
sınıfımızın yaşamın kendisinden
öğrenmesini sağlamalıyız.
Özverili olmalı, savaşımın önüne
sıçramasını bilmeliyiz**

İşçi sınıfı geleceğin egemen olarak örgütlenmek için günümüzdeki "kendiliğinden" eylemin içinden kendi yığınsal ve alternatif örgütlenmesini çıkaracaktır. Yığın demokrasisinin gerçekleşmesi yığınların örgütlü birliğini sağlayan düzene karşı olan örgütlenmeleri, devlet mekanizması olarak bugünden oluşturmaktan geçiyor.

1905 Rusya'sı koşullarında "kendiliğendenci" hareket sınıf hareketini ezerek teslim almış ve yenilgi kaçınılmaz olmuştu. Lenin 1905'i değerlendirirken, her şeye rağmen enerji ve güçlerinin tamamını hareketin başarısı için harcamadıklarından ötürü özeleştiri yapmaktadır. Yine 1917 Şubat'ında kısa bir süre önce İsveçre'de bulunan Lenin, artık Rusya'da devrimci bir kalkışın olmayacağı gibi karamsar duygular belirtirken "Şubat Devrimi" patlayıvermişti. Bu da şunu göstermektedir ki yığınların ne zaman patlayacağı, istesek de istemesek de her devrimci kalkışta "kendiliğinden"

bir yanın olacağıdır. Yaşam kalıplara sığmaz. Sorun; yaşamı kavrayıp dönüştürecek kadrolar ile bu enerjiyi biraraya getirecek ve yaşama müdahale edecek bir örgüt yaratmaktır. Türkiye işçi sınıfı "12 Eylül" öncesi devrimci durumdaki süreçte küçük burjuva "kendiliğinden" hareketin altında ezilmiş ve teslim olarak yenilginin faturasını ağır ödemiştir. Yeniden "kendiliğinden" bir kalkışın bu kez işçi sınıfımızın kendisinden geleceğini ve olgun bir yapılanışta olacağını Mart-Nisan 89 eylemleri gösterdi. İşçi sınıfımızda biriken enerji taşıyacağı kanallar arıyor. Teslimiyet düzen sınırları içinde bir kanal ise, sosyalist kurtuluşçuluk ona karşı bir kanal olarak görülüyor.

**Her devrimci kalkışta
"kendiliğindenci" bir yan vardır.
İşte bu işçi sınıfının en geri kalmış
kesimlerinin bile "kendiliğinden"
eylem içinde yetişmesini sağlıyor.
Sınıf, kendi pratiğinden öğreniyor.
Kendi kendini eğitiyor**

"12 Eylül" öncesi "kendiliğinden" eylemlilik sınıfsal ve toplumsal düzeyde deney birikimi sağlamıştır. Yenilgi tarihsel bir olgu ve kaçınılmazdır. Yenilgiye karşı kazanımlarımız da vardır ki kendi olumlu ve olumsuz yanlarını üretmiştir. Olumluları geliştirerek, olumsuzları dönüştürüp öğrenerek, geçmiş yanlışlarımızı aşarak, savaşımı öğrenmek durumundayız. Yaşamın öğretmenliği acı, zor, ama unutulmayacak kadar derinlere ulaşır. "12 Eylül" öncesi süreç yığın örgütlenmesi bağlamında, gelecekte geliştirebileceğimiz engin birikim ve deneylerle doludur. Tarih direnişinde kendini ifade eden fabrika komiteleri, 1 Mayıs'ı yasallaştıran 1 Mayıs komiteleri ki, bunun can güvenliğini koruma birliklerine dönüştürülmesi sağlanabilirdi. Oportünist TKP yönetimi bu birikimi boğarak tarihsel işlevini yerine getirmiştir. Şu bir gerçektir ki; yığınlar kazanımsızın, yığınların devrimci eylemi olmaksızın egemen sınıf ve devletin "zoru" kırılıp sosyalist iktidar oluşturulamaz. Yığınların her kanaldan gelen muhalefeti aynı hedefe yöneltilmeksizin başarı olanaksızdır. Yığınların devrimci enerjisini doğru kanallarda toplayamayan ve doğru hedefe yönlendiremeyenler yenilmek zorundadırlar. Bu da yığınların "kendiliğinden" hareketinin yarattığı yığınsal örgütlenmeleri kavramakla olanaklıdır. Bolşevikler, 1905 Devriminde "Sovyet" örgütlenmelerine partiye karşı olanların kurumu gibi bakarak önce karşı tavrı almışlar, daha sonra bu örgütlenmelerin önemini kavrayarak yönetimlerinde tabandan yukarıya doğru etkinlik sağlamaya yönelmişlerdir. Bolşeviklerin "Sovyetlerdeki" etkinliği kazanımları bir çağ değiştiren Ekim Devriminin de kazanılmasını sağlamıştır. Mart-Nisan 89 eylemleri

işçi sınıfımıza "fabrika komitelerinin" önemini karıtlamıştır. Şimdi bunu kalıcılaştırmak gerekiyor. Ardından da bu komitelerin siyasallaşması hedeflenmelidir. Başarıya giden yolun başında olduğumuzu görüyoruz. Bu yolu birlikte yürüyeceğimize de inanıyorum.

YAŞAM EĞİTİCİ VE ÖĞRETİCİDİR

Her devrimci kalkışta "kendiliğindenci" bir yan vardır. İşte bu işçi sınıfının en geri kalmış kesimlerinin bile "kendiliğinden" eylem içinde yetişmesini sağlıyor. Sınıf, kendi pratiğinden öğreniyor. Kendi kendini eğitiyor. Sınıf, karşıtı daha açık ve çıplak görüyor. Kendi dostlarını ayırıyor, güven pekişiyor. Sınıfa gitmek daha da kolaylaşıyor. Çünkü yapısal ekonomik kriz içinde olan burjuvazi ekonomik ödümlerle sorunu durduramıyor. Her verdiği ödüne karşılık, daha fazlasını almak için ardından saldırıyor.

"Kendiliğindenlik" ile devrimci kalkış arasındaki bağı iyi görmek gerekiyor. "Kendiliğinden" devrimci kalkış kurulu olana tepkiyi ifade ediyor. Tepki ise yıkmayı beraberinde getiriyor. Yığın o koşullarda kurulu olana saldırıp yıkmak için tüm zincirlerinden boşalmışçasına bir histeri ile hareket ediyor. Kontrole alınmamış "kendiliğindenlik" gelecek için gerekli olanı da yıkmaya, dağıtmaya, talana çalışır. İşte örgütlü güç orda müdahale eder. Yığınlara salt yıkmayı değil, yığınların yarattığı güçlü enerji ile geleceği kurmasını da öğretir. Yığınlara güven gelir. Kendisine güvenen yığınlar geleceğin yaratıcısı ve sahibi olurlar.

"Kendiliğinden" eylemin yarattığı "kendiliğinden" örgütlenmeler kendilerini merkezi bir örgütlenmede ifade edemezler. Doğaldır ki, böylesi örgütlenmeleri merkezi düzeyde ancak politik bir örgütlenme toplayabilir. Ortak hedef doğrultusunda hareket etmelerini sağlayabilir. Aksi; amaçsızlık, kaos ve yenilgidir. Merkezi devlet ancak merkezi örgütlenmelerle tarihin çöplüğüne gönderilebilir. Ve bu tür merkezileşmiş "kendiliğinden" örgütler ancak ve ancak politikleştikleri ve politik örgütlenme ile ilişki halinde iseler, iktidara alternatif, iktidar organları ve giderek işçi sınıfının iktidarının kurumları haline dönüşebilirler. Sosyalizmde "devletin sönmemesinin" sağlanmasında en büyük işlev yine sınıfın yığınsal örgütlenmelerine düşecektir. Devlet aparatının ve bürokrasinin işlevlerini bu yığınsal örgütlenmeler kendi üzerlerine aldıkça iktidarın yığınsallaşması sağlanmış olacaktır. Ayrıca yığının yöneticileri ve kendisini kontrol mekanizmaları işlevini de yerine getirecektir. Bu nesnel koşulların da etkin olacağı bir süreçte yığınların iradesi ve isteminin yoğunluğu oranında çabuk ve yavaş gelişecektir. Ama gelişecektir. Onun için de işçi sınıfının iktidarı tarihsel bir zorunluluktur. Tarihsel ileriye doğru geliyor. İktidar ise; geçmişin ışığında bugünü kavrayıp, değiştirme eylemini yükseltmekten ve geleceği bugünden görmekten geçiyor. İktidar için, bugünün egemen iradesinin kırılarak yerine yığınların iradesinin egemen kılınması gerekiyor.

BİRLİK İÇİN TARTIŞMADAN TARTIŞMAK İÇİN BİRLİĞE

Mustafa Silar

Bocholt toplantısına altmış çağrılıdan yirmi biri, sekiz çağırandan yedisi, ayrıca çağrı listesinde ismi olmayan altı kişi, toplam otuz üç kişi katıldı.

Birinci günkü tartışmalar sonunda toplantının gündeminde güncel bir birlik konusu olmadığı herkes tarafından kabul edildiği halde bunun açıklanmasına, Veysi Sarısözen, Mahir Sayın ve Ahmet Kaçmaz telaşlı bir tepki gösterdiler.

Toplantı, bu topluluğun yalnızca tartışma yapacağı kararı ve tartışmaları örgütleyecek bir Koordinasyon Komitesinin belirlenmesiyle sona erdi.

18-19 Kasım 1989 tarihlerinde Federal Almanya'nın Bocholt kentinde başarısız ve sonuçsuz Frankfurt toplantısının devamı niteliğinde bir toplantı yapıldı. Toplantı çağrısını yapanlar yine aynı isimlerdi: Oya Baydar, İlkay Demir, Engin Erkiner, Ahmet Kaçmaz, Veysi Sarısözen, Orhan Silier, Server Tanilli, Bülent Uluer.

Bu kez geçmiş tartışmalardan farklı çağrılılar isim isim belirlenmişti. Çağrılan 60 kişi arasında Avrupa'daki solcuların içinden neye göre olduğu belirsiz bir seçme yapılmıştı. Hiçbir Kürt politikacısına, Dev-Sol ve Sosyalist Parti eğilimli kişiye çağrı yapılmadığı listeden kolayca anlaşıyordu. Dev-Yol eğiliminden ise çağrılı oldukları halde hiç kimse toplantıya katılmadı.

Toplantıya katılanların tam listesi şöyleydi: Bayram Ayaz (gözlemci), Faruk Aral, İrfan Cüre, Yalçın Cerit, Sıtkı Coşkun, Muzaffer Doyum, Temel Demirer, Aydın Engin, Demir Küçükaydın, Orhan Karaca, Atilla Keskin, Ziya Orkunoğlu, Mahir Sayın, T. Özcan (gözlemci), Selçuk Sayman, Salih Taner, Haluk Yurtsever, Yaşar Arıkan, Hüseyin Özer, Mehmet Asal, Aydın Karahasan ve Kürdistan Press'ten bir temsilci. Çağrılanların Servet Tanilli hariç tümü toplantıdaydı.

8 kişinin hazırladığı gündemin birinci maddesi, "Türkiye'deki birlik tartışmalarını desteklemeyi amaçlayan yurtdışı girişiminin görev ve yetkilerinin belirlenmesi" idi.

Buna itiraz oldu. Dergimiz yazarlarından Haluk Yurtsever arkadaşımız, toplantının böyle bir gündemle başlayamayacağını, başarısız olduğunu herkesin kabul ettiği Frankfurt toplantısından sonraki ilk Avrupa toplantısında Türkiye'deki girişimin durumu da dahil olmak üzere genel bir değerlendirme ve durum saptaması yapılmasının gerekli olduğunu belirtti. Bu önerinin taraftar kazanması üzerine gündeme "durum de-

ğerlendirmesi" de eklenmiş oldu.

Bu durumun özellikle Mahir Sayın ile Veysi Sarısözen'i rahatsız ettiği, Cumartesi günü oturumu akşam dek ve bir tür protesto havası içinde terk etmeleriyle ortaya çıktı. Bu iki kişi, Haluk Yurtsever arkadaşımızın aşağıda özetini aktardığımız konuşmasını dinledikten sonra toplantı salonundan çıktılar.

Haluk Yurtsever şunları söyledi:

Türkiye'deki girişimin şanssızlığı, çalışmalarının odağına siyasal birliği koymasındır. Türkiye toplantılarına katılan geniş ve içinde ciddi ideolojik farklılıklar taşıyan bileşimin önüne siyasal birlik hedefini koymak gerçek durumla çelişiyor. Türkiye solunun oluşmuş ve oldukça netleşmiş bir yelpazesi var; hiç kimse bir-iki toplantıyla bunu değiştiremez; yok sayamaz. Bu tip toplantıların başarısı ve şansı soldaki netleşmeyi doğru ve olduğu gibi yansıtmaya bağlıdır.

"Toplantıya gelenlerin belli 'önkabul'leri gerekir deniliyor. Fırsatçı davranmayalım. 'Önkabul' yazdıklarıyla, söyledikleriyle somut davranışlarıyla tutumu belirlenmiş olanların bu tutumlarının kabulü anlamına gelir.

Gerek Türkiye'deki, gerekse Avrupa'daki çağrılar ciddi ve kendine güvenli değildir. Türkiye'deki çağrıda, ideolojik-siyasal bir çerçeve verilmeye çalışılıyor; bu yönüyle ciddi görünüyor; ancak aynı çağrı metninde "... Bu ilkeler doğrultusunda, ama bununla birlikte, bu ilkelere kısmen ya da tamamen katılmayan sosyalistleri dışlamaksızın..." sözleri de yer alıyor ve ciddiyet kayboluyor. Avrupa çağrısında ise amacın "... varolan farklılıkları azaltmak, bunun sağlanamadığı durumlarda çeşitli görüşlere açıklık ve belirlilik getireceği..." denilerek benim gibi buraya böyle bir birliğin olmayacağını ve neden olmayacağını açıklamak isteyenlere de çağrı yapılmış oluyor."

Yurtsever, bundan sonra da Türkiye solunda neden birlik olmadığı sorusu üzerinde durdu ve dergimizin geçen sayısında yayımlanan görüşlerini özet olarak aktardı. Şunları ekledi:

"Teorik alandaki, ideolojik bakıştaki derin ve esaslı farklılıkları bir an içinde bir yana bıraksak bile, Türkiye'deki ya da buradaki topluluğun pratik siyasal konularda da irade ve davranış birliği sağlama olasılığı gözüküyor. Nasıl olsun? Türkiye'nin geleceğini kararlı bir iktidar yürüyüşünde, devrim ve sosyalizmde görenlerle, AT'de görenler nasıl birleşebilir? Türkiye'de kriz ve devrimci gelişme döneminin bittiğini, adım adım reformlarla "demokratikleşme"nin esas politik strateji olduğunu söyleyenler nasıl aynı partide

bulunabilir? Türkiye'nin sorunları artık köşeli yanıtlar istiyor. Bütün yukarıda söylenenlere bağlı olarak Türkiye solcularının önüne (...) Kürt hareketiyle birlikte Türkiye ve hatta bölge devrimcilerine doğru bir açılış mı, yoksa bu soruna bir insan hakları sorunu olarak bakıp düzen içi çözümler aramak mı soruları geliyor. Bu sorulardan kaçılmaz ve artık hiç kimse bunları yuvarlak yanıtlarla geçiştiremez.

Bu çok kısa açıklamalar gösteriyor ki, Türkiye solunun bu geniş yelpazesinin önüne "siyasal birlik" gibi hedefler koymak doğru değildir; gerçekçi de değildir.

Tartışma yapılabilir. Yapılmalıdır. Ve zaten yapıyor.

Bu "en geniş birliğin" yapabileceği birşey daha var. O da somut geçici konularda iş ve eylem birliği yapmaktır.

Cezaevlerindeki uygulama ve baskılara, Kürdistan'da kimyasal silah kullanılmasına, keyfi gözaltılara, 141 ve 142'nin kaldırılmasının ya da değiştirilmesinin sözkonusu olduğu bir sırada Türk Ceza Yasasının 168. maddesinin ağırlaştırılmış biçimiyle korunmasına neden eylem birliği yapmalıyız?

Bundan sonraki konuşmacıların hemen hemen tümü, siyasal birlik sorunlarının bu toplantının gündeminde olmadığını söylediler.

Bülent Uluer, Engin Erkiner, İlkey Demir, Yalçın Cerit, Temel Demirer de tartışmaların, siyasetten ve pratikten kopuk olmaması gerektiğini söyleyerek eylem birliği görüşünü desteklediler.

İlkey Demir, bu sürecin ve özel olarak bu toplantının amacının birlik olanaklarını araştırmak olduğunu; kendi eğilimini bir önkoşul olarak getirmekle birlikte bunun eylem birlikleri de yaratarak yürütülmesi yönünde olduğunu söyledi.

Doğan Tarkan, eylem ile tartışmanın iki ayrı şey olduğunu, tartışmaların odağına siyasal birliğin konulmasının doğru olmadığını, birliğin ya da eylemin değil, tartışmanın öne çıkarılmasının doğru olduğunu ileri sürdü. Temel Demirer ve arkasından "Türkiye'de de varılan noktayı birlik için tartışmadan tartışma için birlik" olarak niteleyen Demir Küçükaydın bu görüşe katıldı.

Sonunda, toplantıda eylem birliği yönünde bir irade de olmadığı ve yapılacak tek şeyin Türkiye'deki tartışma programına uygun bir programla birlikte tartışmak olduğu çok net biçimde ortaya çıktı. Buna göre, demokrasi ve devrim, sosyalist demokrasi, enternasionalizm, program arayışları, ulusal sorun ve sosyalist örgütlenme, Türkiye'nin toplumsal dinamikleri ve birlik düzlemleri konuları Avrupa'da da tartışılacak. Bunlara Marksizm ve günümüz dünyası da eklenecek.

Koordinasyon Komitesinin oluşturulması ve toplantı açıklaması konuları ise yeniden tartışmalara yol açtı. Veyis Sarısözen, Mahir Sayın, Ahmet Kaçmaz, Sosyalist Birlik'ten M. Emin Yıldırım'ın bu toplantıdan bir siyasal birlik mesajı çıkarmak istekleri yeniden kendini gösterdi. Oluşturulacak komitenin "siyasal temsil" niteliği olması gerektiğini söyleyerek bu kişiler 20-25 kişilik bir komite önerdiler ve herkesin adını tahtaya

yazdırmaya başladılar.

Salih Taner Serin ise kendisinin kimseyi temsil etmediğini, kimseinin de kendisini temsil etmesini istemediğini söyleyerek "siyasal temsil" nitelikli bir komiteye karşı olduğunu, oluşturulması gerekenin teknik bir koordinasyon komitesi olması gerektiğini söyledi. Temel Demirer, Atilla Keskin, Muzaffer Doyum, Haluk Yurtsever de bu görüşü desteklediler. Konuşmayan ancak tutumuyla bu görüşü destekleyen başkaları da oldu.

Haluk Yurtsever arkadaşımızın ısrarlı önerilere rağmen komiteye girmede. Oya Baydar, komitedeki arkadaşlarına tam güveni olduğu için, Engin Erkiner ise komitedekilerle hiçbir konuda anlaşamadığı için çekildiler. Servet Tanilli zaten işin içinde yalnız ismiyle vardı. Sonunda eski komiteden kalanlara D. Küçükaydın, A. Keskin, Y. Cerit, D. Tarkan ve Z. Orkunoglu'nun eklenmesiyle 10 kişilik "siyasal yarı da olan teknik komite" oluşturuldu.

Toplantı açıklaması ise yeni bir tartışmaya yol açtı.

Haluk Yurtsever, birinci gündüz tartışmalarda çok açıkça bu toplantının gündeminde birlik maddesinin bulunmadığının herkes tarafından kabul edildiğini, açıklamada bunun ifade edilmesinin gerektiğini söyledi. Buna da anlaşılması güç tepkiler geldi. Mahir Sayın, Veyis Sarısözen, "Doğrudan bir birlik sorunu yok, ama biraraya gelmişken kamuoyuna birliktir bir mesaj vereceğimize neden birlik olmayacağı gibi bir mesaj verelim?", Ahmet Kaçmaz, "Tepkiler geleceğini bildiğim için bildiride 'birlik' sözcüğünü bile geçirmemeye çalıştım. Bu kadarı olmaz. H. Yurtsever bu toplantının ruhundan uzak" dediler.

Toplantının kendisi kadar kulislere de, Türkiye'deki birlik ve Avrupa'daki toplantı ve tartışmalar sürecinden bir birlik çıkmayacağını bilmesine rağmen birlik varmış, oluyormuş gibi bir görüntü vermek isteyenlerin başka siyasal hesap ve oyunları olduğunu gösteriyordu. Veyis Sarısözen'in H. Kutlu'yu izleyenlerin TBKP'yi "kurma" işini durdurmak için başka, daha geniş bir birlik görünümüne ihtiyaç duyduğu kolayca anlaşıyordu. Mahir Sayın ise Türkiye'deki kendi arkadaşlarını iknada zorluk çekiyor ve Ertuğrul Kürkçü'den gelen SOS üzerine Avrupa'dan bir birlik mesajı çekerek durumu düzeltmeye çalışıyordu. Toplantının sessiz çoğunluğu ve konuşmalarından devrimci bir ruh ve psikoloji taşıdıkları hemen hissedilen İlkey Demir, Yalçın Cerit gibileri ise oyunları farketmekle birlikte, büyük bir iyi niyet ancak aynı ölçüde saflıkla geniş bir birliğin olabileceği umudunu sürdürüyorlardı. Yalçın Cerit, ısrarla devrimci, savaştan örgütlerin çağrılmasıyla toplantıların genişletilmesini önerdi ve toplantı bu yönde bir karar aldı. Sosyalist Parti'nin çağrılıp çağrılmayacağı ise yeni bir tartışma konusu oldu. Bülent Uluer ve Mahir Sayın "Veto hakkımız vardır, SP'yi veto ediyoruz" dediler ve "Sosyalist Parti gelirse biz gideriz" diyerek toplantıya bir çeşit şantaj yaptılar. Toplantı çoğunluğu, doğru olduğu için değil Mahir Sayın'ları yitirmemek için SP'nin çağrılmamasına "evet" dedi.

BİRLİK SAĞLIKLI AYRIŞMADAN GEÇER

İrfan Dayıoğlu

Eylül darbesi devrimci saflarda sapla samanı birbirine karıştırdı. Eylül öncesi devrimci direnişçiler ve pasifistler şeklinde olan sol ayrışma, darbe sonrası belirleyici tanım olmaktan çıktı. Direnenler ve teslim olanlar saflaşması örgütler bazından çıkarak, tek tek bireylere indirildi. En direnişçi yapılardan en çok teslim olanlar da çıktılar, pasifist saflarda namuslu devrimciler de çıktı. Bu saflaşma ve ayrışma 80 sonrası aynı çatı altında olanların ideolojik düzlemde de ayrışmasına yol açar oldu.

Devrimci saflardaki bu ayrışmada kimileri sivil toplumluluğu "keşfederek" safları terk ettiler. Kimileri mültecileşti, kimileri çıktıkları alanlarda (Ortadoğu devrimci bir çıkış yapmaya elverişli olmasına karşın) bilinç yetersizliği ve çapsızlıktan ancak diplomat kop-yesi olabildiler. Yapı olarak (Kürt ulusal hareketi hariç) hiçbirisi bulundukları alanın olanaklarından devrim için bir atılım yaratamadılar, eridiler, eriyorlar, kendilerini sahtekarca oraya buraya yamamaya çalışıyorlar.

Kişiliklerini korumaya çalışanlar bu köhnemiş yapıları terk ettiler, ediyorlar, arayış içindeler, bu arayışta ben de varım, aradığımı bulduğumu düşünüyorum.

Eylülist darbe karşısında tuzla buz olanlar, gelecek için projeler "çiziyorlar", sosyalizme varmanın yollarını değil, "Nasıl bir sosyalizm" konusunu tartışıyorlar. Geçmiş değeri değerlendiriyorlar, muhasebe yapıyorlar, özeleştiri veriyorlar, geçmişe bakıp geleceği görmeye çalışıyorlar.

İlk bakışta güzel şeyler gibi görünüyor. Ancak geçmişte neye bakılacağını, gelecek için ne söyleyeceklerini bilmiyorlar, değerlere saldırıyorlar, şanlı mücadele geleneğini inkar ederek uzlaşmayı dayatıyorlar, muhasebe adı altında günah çıkartıyorlar, ancak devletle işbirliklerine kılıf bulamıyorlar.

Yaşanmış olan dünü, bugünkü koşullara göre değerlendirmek doğru olmuyor. Olayları, içinden çıkıp geldikleri ortama göre değerlendirmek gerekiyor.

Dünün belirleyici ögesi, direnmek ile teslim olmaktı. Saflar kabaca böyle idi. Söylemleri arasında bir fark olmayanlar davranışta ayrıydılar. Direnenler de pasifistler de "demokrasi" diyordu, "demokratik halk devrimi", "ulusal devrim" vb diyorlardı. Sınıfların mevzilenmesi tahlilleri, sınıfa yönelik çalışma metodları hep aynıydı. Ancak direnenler, onurlarını koruyanlar, teslim olanlar ve yığınlar da davranışlarıyla ayrıyorlardı. Bu her alanda böyleydi, çünkü dayandıkları küçük burjuva sınıf temelinden dolayıydı bu.

Bence, yaşanan bu saflaşmayı sağlıklı değer-

lendirebilmek için derin felsefi tanımlara gerek yoktur. Kimlerle nereye kadar ve hangi şartlar altında yürünebileceği, yaşanan bunca pratikten çıkarılabilir, zannediyorum.

Eğer belleklerimiz yitirmemişsek, dün devrimcileri ihbar edenlerin, devlet particiliği yapanların, bugün devrim borazanlığı yapmalarına kanmayız. "Rahat durun, faşizm gelir" diyenlerle bir yere gidilemez.

Geçmişte hata yapan herkesle yürünmez, demek değil yukarıda söylediklerim. Ancak öyle hatalar vardır ki, tamiri mümkün olamıyor. Tamiri için sıfırdan başlamak gerekiyor. Sırtımızda yumurta küfesi taşıyarak yürüyemeyiz.

Gerek kişi bazında, gerek örgüt bazında, burjuvaziyle şu veya bu nedenle işbirliği yapmış olanların, bunu bugün terk etseler dahi, devrim kavgasının öncü müfrezesi arasında yerleri olmaz, olmamalıdır.

Buna müsaade etmek, ölülerimize, zindanlarda yatan yiğitlerimize ihanet olur. Önce inançlılarla, inancını yitirmiş siyaset tellalları ayrıştırılmalıdır. Sonra devrimcilikle reformculuk temelinde ayrışma olmalıdır. Bu da yetmez, devrimci demokratlarla sosyalistler de ayrışmalıdır ve bu ayrışmadan sonra inanç, devrimci sosyalistlerin, sosyalizmi lafta değil, günlük yaşamda maddeleştirenlerin birliğine gidilmelidir.

Doğaldır ki, böyle bir birlik, eski, miadını doldurmuş örgütler düzleminde değil, yeni tipte bir sosyalist örgütlenme ile mümkündür.

Varolan yapılar, bulundukları konumlarını ve anlayışlarını değiştirmedikleri müddetçe sosyalizme yürüyüşün önünde engeldirler, onlar objektif konumlarıyla tasfiyecilik rolünü oynuyorlar, sosyalistler ideolojik düzlemde tutarlı bir mücadele ile bu tasfiyeci yapıları "tasfiye" etme göreviyle karşı karşıya buluyorlar.

Yeni tipte bir sosyalist yapılanmada insan, bir araç olmaktan çıkar ve asıl amaç olur, çünkü sosyalistler için en yüce değer, emekçe yaratılmış olan ve emeği yeniden yaratan insandır. Yaşanmış sosyalizmin en büyük eksikliklerinden biri de budur. Burjuva toplumunda insan basit bir araç olarak görülür. Halbuki bilimsel sosyalizm, insanı eyleminin amacı olarak alır, her şey onun refahı ve özgür gelişimi içindir.

Eski sol yapılarımız da bu burjuva anlayıştan sıyrılmadılar, insana değer vermesini öğrenemediler, bireyin kollektif gelişiminin önüne şefçi, tekelci anlayış diktiler. Başlangıçta sığ inançlarıyla kavgaya atılan militanlar bu ikilyüzlükler karşısında bilinç yetmezliğinden dolayı safları terk ettiler.

71 sonrası kuşakta tüm hatalarına, eksikliklerine

karşın devrime büyük bağlılık ve inanç vardı ve bu inançlarından dolayı ölüme gülerek gittiler. Ancak, 12 Eylül sonrası önce okumaya fırsat bulamayan birçok insanı okumaya, araştırmaya itti. İlahlar gibi gördükleri 'önderleri'nin çapsizliklerini gördüler. Bilincini inançla birleştirenler, 'ilahlar'ın putlarını kırarak kavgayı değişik biçimlerde sürdürdüler. Süreci bilinçle aşamayanlar hazan yaprakları gibi döküldüler, "yeni dünyalar"ı keşfedenler oldu, karşı-devrimci saflara kayanlar, sosyal demokratlaşanlar oldu. Bazıları da bunca deney ve yaşananlardan hiçbir şey anlayamadan 75'lerde kaldılar.

Eylül darbesinin yarattığı bunca olumsuzluğa karşın, zindanlarda, dağlarda, fabrikalarda, üniversitelerde, yurtdışında birçok sosyalizm savaşçısı da yüreklerinde taşıdıkları inançla bilinçlerini bütünleştirerek, "örgüt" zırhlarını üstlerinden atarak, sosyalizm için iktidar kavgasına soyunanlarla bütünleştiler.

Atılan bu mütevazı, ancak sağlam adımlara ayak uydurmaya, yapıya bir tuğla koymaya çalışıyorlar.

Yapı yükseliyor, yükselmeye devam edecek. İktidar için çıkılan bu yürüyüş, yaşanan bu inanç noksanlığını giderebilir. Geçmişe göre daha bilinçli hale gelen kadrolar yitirilen inançla donandıklarında bir atılımın öncüsü olabilirler.

Türkiyeli devrimciler, sosyalistler, bugün dünden daha çok bir tarihsel görevle karşı karşıya bulunuyorlar ve işçi sınıfının talihini değiştirebileceği fırsatı dünden daha çoktur.

Ve bugün, sürece iradi olarak müdahale edilmesinin gerekliliği ve zorunluluğu kendini her zamankinden daha fazla dayatmaktadır.

Bu tarihsel görevin yükü, biz 71 sonrası kuşağın elindedir.

Sosyalist düşünceyi yaşamıyla bütünleştirmiş sosyalistler, düşüncelerini davranışlarıyla bütünleştirerek

kendilerini, düşünceleriyle, yaptıklarıyla ve yaşamlarıyla burjuvaziden ve diğer solculardan ayırmadılar.

Yaşanan ayrışmadan, sosyalistlerin tabandan oluşmaya başlayan birliğinin başarıyla çıkması sayesinde devrime varmak mümkün olacaktır.

Bu açıdan sosyalist bir iktidara yürümeye karar verenlerin birliği sorunu bizi, tüm devrimcilerin birliğinden daha çok ilgilendirmektedir.

Proletaryanın sınıf partisini yaratmadan oluşacak birliklerin rengi belli değildir. Proletaryanın partisinin hegemonyasında oluşan bir devrimciler bloku ancak sosyalist iktidara yürüyebilir.

Bugün soyut bir devrimci birlik sloganı bizleri bir yere ulaştıramaz. Sınırları belli olmayan, ideolojisi ve politikası bulanık birliklerden sağlıklı işler beklenemez. Solda egemen olan birlik arayışları kaynağını güçsüz örgüt yapılarından alıyor. Dün "güçlü" olduklarında burnundan kıl aldırmanın yapıların bugün birlik aramaları bu işe inançlarından kaynaklanmıyor.

Sosyalistlerin, bu tür dar yapıların yaşamasında çıkarları yoktur, onların dağılması tekkelerin korunmasına yeğ tutulmalıdır. Bu dağılıp, sağlıklı kalan unsurların yeni yapılarda ve daha bir bilinçle bir araya gelmesini sağlayacaktır.

Bu tür yapıların üzerine ideolojik planda yürümek ve sınıf temelsiz bu "şef" örgütleri'nin dağılması için çalışmak bir görev olmalıdır.

Devrimci demokratların sosyalizme kazanılması anlamında bu yapılmalıdır. Bu tür ara akımların, orta yolda yürümeye şansları yoktur. Sosyal tabanları da artık Türkiye'de arada duramıyor.

Bağlıyorum.

Bilincimizde billurlaşan sosyalist düşünceyi maddi bir güce dönüştürmek için görev başı ediyor ve göreve çağırıyorum.

Gelecek Sayıda

KÜRT AYDINLANMASI

Yeni bir yayın için görüşmeler yapmak üzere Avrupa'ya giden Yalçın Küçük, Leningrad Üniversitesi Kürt Akademisi Başkanı Prof. Ordixan Celil, Erivan Radyosu Kürtçe yayınlar müzik bölümü yöneticisi Cemile Celil ile bir söyleşi yaptı. Lahay'de konser vermek amacıyla bulunan Bilgesu Erenus'un da katıldığı söyleşiyi gelecek sayımızda yayımlayacağız.

ULUSAL SORUNA GENEL BİR BAKIŞ

Fadıl Ölmez

"Ezen ülke işçilerinin enternasyonalist eğitimi, zorunlu olarak, her şeyden önce, ezilen ülkelerin özgürlüğü ve ayrılması ilkesinin savunulmasını içermelidir. Yoksa, ortada enternasyonalizm diye birşey kalmaz. Bu propagandayı yapmayan ezen bir ulusun sosyal demokratını (komünistini, F.Ö.), emperyalist ve alçak saymak görevimizdir, sosyalizmin gerçekleşmesinden önce, ayrılma olasılığının binde bir olması durumunda bile, bu istem, mutlak bir istemdir."

"Belli bir devlet içinde, o devletin tarihindeki bütün değişiklikler boyunca, tek tek devletlerin sınırlarının burjuvazi tarafından şu veya bu biçimde nasıl değiştirildiğine bakmadan, o devlet içindeki bütün ulusların proleterlerinin sınıf mücadelesinde sınıksız çoğalan bir ittifak içinde olmaları gerekir."

V. İ. Lenin

1984'lerden bu yana ve özellikle son bir-iki ay içerisinde üzerinde en çok durulan ve tartışılan konulardan bir tanesi de, Türkiye devriminde kilit bir rol oynayan Kürt ulusal sorunudur. Gerçekte, bugün artık Türkiye'de çıkmakta olan tüm gazete, dergi ve kitap dizilerinde bu soruna ilişkin olumlu olumsuz birtakım yazıların, yorumların yer aldığı rahatlıkla görebilmekteyiz. Gerçi, burada "niyetler" ne olursa olsun, daha dünlere kadar Türk solunun gündemine dahi giremeyen bu sorunun, şimdilik geniş çevrelerce de ele alınıp tartışılması, hem geçmişe nazaran çok ileri bir aşama, hem de sevindiricidir. Fakat bundan böyle, burada dikkat edilmesi gereken nokta; tartışmalarımız, bazılarının yaptığı gibi bu sorunda karmaşıklık yaratmak için değil, açıklık ve netliği görmek ve yakalamak için olmalı. Zaten gerçek anlamda tartışmalar, her zaman açıklık ve netlik için yapılır. Açıklık ve netlik, gelişmek ve ileriye doğru gitmek içindir. Açıklık ve netlik doğrudan yürümenin felsefesi içindir. Bu yazı da, Kürt ulusal sorununda açıklık ve netliği görmek içindir, bunun için bir "tartışma" yazısıdır.

Ama daha yazımın başında ve parantez içerisinde hemen şunu belirtiyim ki; her ne kadar Türk solundan bazıları, Kürt ulusal sorununa karşı tereddüt içerisinde kalmışlarsa da, Kürt solunun bütününün kendi sorunlarına doğru bir şekilde sahip çıktığı, bu soruna Marksist-Leninist bir bakış açısıyla yaklaştığı söylenemez. Hatta bazı Kürt örgütleri, hâlâ bugüne kadar içinde bulundukları yanlışlardan bir adım olsun geriye adım atma ihtiyacını duymuyor.

Yine yeri gelmişken şunu da yazayım: Daha

dünlere kadar Türk solunu Kemalistlikle suçlayan bazı Kürt örgütleri, Kemalizmin daima sol kanadı olan partiyle "sol birlik" içerisinde yer alıp, Kürdistan'da silahlı savaşım yürüten Kürt yurtseverlerine karşı en "seviyesiz" eleştirileri yönelttiler. Burada bir nokta açığa çıkıyor: Türk Kemalistleri varolduğu gibi, Kürt Kemalistleri de vardır.

ULUSAL SORUN VE ÇÖZÜMÜ

Gerçekçi sosyalistlerin ulusal sorun ve çözümüne ilişkin temel ilkeleri açıktır ve biliniyor, bu; "ulusların kendi yazgılarını belirleme, ayrılma ve ayrı devlet kurma hakkı" şeklinde ifade edilebilir. Marksizm-Leninizmin ulusal sorunda "olmazsa olmaz" ilkeleri budur. Devrimci sosyalistler bu temel ilkeyi, her hâl ve şartta ve ikirciksiz bir şekilde savunmakla sorumludurlar.

Gerçi günümüzde, ister Türkiye'de olsun, ister başka ülkelerde, bu temel ilkeye karşı olan, bunu red ve inkar eden bir çok "sosyalist" de yok değil. Bu, sözüm ona sosyalistlerin itiraz noktaları; ulusların kendi yazgılarını belirleme, ayrılma ve ayrı devlet kurma hakkını savunmak, güya halkların parçalanmasına ve giderek işçilerin bölünmesine neden olurmuş! Bunun gerçekle bir ilgisi olmadığını, onların niyetlerinin başka birşey olduğunu sanırım yazmaya gerek yok. Kaldı ki, "Boşanma serbestliğini savunan bir kimseyi, aile bağlarını yıkmak istemekle suçlamak ne kadar ahmakça ve iki yüzlüce bir davranışsa, ulusların kendi kaderlerini tayin etme özgürlüğünü savunmayı da, ayrılmayı teşvikle suçlamak, o ölçüde ahmakça ve iki yüzlü bir davranıştır."

Çünkü, ulusların kendi yazgılarını belirleme, ayrılma ve ayrı devlet kurma hakkının savunulması gerekliliği, hem işçi sınıfının mücadelesinin, sosyalizmin, hem de enternasyonalizmin bir zorunluluğudur. Bu, bir.

İkincisi, Marksist-Leninistler bu temel ilkeyi savunurlarken, ulusal sorunu hiçbir zaman, varolan toplumsal çerçevenin dışında bir sorun olarak ele almazlar. Zira, gerçekte, ulusal sorun ve çözümü ancak ulusal baskı ve ulusal eşitsizliğin ortadan kaldırılmasıyla başarılabılır. Bu da üretim araçları üzerindeki özel mülkiyeti yok etmekle mümkündür.

İŞÇİ SINIFI ENTERNASYONALİSTTİR

İşçi sınıfı enternasyonalist bir sınıftır. Gerçekte işçilerin, sömürü düzenlerinin egemen olduğu bütün ülkelerdeki mücadeleleri aynıdır: Ücretli emeği sömü-

ren kapitalist sınıfın devrilmesi ve yerine sosyalist bir iktidarın kurulması. Bütün sömürücü sistemlerde sınıf mücadeleleri aynı olan işçi sınıfının, ideolojisi de aynı ve tektir: Her türlü milliyetçilik zehirine karşı proletarya enternasyonalizmi.

Demek oluyor ki, bir; işçiler emperyalist-kapitalist dünyanın neresinde yaşarlarsa yaşasınlar, sermayenin emek üzerindeki boyunduruğunu kırmak için ortaklaşa mücadele yürütmenin objektif koşulları vardır.

İki: sermayenin egemenliği uluslararasılaşmasıyla birlikte, işçilerin toplumsal kurtuluş mücadeleleri de uluslararası sermayeye karşı bir birlikteliği gerekli kılıyor.

Fakat, çok uluslu ülkelerde, açık ve net olan proleter sınıf mücadelesi, bazen karmaşıklığa doğru sürüklendiği, her türlü sorunun çözümünde belirleyici bir rol oynayan sınıfsal bakış açısının terkedildiği, rayından saptırıldığı görülebilmektedir. Çünkü böylesi ülkelerde, ulusal baskı ve ulusal eşitsizlikler, toplumda belirleyici bir rol oynayan sermaye-emek temel çelişkisini çoğu zaman tali plana itebiliyor. Hatta bunun da ötesinde, kapitalizmin yaratmış olduğu ulusal ayrımlar, işçi sınıfının bölünmesine ve giderek ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadeleleri içiçe geçmiş olan halkları arasında birtakım düşmanlıkların yaratılmasına neden olabiliyor. İşte böylesi hallerde, bir devlette birden fazla ulus ve azınlıkların olduğu yerlerde, ezen ulusun devrimcilerinin çok titiz olmaları ve buna göre politikalarını çizmek; böylesi olumsuzlukların çıkmasını engellemek için, her zaman proleter enternasyonalist bayraklarını dalgalandırmaları gerekir. Bu kıvılcık bayrağın şiarı şudur: Bütün ulus ve azınlıkların kendi kaderlerini çizme, ayrılma ve ayrı devlet kurma hakkı. Burada ezilen ulus ve tüm azınlıklara tam bir güvence verilmelidir. Zira ezilen ulus ve tüm azınlıklar için güven ve psikoloji çok önemlidir. Lenin'in bu gibi durumlarda; "Ulusal sorunda psikolojinin ne kadar önemli olduğunu neden anlamıyorsunuz?" diye sorarken üzerinde durmak istediği nokta da budur.

DÜNYA GÜÇLER DENGESİNDE ULUSAL SORUN

Ulusal sorun dünya güçler dengesinden ayrı ve kendine yeten bir sorun olarak ele alınamaz. Ulusal sorun kendi başına amaçlaştırılmaz. Fetileştirilemez. Devrimci Marksist-Leninistler bu sorunu her zaman, "işçi sınıfının ve dünya devriminin çıkarlarına bağlı olarak" ele alır.

Kapitalizmden sosyalizme geçiş çağımızla birlikte bu sorun çok daha zengin bir içerikle, işçi sınıfı ve dünya ilerici güçleri emperyalizme ve her türden rasizme (anasoyculuk) karşı mücadelede biraraya gelirler. Artık günümüzde dünya güçler dengesinden bağımsız ve kendi başına yeten bir ulusal kurtuluş savaşı düşünmek hayaldir. Hele hele, her iç politikanın aynı zamanda bir dış politika olduğunu hesaba katarsak bu soru-

nun dünya güçler dengesindeki anlam ve önemi daha kolay anlaşılır.

ULUSAL SORUNDA ÜLKENİN OBJEKTİF KOŞULLARI

Bilindiği gibi örgütlemeler ülkenin objektif koşullarına göre yapılır. Türkiye'nin objektif koşullarına bir göz atalım:

Bir: Kürt burjuvazisi Türkiye tekelci kapitalizmi ile binbir bağla bağlanmış; her iki güç ezen ve ezilen ulusun işçilerine karşı bir tek sınıfta bütünleşmiştir. Bu bütünleşme üçlü bir şekilde; ekonomik, politik ve toplumsal ilişkiler ağı çerçevesindedir.

İki: T. Kürdistanı'nda, Kürt burjuvaları arasında bir "Kürt ulusal burjuvazisi" mevcut değildir. Bu doğal olarak verilen ve verilecek olan ulusal kurtuluş savaşının burjuva karakterli değil, "sınıf" içerikli bir savaş olacağını gösterir.

Üç: Bu iki olgu, merkezi devletin, merkezi kapitalist üretim ilişkilerinin olduğu Türkiye ve T. Kürdistanı'nda Türk ve Kürt devrimcilerinin ortak düşmana karşı "ortaklaşa tek devrim"ini zorunlu kılmakta; her iki halkın kurtuluşları içiçe geçmiş bulunmaktadır. Bu iki noktayı biraz daha açarsak:

Türkiye ve T. Kürdistanı, coğrafik olarak birbirinden çok uzaklarda, eski klasik sömürgecilik dönemlerindeki gibi, bir Avrupa-Asya ilişkisi söz konusu değildir. Her iki ulus aynı alanlarda bir tek merkezi devletin, merkezi kapitalist üretim ilişkilerinin ve tek bir merkezli pazarın egemen olduğu bir bütünleşme içerisinde yer almaktadırlar. Ezilen ulusun burjuvaları (Kürt ticaret burjuvazisi, büyük toprak sahipleri, tarım burjuvaları, sürü sahipleri, müteahhitler vb...) Türk tekelci burjuvazisiyle tam olarak kenetlenmişlerdir. Bu bütünleşme aynı zamanda T. Kürdistanı'nda Kürt ulusal burjuvazisinin oluşmasını da engelledi.

T. Kürdistanı'nda Kürt ulusal burjuvazisi yoktur.

Ulusal burjuvazi terim olarak, bir ülkede egemen olan sınıfın ulusal sanayi tabakasını, sanayi burjuvazisini ifade eder. Nesnel olarak ulusal burjuvazinin tanımı budur. Fakat burada dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta da var: Ulusal burjuvazi yalnız nesnel olarak değil, aynı zamanda öznelli yönüyle de değerlendirilmelidir. Zira burada önem taşıyan ve belirleyici olan yan "kendi pazarına sahip çıkan, bu pazarını kendi elinde tutmak isteyen ve bunun için kavga veren bir sanayi burjuvazisinin" olup olmadığıdır.

Türkiye'ye bir göz atalım: Türk egemen sınıfı T. Kürdistanı'nın yeraltı ve yerüstü zenginliklerini yağmalarken; bu alanlarda bankalar, TPAO, barajlar, GAP, TEKEL- TKİ vb iktisadi teşekküllerini kurarak sömürsünü katmerleştirirken, buna karşı çıkan veya "Bu benim toprağımdır, bu benim pazarımdır, ben kendim işletmek istiyorum" diyen bir Kürt ulusal burjuvazisi mevcut değildir. Kürdistan'ın uluslaşma aşamasında da böylesi bir Kürt ulusal burjuva tabakası olmadı.

Durum son derece açık görünüyor: Türkiye ve T.

Kürdistan'ında egemen olan tekeli kapitalist üretim ilişkileridir. Her iki ulus ve diğer azınlıklar aynı coğrafik bütünlüğe sahip sınırlar içinde yaşamaktadır. Kürt burjuvaları Türk egemen sınıfıyla içiçe geçmiş; merkezi devlet ve tek bir pazar bulunmaktadır... Varolan bu ve benzeri nesnel koşullar gereği, ezen ve ezilen ulus işçilerinin örgütsel birliği bir zorunluluk haline gelmiştir. Şimdi önümüzde duran en acil sorun, ekonomik, politik ve sosyal ilişkiler içinde, bütünleşen bu iki güce karşı, tek siyasal hareketimizi oluşturup, bir an önce ortak düşmana karşı, ortaklaşa mücadele yollarını bulmak. Bu, hem ezilen hem de ezen ulusun işçileri için tek çıkar yoldur. Ülkenin objektif koşulları bunu dayatıyor. Sonuç olarak:

1) Ulusal sorun ve çözümü, ulusal baskının ve ulusal eşitsizliğin ortadan kaldırılması anlamına gelir. Bu, üretim araçları üzerindeki özel mülkiyeti kaldırmakla mümkündür.

2) Ulusal sorun toplumsal çerçevenin dışında bir sorun değildir.

3) Ezen-ezilen ulus ilişkisi devam ederken, ulusların kendi kaderlerini tayin etme, ayrılma ve ayrı devlet kurma hakkını savunmalı, bu anlamda ezilen ulus işçilerine tam bir güvence verilmelidir.

4) Örgütlenmeler subjektif niyetlere bağlı olarak değil, ülkenin objektif koşullarına göre yapılır.

5) Ulusal sorun dünya güçler dengesinden ayrı, kendi başına bir sorun değildir.

ATEŞ OLSAN CÜRMÜN KADAR

Mirhan Bengi

Kemalizmin TC'de bir geleneği var. Her şeyi devlet eliyle yetiştirme adeti Devlet Üretme Çiftlikleri'ndeki damızlık ineklerden Beykoz ayakkabısına kadar, resmi devlet inekleri sütüyle ve etiyle TC'nin gücünü ve gelişmesini temsil edeceklerdi. Böylece bir saygınlık tablosu oluşturacaktı.

Tabi yalnız "inekle" tualî doldurmak mümkün olmazdı. Buraya sanatçıyı da, tiyatrocuğu da, besteciği de hepsinden önemlisi aydını katmak gerekiyordu.

Uçsuz bucaksız bakir topraklar vardı. Fakat sanatçı da aydın da yerden ot gibi kolay bitmiyordu. Teşvik etmek, itelemek ad ve ünvanlarının başına devlet ekleyerek gaza getirmek sorunu vardı. Çözülmeye çalışıldı. Ve Kemalizmin şekillendirdiği ruh ve biçim verdiği bir kuşak üretildi; resmi ve devletçi. Ancak sosyalistler bu akıntıya kapılmadılar, zaman zaman kendi parçaları kopup gittiye de...

Dr. Hikmet'in deyimıyla 'devlet fideğinde' aydın yetişmesi olanaklı olmuyordu.

Çok bilinen bir öyküdür: Babası oğluna "Sen demokrat olamazsın, oğlum" demiş. Çocuk büyümüş okumuş, yazmış devlet fidanlığında profesör olmuş. Binbir hava ile babasına gelip, "İşte demiş, demokrat olamazsın diyordun, bak prof oldum." Baba buruk bir gülümsemeyle yinelemiş, "Profesör olmuşsun ama demokrat olamamışsın."

Bu çağrıştırmayı Cumhuriyet gazetesinde "devrimci kimlik" üzerine yazılar döşenen ateşli bir profesör için anlatıyorlar. Ve ardından ekliyorlar "Ateş olsan cürmün kadar..." Devlet fidanlığında yetişmiş ve "Kemalizmin Özü"yle yoğrulmuş bu "ateş"li bay her şeyi bildiği iddiasında. Bilmek ve bilmemekle kalsa belki söz etmeye gerek kalmazdı. Ama bir de sıkıyönetim askeri savcısı gibi iddianame döşeyip ilericilik adına insanları ahmaklıkla, hainlikle suçlaması, mahkum etmesi yok mu?

Şimdi bu kapıkulu "ateş"li profesöre ne demeli? Türk solu adına, sosyalizm adına konuşmasına sessiz mi kalmalı?

Bakın neler yazıyor: "Misak-ı milli sınırlarını tartışma masasına getirmek, elleri kanlı katillerle ilericilik adına aynı masaya oturmak ahmaklıktan da öte hiyanettir."

Babasının çiftliğini savunur gibi insanların yaşadığı, doğup büyüdüğü topraklara sahiplenene bay "ateş"li, Yalçın Küçük'ü, Doğu Perinçek'i hiyanet suçundan mahkum ediyor. Doğru, bu kapıkulu açısından bir hiyanet var. Ama onun beyninin ve yüreğinin almadığı, alamadığı, insanlık lehine bir hiyanet...

Bırakalım solcu olmayı, sıradan demokrat olabilmenin bile bir ölçütü var: İnsan haklarına ve temel özgürlüklere saygı duymak, insanların kendi yazgılarını belirleme hakkını gözetmek, insanların anadillerini konuşmaları, kendi kültürlerini yaşatmaları. Bugün bunlardan biri dahi eksik olsa ona demokrat denilmiyor.

"Ateş"li kapıkulu başkalarını şovenistlikle suçlarken, insanların en temel özgürlük istemlerini ihanetle niteleyerek şovenistliğin en âlâsını yapıyor. Helal olsun sana! Hizmetkar ruhuna helal olsun! Bu kafayla mı ilerici kimlikle ilmi-siyaset okutuyorsun? Bu kafayla mı zerresini kişiliğine sindirmeden "demokrasi" teorisi kuruyorsun.

Bak "kapıkulunun dün ve bugününü" inceleyip kimliğine iyi yerleştirmişsin! Bunun için yüz kez daha helal olsun sana ey Kapıkulu Profesör!

Bırak sen Bekaa Vadisi'ni, özgürlük savaşçıları, efendilerine övgüler düz! Devrimci lafını ağzına dolayıp sağa sola satağın!

Zavallı Bay, profesör olmuşsun ama demokrat olamamışsın. Günler geçer, yıllar geçer. Tarih verir yazgını. Yaz bakalım!

Ateş olsan cürmün kadar yer yakarsın...

ÜTOPYA VE RED

Mesut Hastürk

Ütopya, gerçekliğin karşısına konulan bir kavram olarak sürekli kaçınmayı öngerektirmiştir. Özellikle Marksist kavrayışın, ekonomizme, verili koşulların dayatmasına, kendiliğinden tavra ve günlük bilince indirgenmesi ile bir ilişkisizlik doğmaktadır.

Ütopya'yı ve bu anlamda anılacak bir idealizmi, geleneksel felsefi idealizmden (spekülatif felsefeden) ayırmak gerekiyor. 'Marks ideal'e ilişkin konumunu Hegel'in görüşüyle karşı karşıya getirdiği zaman, idealin, insan zihni tarafından yansıtılan ve düşünce biçimlerine çevrilen maddesel dünyadan başka birşeye gerek olmadığını yazar.' (1) Anlaşılabilecek üzere gerek ideal ve bilince ilişkin olması açısından ütopya kavramları, insanın nesnel gerçekliği (maddesel olanı) zihinde düşünce biçimlerine çevirerek yansıtması ve bu yolla nesnel gerçekliğe müdahale etmesi söz konusudur.

Verili olan koşul ile nesnel gerçeklik her zaman aynı anlamı taşımaz. Nesnel gerçeğin değişmezliğine rağmen verili olan değişir. Verili olan daha çok nesnel gerçekliğe bağlı ilişkilere egemen olan anlamına geliyor. Verili olanı değiştirmek, nesnel gerçekliğe egemen olmak anlamı taşıyor.

Verili olanın dışına çıkmak anı ütopya anıdır.

Düşünsel etkinliğin, başka deyişle, teorik varlığın, nesnel, verili koşullara dayalı günlük deneyimlerin kuramsal toplamı ile açıklanması (2) mümkün olmaz. Verili koşulların dayatması ile boğuşan insan, dünyayı yorumlarken, kavrarırken, felsefi, onu değişim açısından ele alırken bilimsel düşünceden değil, "o zaman" kesitindeki ve daha önceden devraldığı, somut yaşam pratiklerinden (deneyimlerinden) çıkarsadığı sonuçlarla hareket eder. Ya da felsefenin bilimsel bilginin ona birşey ifade edebilmesi için, o pratiğe ve algılamaya biçimine indirgenmesini bekler. Bu durum, düşünsel etkinliğin, daraltılması ile sonuçlanacağı ve önemini yitireceği sonucunu doğurur. Günlük bilinç, ütopya-sızdır. Ya da ütopyası günlük yaşam deneyimleri ile sınırlı ve verili olana yakındır. Sosyalist, verili olanı değiştirecek olandır ve bu anlamda ütopyisttir.

"Günlük bilinç, en cahil diye nitelenen insanlar da dahil olmak üzere herkesin sahip olduğu birşeydir. Günlük bilince ve onun dayanağı olan günlük deneyime yönelik eleştirel bir tavır hem gerekli ve hem de haklı olacaktır... Felsefenin (ve bilimin) günlük toplumsal gelişmeler olgusuyla kaçınılmaz olarak kurduğu organik bağıntıyı kavramakta (geleneksel: spekülatif felsefe) başarısız olmaktadır". Felsefe-günlük deneyim bağıntısı yalnızca karşıtlığı değil, aynı zamanda bunların özdeşliği anını da içerecek olan karşıtların birliği olarak ele alındığı koşulda doğru bir biçimde anlaşılır. (3)

Tarihsel maddecilik ve diyalektik maddecilik açısından günlük bilinç ve felsefi-bilimsel bilinç arasında karşıtların birliği ilkesi ile ifade olunan bir bağıntı kurmak zorunlu oluyor. Bunun aksi geleneksel felsefi idealizmin batağında bocalamak oluyor. Marksist olduğunu savlayan açısından da geçerli bir durum. Marksist bilimsel-felsefi bilinci, günlük bilince indirgemek, yine Marks'ın belirlediği günlük bilincin yarattığı ikilemin ortasına düşmek oluyor. Ütopya kavramına burada ihtiyaç doğuyor. Ütopya'yı düşünme biçimi olarak algıladığımızda, maddi gerçekliğin zihinsel soyutlamasının, yine maddi dünyaya yansırken yaratacağı etki için gerçekleştirilebilir ütopyaların, aradaki bağıntı kurma aşamasında vazgeçilmez olduğunu gösteriyor. Yukarıdaki tanımda günlük deneyimlerden (nesnellikten somuttan) edinilen deneyimler toplamı olan günlük bilincin eleştirisi için, onun bilimsel felsefi bilinçle karşılaşması gerekli. Bilimsel-felsefi düşüncenin gelişmesi nesnel gerçekliği soyutlama gücüyle birlikte ele alınmalı. Dolayısıyla verili koşulların değişimi, verili olmayan koşulların yaratılmasıyla mümkün oluyor. Ütopya burada devreye giriyor.

"Her yeni gerçek varolana karşı doğar, her yeni deney ise varolana karşı elde edilir."

Varolana karşı... Varın karşıtı o an için de olsa var olmayandır. Ona ulaşabilmek için ne yapılır? Bu konuda Engels şöyle diyor: "Basit burjuva kafasının bitkin koşum atları, özü görünümünden, nedeni sonuçtan ayrıran hendeğin önüne vardığında elbette ki sendeler; sakın hiç kimse, camı soyut çözümlemenin sarp ve engembeli arazisinde gezinti yapmak istediğinde koşum atlarına binmeye kalkmasın." (4)

Marks ve Engels somuta ilişkin düşünsel konumu böyle belirlerken, kuşkusuz, gerçekleştirilebilir ütopyalardan söz ediyor olmakta. Ancak, bilimsel bir temeli yani atı olmadan, süpürge sapına binmemek gerekiyor. Engels'in de belirttiği gibi burjuva koşum atlarına binmek sendelemeyi peşinen kabullenmek oluyor. Tüm bu tanımlarda ortaya çıkan Marksist düşüncenin ütopya anlayışı ile geleneksel burjuva felsefelerinin ütopya anlayışının ayrımıdır. Bu temel ayrımı yazının ekşinine almak şimdilik düşüncemiz değil. Asıl sorun, Marksist düşünceye sahip olanların, soyutlama yerine de somuta mahkum olmasındadır.

Somutla nesnel gerçeklikle dolayısıyla günlük bilinç ile materyalizm arasında sıkı bir ilişki var. Materyalizmin bilimselliği gerçekliği de bu ilişkidir. Ancak, ilişki materyalizmin günlük bilince indirgenmesi demek olmaz. Soyut ve somut diyalektiğini gözden kaçırmamak gerekiyor. Ütopya ve gerçeklik ilişkisi de burada...

içindekiler" tablosuna eşit önem vermemek. Pratik tartışmalar içindekiler tablosu ile yetinmek. İkincisi biraz da buna bağlı olarak, pratiği güncelle yorumlamak. Bir önemli nokta da, halk kültürünü devrimci kültür olarak ele almak. Proleter kültür bugüne değil geleceğe değin olmasına rağmen, burjuvazinin bugünkü gelişkin (proletaryaya göre geri) kültürünün gerisinde olan bir halk kültürünü dayanak noktası olarak almak. Dolayısıyla her üçünde de verili olanla mahkum kalmak. Marksist literatürdeki yansıtma sözcüğünü, bir ayna duyarsızlığına indirgemek de bunlara bağlanabilir.

Bilim, kurguyu düşünün. Kapitalizm bilim, kurgu ile kitlelere sahte ütopyalar sunuyor. Bin yıl sonra yaşanan toplumsal ilişkileri yine kapitalist ilişkiler olarak veriyor. Kainat imparatorlukları kuruyor. Hepsisi de USA etiketi taşıyan ve Amerikan sistem ve toplu-

munun gelecekteki örnekleri... Tanrı fikri ise hiçbir zaman boş bırakılmıyor. İnsan, sosyalistlerin niçin bilim-kurguyu yazmadıklarını düşünüyor. Birkaç yüzyıl sonra EDX adlı gezegene götürülen ve uzaylıları hayran bırakan bir kolektif yaşamı düşünün... Aile kurumunun niçin tasfiye edildiği ve yeni insan ilişkilerinin nasıl özgürce, iradi ve insiyatifi geliştiğini anlatın.

Verili olanı reddetmek, verili olmayan ütopyalarla mümkün oluyor.

NOTLAR

- 1 - İdeal Kavramı, E. V. İlyenkov, Felsefe Dergisi, s.51
- 2 - Sosyalist İnsan ve Etkinlik, Theodore Ozerman, Felsefe ve Günlük Bilim, Akış Yay. İst. 1989 s.31
- 3 - Sosyalist İnsan. agy. s.29
- 4 - agy, s.35
- 5 - agy, s.23
- 6 - Halkın Dostları Kimlerdir, V. İ. Lenin, Sol yayınları, 3. Bası, İst. s.41
- 7 - V. İ. Lenin, Ne Yapmalı, Yücel Yay. İst. 1976 s.127

"ÖLÜMSÜZ"ÜN ÖLÜMÜ

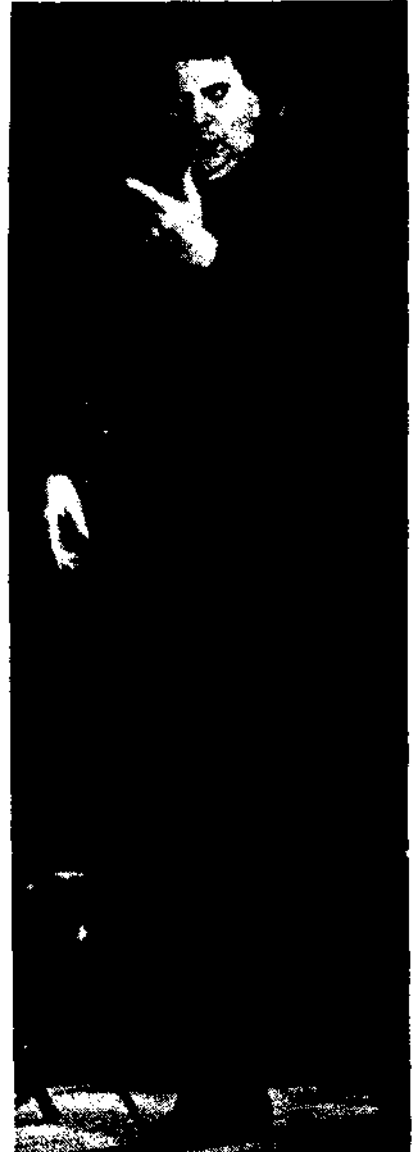
"Davos ruhuyla" Türkiye ve Yunanistan arasındaki ilişkilerin yumuşamasında önemli katkısı olan Besteci Mikis Theodorakis, sağcı Yeni Demokrasi Partisi'nden(YDP) milletvekili oldu. Yunanistan'daki "solcu" sanatçılar sağ-sol ayrımı yapmadan meclise girebilmek için adeta birbirleriyle yarıştılar. Theodorakis'in çömezi Maria Farandury de "Papandreu'dan gelen daveti kıramayarak" PASOK'tan adaylığını koydu ve milletvekili seçildi.

Şarkılarında Yunanlıların arzularını ve hüznlerini dile getiren Theodorakis, bir dönemler Yunan Komünist Partisi üyesiydi. Albaylar Cuntası döneminde şarkılarını dinleyenlerin kovuşturmalara uğradığı Mikis, sonraları Komünist Parti'den ayrıldı ve kendi deyişle bürokratik dogmatizmin engellerinden kurtulmuş, Yunan ilerici hareketinin isteklerine, sorunlarına ve özgürlüklerine tam anlamıyla uyan bir sol kesim" arayışı içine girdi.

"Kavgam demokrasi kavgasıydı. Ama şimdi Yunanistan'da özlediğim demokrasi var" diyen Theodorakis, Türk-Yunan Dostluk Derneği'nin üyesi olarak geldiği Türkiye'de Kutlu ve Sargın'ın Ankara DGM'deki duruşmalarını izledi.

Mikis Theodorakis, müzikle yetinmeyip politikaya da göz dikince ucuz ajitasyon ve klişelerle en gerici politikacıları bile gölgede bıraktı. "Ölümsüz" filminin müziğiyle ünlenen Mikis, "Marks artık öldü. Herkes için öldü. Bu realiteyi görmek lazım" derken aslında en güzel şekilde kendi ölümünü, tiksineç ölümünü dile getiriyordu.

"Demokrasi kavgacısı" Theodorakis, YDP'den milletvekili olmakla aradığını bulmuş oldu. Türkiye'deki "yoldaşlarına" da DYP'den aday olmak kahyor.

KADINLARIN ÖZGÜRLEŞME MÜCADELESİNDE SOSYALİSTLERİN ROLÜ

Nuray Bayındır

Yaşadığımız toplum insanlığın günümüze taşıdığı insancıl değerlere saldıran, yok eden bedenen ve düşünsel yıkımını hedefleyen, cinsel teşhir ve baskılarla dolu, sınıfsal eşitsizliğin bıçak sırtı gibi keskinleştiği, yoksulları ve zayıfları insanlıktan çıkaran, açık fuhşu genelleştiren, çocukları ekonomik gereksinin aracı yapan, yoz, ahlaksız politikalar üreten bir toplumdur.

Sosyalistlerin kendilerine yüklediği misyon, düzen olan bu düzensizliğin toptan dönüştürülmesi, insanın tümüyle huzurlu, cinslerinin tam eşitliğine, entellektüel zenginliğe, kendini yeniden üretimdeki fırsat eşitliğine dayalı; amacına insanı alan bir toplum yaratmak ise, kadınların istemi bunlardan biraz daha geniş, tüm dünyanın dönüştürülmesi olmalıdır.

Toplumsal tarihin ilk dönemlerinde geliştirdikleri emek faaliyetleriyle insanları hayvanlıktan çekip çıkararak ilerlemesini sağlayan kadınlardır. Dolayısıyla insanı hayvan kimliğinden kurtarıp insanlaştıran ve toplumsal kimlik katan da onlar olmuştur. İlkel emek sürecinde, avcılığa bağımlılıktan kurtulunca kadının faaliyet alanlarına el atan erkeğin, üretim sürecini ele geçirmesi sonucu cinsler arası işbölümü bir gerçeklik halini alır. Kadın üretken yaşamdan koparılır. Cinsler arasındaki eşitsiz gelişimin kökleri buradan başlar. Cinsel baskı ve ezilmede kadının daha önce üretim süreci içindeki avantajlı konumunun sarsılması sonucu gündeme gelir; kadın, entellektüel alandan hızla uzaklaştırılır.

Anaerik toplumun yıkıntıları üstünde sınıflı toplum doğar. Artık bir bütün olarak toplumun eşitsiz gelişmesi söz konusudur.

Bu basit, çiplak, kadının ezilmesinin; çok eski çağlara ait özet belirlenimleri, antropolojik bulguların anlatıklarını bilmeden ya da üzeri atlanarak günümüz koşullarında aldığı biçimlere uygun kadın politikaları, yeni terminolojiler üretmek gerçekçi ve bilimsel bir yaklaşım değildir. Bu tıpkı bazı "sosyalistler" in geçmiş yaşamı kabul edenlerin gelecek için söyleyeceklerinin sosyal gerçeklikte pek fazla anlam taşımayacağı gibi. Kadınların çok yönlü tarihsel anlatımı zorunlu olarak toplumların kökenleriyle birlikte ele alınmalıdır. Bunun böyle olması ile kadınlar, üzerindeki yaygın hurafeleri, önyargıları yerle bir edebilir ve özgürlük savaşında tutarlı bir yol alabilirler. Tarihsel süreç içerisinde cinslerin toplumsal üstünlüğü üretim süreci ile atbaşı giden üretim ilişkilerinin boyutu çerçevesinde büyük bir yeri değiştirmeye, dönüşüme uğramıştır. Cins

baskısıyla sınıf baskısı iç içe geçmiştir. Erkek şovenist toplumun ilkel kalıpları bu iç içe geçmenin burçlarında olmuştur.

Devrimler çağında erkek şovenist toplumun burçları çatırdamaktadır. Ancak bu kaba bir çatırdamadır. 4000 yıllık bir kaleyi toptan fethetmek zorlu, bilinçli, yorucu bir entellektüel ve radikal çabayı gerekli kılmakta. Sosyalistlerin bu kolektif çabada rolleri büyük ve tayin edici olmalıdır. Burada cins ayrımı yoktur. Kadının sorununda bilimsel düşünce ve davranış geliştirmeyen erkek, değil sosyalist, demokrat bile olmayacaktır.

Öyleyse sorun, insanı yeniden yaratma savaşıdır. Kadın özgürlüğünün dinamiklerinden birisi de geliştireceği mücadele yöntemlerine bu temayı yerleştirmesidir. Bozulmuş, aşağılanmış, kişiliğizleştirilmiş, düzenin bir uydusu haline gelmiş insanı (hayvanlaştırılmış insanı) yeniden insan yapma uğraşı büyük ölçüde kadınların omuzlarına binmiştir.

"Çünkü eğer, kadın cinsi gerçekten de o eski komünal toplumu inşa etmede başrolü oynamış ise, toplumsal ilişkileri daha yüksek bir tarihsel düzeyde yeniden yapılanmada aynı şeyi neden yapmasın?" (Evelyn Reed)

Ancak burada kadınlar açısından bir görev vardır. Hem kendini, hem toplumu, hem de erkek arkadaşını değiştirme zorunluluğu; üçü birarada yürümek zorundadır.

Sorun kişisel olduğu kadar toplumsal ve toplumsal olduğu kadar da bireyselliği içinde taşır.

İçinde yaşadığımız tekelsel ilişkiler ağında kadınlar açısından gerçek anlamda entellektüel ve kültürel yeteneklerini ve becerilerini geliştirme, cinsel yaşamda doyurucu, baskısız, özgür ilişkiler kurma hakkı, erkek şovenist toplumsal ilişkiler ağının dayattığı evlilik ve aile sisteminin yeni insan boyutunda yerle bir edilmesi ile mevcut olacaktır. Bu ise ertelenemez ve verilmesi gereken çok yönlü mücadele taktiklerini gerekli kılıyor. Burada mevcut statükonun toplumsal bir bakış açısıyla sorgulanıp özgül alana ait özgün mücadele yöntemlerinin cesaretle, örgütlü tarzda hayata geçirilmesi, sosyalizmin kadın sorunundaki erteleneci anlayışını terketmesi ile mümkün oluyor.

Sorun henüz sosyalist insan boyutunda çözülmüş değil. Sosyalistlerimiz yeni yeni sorunu tartışır hale geldiler. Çözumsuzlük anlayamamakta değil, belki bunu iyi anlayanlar da vardır. Ancak 20. yüzyıla yakın

aktif mücadele pratiğinde bırakalım örgütsel alanı kişisel kendi alanlarında bile kadın sorunun varlığını ya bilince çıkartamadılar ya da soruna devrimci yaklaşımı sürekli daha ileri bir tarihe attılar. Buna devrimci kadınlarımızın pek çoğu da dahildir. Sosyalizmin ve sosyalistliğin iyi kavranamaması nasıl ki örgütsel ve kişilik bunalımları yaratıyorsa, bir o kadar devrimci kadında örgütlü mücadele saflarından atıyor. Özgürlük arayışları, sosyalizme küskünlük boyutunda başka kanallarda erimeyi doğuruyor. Bugün hâlâ bu süreç yaşanmaktadır. Yurtdışında kümelenen adı örgüt kalıp kendi ne olduğu meçhul bazı kümelerin konuya selâ dahi vermekten aciz yaklaşımları, özel pratiklerinde geliştirdikleri anti-demokratik tavırlar ya da kadın sorununa sahip çıkar görünerek özel pratiklerinde sürdürmede sakınca görmedikleri anti-demokratik ta-

vırlar onlarca devrimci kadının soruna köktenci çözümünü bilince çıkarmada zorluk çekmelerine neden oluyor.

Öyleyse gerçek sosyalist kimliğe kavuşmak, düşünce ve davranış birliğinden geçiyor. Kadın sorununa yaklaşım da bu çerçevede anlam kazanıyor.

Kadın özgürlüğü ve bir bütün olarak kadın sorunu konusunda söylenecek daha çok şey var, konuya başlık çerçevesinde yapılabilecek en kısa yaklaşımı yapmaya çalıştım. Şimdilik burada noktalıyorum. Öncelikle Toplumsal Kurtuluş çalışanlarına, kadın arkadaşlara ve dergi aracılığıyla ilgili okuyuculara, özette de olsa, konunun bir kıyısından seslenebildiğim için sevinçliyim. İstemim tartışmayı sürekli kılıp, sosyalist insan boyutundaki kadın savaşçılarıyla diyalogu sürekli kılmaktır.

çocuk bir ölü

oysa vakittir ey
yelken vurmaları rüzgarına ayrılışların
ölü bir kuş sürüsü bırakıp geride
hükmlenemeyen çığlık sınırında bir yankının
kaldırılmayı bekleyen bir ölü'nün miras muhasebesi
enseyi yeni bir tanım bir ölü'nün
güllerin hep birden açtığı mevsime
hiçbir vasiyete yakışmayacak olan çocuk elleri
o an susan bir sesin taşıdığı ağırlık ancak
bir şey söylemekti

kahraman ölülerin yetkili tacirleri ey
o an susan bir yüzün aynalar kıran öfkesi ancak
bir şey söylemekti

tekmeleyen bakımlı bir silahsan
yanında karanlıktan ve mezarlıktan korkup
ısıklı çalan çocuklar taşımamaisin
gizlendiğin yeri belirtmese de
ateşböceklerini hedef sanır

yaralıysan, yarayı önce yanındakinden saklamalısın
varsa biraz tuz bassan iyi olur
yarayı gizli bir aşkla sevmen bir tehlike olsa bile
ya da ölüvermen kankayından ne çıkar
ne çıkar gelecek kutsal günler uğruna ölmüşüz hepimiz

ne çıkar fetişize bir aşksa ölmek tutkusu içimizde
ölü çocuk yüzlerimizi vitrinlere çıkarıyorsak
majör flamacı sancaktar borazan ve bando. bando
yıldönümlerinde çıkarılıp tozu alınan
"mücadeleni unutmadık" rozetleri

İbrahim Baştuğ

ZENGİNLERİN VALSİ VE DEVRİMİN DAVULU

MÜLK sahipleri, yakın zamanlar dünyasının ikinci büyük güven ve mutluluk dönemini yaşıyor. Dünyanın zenginleri, 1815-1848 arası yıllar ayırık tutulacak olursa, hiçbir zaman böylesine kendilerinden emin ve eğlenceci olmadılar. Şimdi birbirlerini kutluyorlar ve bu kutlama sırasında mülksüz sınıflara bazı sadakalar ayarlıyorlar.

ZENGİNLER için dünyayı yönetmek hiçbir zaman bu kadar kolay olmamıştır. Türkiye'yi yönetmek hiç-bir zaman bugünkü kadar kolay değildir.

YÖNETİM, sıradan insanların işidir. Reagan, Bush, Thatcher, Kohl, Garbaçov, Krenz, Özal, Kaya Erdem veya Yıldırım Akbulut, hepsi son derece sıradan insanlardır. Hiçbirisinin geçmişlerinde sıradışı bir iş yoktur. Hiçbirisi riskli bir iş yapmamıştır. Hepsı beklemeyi bilmişler ve fırsat çıktığında bunu kapitalize etmişlerdir.

FRANSIZ DEVRİMİNİ izleyen restorasyonun, Viyana Kongresi ile başlayan ve 1848 Devrimleri ile biten otuz yıldan uzun zaman aralığı mülk sahibi sınıfların birinci büyük sükunet ve eğlence dönemi yapacağını kimse tahmin edemedi. Viyana'da Şansölye ve Meternich'in polisleri çok geniş bir kıtada bütün devrimcilerin nefesini izledi ve enselerinde bitti.

STRAUSS, bu dönemin ürünüdür. Ünlü Viyana valsleri, bu mülk sahibi sefahata düşen ince nağmelerdir. Viyana'dan bütün dünyaya yayılmıştır. Bu dönemde zenginler, gündüzleri kongreler toplayarak ve geceleri Johann Strauss'un kurduğu orkestradan çıkan valsleri dinleyerek eğlendiler.

DEVİRİMİN davulu durmadı. Coğrafyanın dışına kaydı ve coğrafyanın içinde de alttan alta tempo tuttu. Osmanlı'da Sırlar, arkasından Grekler, Türklere karşı bağımsızlık devrimlerini yaptılar. Rusya'da desembristler büyük bir çıkışı başlattılar. Avrupa sakin ve eğleniyordu; dünyanın başka toprakları kaynıyordu. Avrupa'nın aydınları, Lord Byron bunlardan birisidir, diğer topraklardaki devrimin nabzını tutmaya koşuyorlardı.

VARLIKLI dünya şimdiki Meternich cümbüşünü yeniden yaşıyor. Bu cümbüşün iki nedeni var. Birincisi, 1917 Ekim Devriminden sonra kapitalizm, kendi düzenini sürdürebilmek için üç sabitliğe sarıldı: Döviz kurlarının dolara göre sabitliğini, fiyat artışlarının yılda yüzde beş aşmamasını, eşitsizliğin nüfusun yüzde beşinden fazla olmamasını rejimin emniyet subapları saydı. Bütün politikalar bu üç sabitliğe bakılarak ayarlandı; bunun üzerine çıkıldığında, sanki bir buhar makinesi gibi, sistemlerinin patlayacağını düşündüler.

SEVİNDİLER. Vietnam Savaşı, bunu izleyen petrol bunalımı ile tekeller dünyası uzun bir ekonomik bunalımın içine girdi. Sistem üç sabitliği taşıyamıyordu. Korunmadığı sürece sosyalist devrimler olmasından korkuyordu. Koruyamadılar. Sosyalist devrimler olmaması bir yana işçiler daha da sağa kaydı. Mülk sahipleri rahatladılar.

SOSYALİST sistem dünyadaki bu olumlu objektiviteye seyril kaldı. Güvenlerini kazanmış mülk sahipleri içerde ve dışarda karşı çıkışı başlattılar. Korka korka adımlarını atıyorlardı. Sovyetlerin büyük bir ödüne razı olduğunu gördükleri zaman buna inanamadılar. Deneme yaptılar ve bütün denemelerden olumlu sonuç aldılar.

RİCAT; sosyalizm, pek de disiplinli ve bilinçli olmayan bir ricat içindedir. Sosyalizm içindeki kapitalist yollarla ricattan nasıl olduğunu bilmedikleri bir çıkış bekleyenler şimdi aynı noktadadırlar.

GÜVEN duyuyorlar. Güven kendini önemsemek, karşındakini küçümsemektir. Şimdi sosyalizm ve devrim davulunu küçümseyiyorlar. Bu küçümseme ile şimdiye kadar reddettikleri bazı "özgürlükleri", kullanacakların olmadığı varsayımıyla ve bir sadaka olarak dağıtmak istiyorlar. Güven duyuyorlar. Eğleniyorlar. Kendilerini süslemeye ihtiyaçları var. "İnsan hakları", "çevre koruma" ve diğerleri bu çürümüş tekelleri düzenin yeni süsleridir.

ŞANS var. Şans buradan çıkıyor. Kirk sekiz Devrimleri büyük bir eğlencenin içinden çıktı. Marx bütün yazılarında bu devrimin sosyalist rengini görmek istemedi. Birinci Dünya Savaşı'na girildiğinde ise Batının en güçlü işçi sınıfı partileri çökmüş ve dünya devrimci hareketi revizyonizm batağına saplanmıştı. Sonradan yazılanlar ayırdır; kimse Lenin'i bilmiyordu ve Marx, kitaplarda bir dipnot olmaktan ileri gidemiyordu.

TÜRKİYE, hem reel sosyalizmin hem de kokuşan mülk sahipleri dünyasının şanslıdır. Türkiye şanstır. Türkiye, dünya devriminde önemli bir şans olma yolundadır. Türkiye, bugün sınıfsal, ulusal, ideolojik, eğitimsel, yönetsel çelişki yumağının içindedir.

VALSİN uyutucu etkisinden kurtulma zamanıdır.

KULAKLAR, davulda olmalıdır.

DAVUL vuruyor.

BÜTÜN yüklerinden kurtulmuş Türkiye, kaçınılmaz hedefine yürüyor.